

329/471/5

7746

SUOMEN
SOSIALIDEMOKRATISEN PUOLUEEN

OHJELMA

LYHYILLÄ SELITYKSILLÄ VARUSTETTUNA
SEKÄ LIITTEENÄ RUOTSIN, NORJAN,
TANSKAN, SAKSAN, VENÄJÄN JA
BELGIAN SOSIALISTISET PUO-
LUEOHJELMAT SEKÄ KIR-
JALLISUUSLUETTELO

TOIMITTANUT

YRJÖ SIROLA

PUOLUETOIMIKUNNAN KUSTANNUKSELLA

HINTA 50 P.

Suomen Sosialidemokratisen Puolueen **OHJELMA.**

Lyhyillä selityksillä varustettuna sekä liitteenä
eri maitten sosialistisia puolueohjelmia.

Toimittanut
Yrjö Sirola.

HELSINGIN
TYÖTÄENYHDISTYKSEN
KIRJASTO

Puoluetoimikunnan kustannuksella.

TYÖVÄEN SANOMALEHTIÄ.

- Kansan Lehti**, ilmestyy Tampereella 6- ja 3-päiväisenä painoksena. Tilaushinta edell. koko vuodelta 8 mk., jälkim. 4 mk.
- Sosialisti**, ilmestyy Turussa 6- ja 3-päiväisenä painoksena. Tilaushinta koko vuodelta edell. 9 mk., $\frac{1}{2}$ v. 5 mk., jälkim. 4 mk., $\frac{1}{2}$ v. 2 mk., $\frac{1}{4}$ v. 1 mk.
- Kansan tahto**, ilmestyy Oulussa 6 kertaa viikossa. Tilaushinta koko vuodelta 6 mk., $\frac{1}{2}$ v. 3 mk., $\frac{1}{4}$ v. 1:50 p.
- Työ**, ilmestyy Viipurissa 3 kertaa viikossa. Tilaushinta koko vuodelta 5 mk., $\frac{1}{2}$ v. 2:50 p., $\frac{1}{4}$ v. 1:25 p. V. 1907 alusta ilmestyy 6 kertaa viikossa.
- Eteenpäin**, ilmestyy Kotkassa 3 kertaa viikossa. Tilaushinta koko vuodelta 4 mk., $\frac{1}{2}$ v. 2 mk., $\frac{1}{4}$ v. 1 mk.
- Sosialidemokraatti**, ilmestyy Porissa 3 kertaa viikossa. Tilaushinta koko vuodelta 4:50 p., $\frac{1}{2}$ v. 2:25 p., $\frac{1}{4}$ v. 1:15 p.
- Vapaa sana**, ilmestyy Vaasassa 3 kertaa viikossa. Tilaushinta koko vuodelta 5 mk., $\frac{1}{2}$ v. 2:50 p., $\frac{1}{4}$ v. 1:25 p.
- Hämeen Voima**, ilmestyy Hämeenlinnassa 2 kertaa viikossa. Tilaushinta koko vuodelta 3 mk., $\frac{1}{2}$ v. 1:60 p., $\frac{1}{4}$ v. 90 p. Ensi vuoden alusta 3 kertaa viikossa.
- Itä-Hämeen Raivaaja**, ilmestyy Lahdessa 1 kerta viikossa. Tilaushinta koko vuodelta 2 mk., $\frac{1}{2}$ v. 1 mk., $\frac{1}{4}$ v. 50 p.
- Savon Työmies**, ilmestyy Kuopiossa 3 kertaa viikossa. Tilaushinta koko vuodelta 4 mk.
- Sorretun Voima**, ilmestyy Jyväskylässä 3 kertaa viikossa. Tilaushinta koko vuodelta 4 mk., $\frac{1}{2}$ v. 2 mk., $\frac{1}{4}$ v. 1 mk.
- Arbetaren**, ruotsinkielinen, ilmestyy Helsingissä 2 kertaa viikossa. Hinta koko vuodelta 4 mk., $\frac{1}{2}$ v. 2 mk., $\frac{1}{4}$ v. 1 mk.
- Rajavahti**, Sortavalassa.
- Yhdenvertaisuus**, Forssassa.
- Työläisnainen**, ilmestyy Helsingissä kerran viikossa.
- Gutenberg**, Kirjaltajien äänenkannattaja, ilmestyy Helsingissä 2 kertaa kuussa. Tilaushinta koko vuodelta 5 mk.

Tilapäisesti julkaisevat rautatieläiset, puusepät y. m. äänenkannattajansa.

Oma lehti on köyhälistön paras ase.

Helsingissä,
Työväen kirjapaino 1906.

Suomen työväenpuolue" perustettiin v. 1899 kolmannessa työväenyhdistysten edustajain kokouksessa Turussa, jossa hyväksyttiin seuraava *ohjelma*:

"Suomen työväenpuolue, joka perustuu yleisen työväenliikkeen periaatteisiin yhteiskuntakehityksen suhteen, pyrkii kaikissa suhteissa Suomen työväen taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen vapauttamiseen. Huomauttaen, että perusedellytyksinä siihen on Suomen kansallisen itsenäisyyden säilyttäminen ja suojeleminen, on puolue lähimpäin pyrintöjensä päämääräksi hyväksynyt seuraavan ohjelman:

1) Yleinen, yhtäläinen ja välitön vaali- ja äänioikeus kaikille 21 vuoden ikäisille Suomen kansalaisille sukupuoleen katsomatta kaikissa vaaleissa ja äänestyksissä. Suhteellinen vaalijärjestelmä. Kaksivuotiset lainsäädäntökaudet. Vaalien ja äänestysten toimittaminen laissa määrättyä lepopäivänä.

2) Lainsäädäntö- ja itseveroittamisoikeus kansalle eduskunnan kautta.

3) Täydellinen yhdistymys-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus.

4) Työaika on saatava 8 tuntiseksi. Pisin työaika ja alin tuntipalkka valtion ja kuntien töissä heti pantava käytäntöön.

5) Yleinen koulupakko. Maksuton opetus kaikissa oppilaitoksissa. Kansakoulu järjestettävä kaikkien ylempien oppilaitosten pohjakouluksi.

6) Sotilastaakka suuresti vähennettävä ja rauhanaatetta kehitettävä ja käytännössä toteutettava.

7) Naisen ja miehen täydellinen yhdenvertaisuus.

8) Yleinen kieltolaki väkijuomien valmistukseen ja kaupan suhteen aikaansaattava.

9) Työväensuojelulainsäädäntöä kehitettävä. Ammattitarkastajain lukua melkoisesti lisättävä ja työväen luokasta niille apulaiset määrättävä. Naistarkastajia myös asetettava.

10) Asteittain nouseva tulo- ja perintövero. Kaikkien välillisten verojen poistaminen.

11) Työväen vakuutus on otettava valtion huostaan.

12) Maksuton oikeudenkäynti ja maksuton lääkärin apu.

13) Irtaimen väestön, maanvuokraajain ja pikkutilallisten asemaa parannettava."

V. 1901 Viipurissa pidetyssä puoluekokouksessa hyväksyttiin yhteiskunnallisia uudistuksia suunnittelevain kysymysten ohella puolueen säännöt ja v. 1903 Forssassa pitämässään edustajakokouksessa otti puolue nimekseen "Sosialidemokratinen puolue Suomessa" hyväksyen täysin sosialidemokratisen

ohjelman, jonka periaatteellinen puoli heti joutui takavarikkoon ja käytännöllistäkin puolta voitiin painattaa vain „ylipainek-sena“ jostain, jossa se oli sattunut läpäisemään. Virkavaltai-suus siten tunnusti saaneensa iskun vasten kasvojaan ja ryh-tyi muutenkin vaikeuttamaan puolueen toimintaa. V. 1904 Helsingissä pitämässään kokouksessa päätti puolue ehdollisen ja v. 1905 Tampereen puoluekokouksessa täydellisen vaalilakon valtiopäiviin nähden, koska Suomen köyhälistöllä ei ollut mi-tään suoranaista vaikutusta „Suomen kansan eduskuntaan“. Kansallislakossa loka—marraskuulla 1905 osotti puolue jär-jestämiskykynsä ja suoritti voima- ja kypsyyinäytteen, joka pakotti vallassa olijat eduskuntareformin kautta toukokuulla 1906 avaamaan laajoille piireille tien äänestysuurnalle.

Edustajakokouksessa Oulussa elokuulla hyväksyttiin „Suo-men sosialidemokratisen puolueen vaaliohjelma“, joka mo-nissa kohdin täydentää ja joissakin hieman muuttaakin Fors-sassa hyväksyttyä ohjelmaa. Tämän teksti säilytettiin kuitenkin muuttumattomana ja on sitä tässäkin noudatettu selityksissä viittaillen vaaliohjelmaan. Vaalien varalta rientävät porvaris-puolueet panemaan kokoon uudistusohjelmia, joitten on määrä koota kannattajia näille puolueille.

Lukuisissa, enemmän tai vähemmän ohjelmanmukaisissa, julkaisuissa on sosialististakin maailmankatsomusta tehty tun-netuksi. Seuraavassa on tarkotuksena osottaa, mikä syvästi tuntuva ero on yläluokkaispuolueiden ja köyhälistöpuolueen ohjelmalla ja lyhyin piirtein kuvata puolueen tarkotusten ääri-viivat hieman yksityiskohtaisemmassa muodossa kuin ohjelma-kohtien suppeassa asussa on mahdollista. Ohjeena on joissain kohdin käytetty samantapaista saksalaista K. Kautskyn ja Bruno Schönlanck'in kirjoittamaa esitystä.

Vertauksen vuoksi ja harkinnan varalta liitetään tähän muutamia toveripuolueitten ohjelmia.

Helsingissä syyskuulla 1906.

Toimittaja.

Mitä tahtoo sosialidemokratia?

Kahdella perin vastakkaisella väitteellä koettavat hätääntyneet vastustajamme tehdä meidät epäluulonalaisiksi niiden työläisten silmissä, joita he toivovat edelleenkin saavansa ohjata ja — pimittää. He koettavat pelotella näitä sanoen, että me tahdomme kumota koko yhteiskuntajärjestyksen, ja — mikä ihme! — samassa hengenvedossa he ylenkatseellisesti selittävät, että me ajamme takaa tyhjää harhaa, narraamme ihmisiä hakemaan apua sieltä, missä ei apua ole. »Poistaa köyhyys ja kurjuus maailmasta», huudahtavat he teeskennellen. »Onhan se ihana ajatus, mutta valitettavasti» — seuraa tekopyhä huudahdus — »se on mahdotonta». — Ja miksi olisi se mahdotonta? — Siksi, vastaavat he, että »köyhyyttä ja rikkautta on aina ollut ja siis on niitä aina oleva».

Jos olisi tosi tuo esilause, voisi asia näyttää vaikeammalta, mutta kun se onkin valheellinen, tuo väite, että, köyhyyttä ja rikkautta olisi aina ollut, niin on sen johtopäätös myös väärä. On ollut aika, jolloin kaikki ihmiset olivat köyhiä, nyt ovat jotkut toisten hartioilla kohonneet rikkauteen, mutta on tuleva aika, jolloin koko ihmiskunta on oleva rikas. Mutta se ei toteudu nykyisen yhteiskuntajärjestyksen vallitessa, siksi olisikin vastustajillamme oikein, jos he väittäisivät meidän tahtovan kumota vain *tämän* yhteiskuntajärjestyksen, mutta kun he väittävät meidän tahtovan kumota *kaiken* yhteiskuntajärjestyksen, tekevät he itsensä syypäiksi joko itsetiedottomaan, tahi — tavallisemmin — tahalliseen valheeseen. Meidän oppimme ja puolueemme nimen ensi puolikas: *sosiaalinen* merkitsee juuri yhteiskunnallista tilaa, todellista yhteiskuntaa, joka on syntyvä nykyisen järjestelmän tilalle, mitä oikeammin pitäisikin nimittää *erikuntaisuudeksi*. Vai voiko joku muualla kuin korupuheissa väittää, että nykyisin olisi jotain *yhteistä* kaikille ihmisille, jotain joka yhdistäisi, saattaisi hetkeksikään veljeyden ja tasa-arvoi-

suuden tunteet yleiseen, puhtaina sykkimään. — Rehellisen vastauksen täytyy kuulua: ei. Ei, totisesti!

Katsokaamme!

Uskonto, jota niin kauniisti vielä nimitetään »ihmishengen korkeimmaksi pyrkimykseksi», on alennettu valtiollisen sortovallan ja kapitalistisen riistämisen kätyriksi; *tiede*, »vapaa tutkimus», viisauden hakeminen sen itsensä takia on myös suureksi osaksi vajonnut hedelmättömäksi selitysten selitykseksi ilman elävää kosketusta todellisuuden kanssa; *taide*, »elämän sulostuttaja, kulturin kukka» on sekin tahrannut maineensa rupeamalla palvelemaan rikkasten ylellisyydessä pilaantunutta makua ja nukuttamaan heidän omiatuntojaan valhekauneuden harhahohteella; *runous* ja *kirjallisuus* ovat nekin parhaasta päästä joutilaiden ajanvietettä ja turmeltuneiden hermojen ärsytystä, leikkiä sanoilla ja ajatuksilla, kilpailua eriskummaisuuksissa ja mahdottomuuksissa tai — harvoissa tapauksissa — huutavan ääniä korvessa, profeettain varoituksia, jotka hukkuvat yleiseen *kullan palveluksen* humuun, mikä on temmannut pyörteisiinsä *sanomalehdistön* »vapaan sanan» ja *politiikan* valtiollisen harrastuksen upottaen kaikki liejuiseen hetteeseensä, joka on täynnä petetyitä lupauksia ja tahallista väärennystä sekä kaiken takana kysymys parhaista paloista valtion tai keinottelulaitosten lihapatain äärellä. Ja hirmuisin asia kaikista: ihmiskunnan kiitetystä edistyksestä ja luonnon rikkauksien yhä paremmasta käytäntöön ottamisesta huolimatta leviää *taloudellinen* kurjuus kamalasti. Leipä viedään sen muokkaaajain käsistä ja poltetaan viinaksi, vieläpä toisten suita varten; työtä pitää kerjätä — saamatta, vaikka kaikkialla on vapauttavaa työtä odottavia luonnon lähteitä; sen sijaan pidetään suurinta osaa parhaista työvoimista hyödyttömän nautintoaineiden, vahingollisen ylellisyyden ja ilmeisesti turmelevan tavarain — kuten väkijuomain, surma-aseiden — valmistamisessa kiini ja suorastaan sokealla ylpeyskiikholla ja ärsyttävällä röyhkeydellä asetetaan joutilasten ylellinen loisto nälkäisten nääntyneiden kurjuuden rinnalle. Ei ole mikään salaisuus eikä sitä kukaan juuri iljenne kieltääkään, että työn tulosten jako on suorastaan käännettyssä suhteessa työn vaivaan. Kyntäjän tuloa ei voi asettaa rinnakkain viinapatroonan »voiton» kanssa, professori saa kadehtia kapakoitsijaa ja perheenäiti portto-

lan emäntää, karjakko ei ansaitse vuodessa sitä, mitä tanssijatar illassa, ja kirjailija ei saa kokonaisesta teoksesta läheskään sitä, mitä keinottelija voi hyötyä yhdestä kynänpiirroksista. Ja kuitenkin kehoitetaan vielä olemaan kiitollisia siitäkin palkasta, mitä saa ja annetaan ymmärtää, että sekin tulee puoli-armosta.

Sitten ihmitellään, miksi rikokset lisääntyvät ja ihmis-suku huononee niin terveydellisesti kuin siveellisestikin. Kysellään, missä on vika ja vastaillaan. Ja vastauksen antajia on monta, »profeetoista» ei ole puutetta. »Ihanteet ovat kadonneet», sanoo yksi; »jumalattomuus leviää», vakuuttaa toinen, »ainahan se on sellaista ollut; elämä itse on paha juuriaan myöten; paras hävittää koko ihmis-suku», selittää toivoton pessimisti; »ei niinkään», huudattaa optimisti (hyväuskoinen) käsitetään asiat parhain päin, sovitellaan ja ihannoidaan, itse asiassa ei se niin pahaa olekaan ja paremmaksi se aina tulee». Mutta naturalisti (luonnontutkija) ei ota värillisiä laseja silmilleen, paljain kourin tai puristavin pihdein tarttuu hän käsiksi kaikkiin elämän ilmiöihin, hänen leikkausveitsensä tunkee luihin ja ytimiin ja inhoaan ilmaisevien ihmisten eteen asettaa hän heidän oman kuvansa: tuollaisia te todellisuudessa olette, tuo on mätää pohjia myöten, tuo vasta vain pinnalta, ja — todella vapaana säilyneen tieteen tärkein keksintö! — tuo on tervettä. Siihen jää hän, mutta hänen jäljissään seuraa selkeäkatseinen, lämminsydäminen yhteiskuntatutkija, joka lausuu: no niin, tuo siis on mätää! — pois! —; mutta pitäkäämme tätä tervettä osaa silmällä. Älkäämme vetäkö teeskentelyn valkeata laastaria pilaantuneiden osien ylle, sillä siten juuri saasta leviää, vaan etsikäämme terveyden lähteet ja vaalikaamme niitä, antakaamme niille ilmaa ja valoa, ravintoa ja lämpöä, ja pian huomaamme, kuinka mätä katoa kuin pyyhkäsemällä ja uusi terve elämä versoo.

Nämä sanat sanoo ihmiskunnalle *sosialidemokratia*, joka »yhteiskunnallisen kansanvallan» toteuttamisessa näkee mätänevän ihmiskunnan ainoan pelastuksen. Tämän oppikunnan juuret ulottuvat syvälle ja laajalti leviävät sen oksat. Indian ja Kiinan ikivanhasta kirjallisuudesta, vanhan testamentin profeettain jyrisevistä julistuksista samoin kuin Galilean autuudensaarnaajan leimahtelevista lauseista, Kreikan filosofiasta ja kirkko-isäin opeista ja niin

edelleen läpi koko kulturin kehityskauden käy punasena lankana yhä selkenevä käsitys ihmiskunnan yhteenkuuluvaisuudesta ja keskenäisen edesvastuun velvollisuudesta. Ja se, mitä ihanteelliset runoilijat ovat uneksineet, yksinäiset ajattelijat suunnitelleet, ja minkä puolesta rohkeat kumousmiehet ovat henkensä uhranneet, *sosialismi*, isiemme unelma, meidän ihanteemme ja meidän lastemme elävä todellisuus, on todella toteutumassa. Se on uuden ajan irtaimessa köyhälistössä vasta löytänyt todellisen toimintapohjansa, haaveilijain innostamista kumouksellisten joukoista on kasvanut puolue, jolla on tuhansia, miljooniakin kannattajia kaikissa maissa, puolue, jonka nopea laajeneminen meilläkin kieltämättä osottaa sen olevan välttämättömän. Paljon on muuttunutkin se sävy, jolla tätä liikettä kohdellaan. Ensin halveksittuna haaveena, vieraan maan kukkana, jota turhaan tähän maaperään koetetaan istuttaa, muuttui se pian »räyhääjien kiihoitukseksi», joka kyllä hetkeksi voi hämmentää, mutta jonka »terveet» voimat pian pois työntävät, ja nyt on se yhteiskunnassa merkitsevä tekijä, jonka kukistamiseksi on keksittävä ovelampia keinoja: hajotettava sen rivit petollisilla houkutuksilla, heikennettävä taistelutarmo hajotustyöllä ja — kun ei muu auta — näennäisesti hyväksymällä osia sen ohjelmasta kyltiksi, jonka määrä on sanoa: »kas niin, hyviä asioita, mutta huonot ajajat, me täällä ajamme nekin paljoa paremmin!»

Siinä siis olemme: »käytännöllisiä» ohjelmia muka tarjoovat kaikki ja »periaatteista» ei ole puutetta — sanoissa. Sosialidemokratinen puolue koettaa osottaa, että sen edistys ei riipu enemmän tai vähemmän koreista puheista, ei »suurista sanoistakaan», ei edes puolueen jäsenten ja toimitsijain mallikelpoisista persoonista, vaan on se itse olojen luonteessa, on elävän elämän kehityssuunta, jota vaan on koetettava selventää, ja jolle on avattava teitä.

Siksi esittää puolue ohjelmansa: periaatteellisen ja käytännöllisen ja pyytää sitten valitsemaan.

Ohjelman periaatteellinen puoli.

»Sosialidemokratinen puolue Suomessa pyrkii samoin kuin sosialidemokratiset puolueet muissakin maissa vapaut-

tamaan koko kansaa taloudellisen riippuvaisuuden, valtiollisen alaikäisyyden ja henkisen holhuunalaisuuden kahleista.

Syvimpanä syynä kaikkialla huomattavaan kansojen työtätekevän kerrosten soralaiseen asemaan eivät ole yksityiset valtiolliset laitokset, vaan se koko yhteiskunnallisen elämän perustuksena oleva ja oloja täydellisesti valitseva tosiasia, että tuotannon välikappaleiden omistaminen on tullut yksien yksinoikeudeksi. Samalla kuin taloudellinen kehitys on erottanut työvoiman omistajat, työväenluokan, tuotantovälikappaleista on se saanut heidät mitä raskaimpaan riippuvaisuuteen tuotannon välikappaleiden omistajista — niihin luettuina maan suurtilojen omistajat ja kapitalistiluokka — joiden valtiollisen ja taloudellisen vallan ilmentymismuotona nykyinen luokkayhteiskunta on.

Yhä kohoava teknillinen edistys, yhä kasvava tuotannon ja omaisuuden sekä kaiken taloudellisen vallan keskittyminen kapitalistien ja kapitalistiryhmien käsiin vaikuttaa, että yhä suuremmat joukot ennen itsenäisiä pikkuteollisuuden harjottajia ja pikkutilallisia menettävät tuotannonvälikappaleensa ja joutuvat milloin palkkatyöläisinä, milloin palkattuina apulaisina, milloin velkaakaan alaisiksi sortuneina joko suorastaan tai välillisesti kapitalisteista riippuviksi. Köyhälistön joukko kasvaa ja samassa kasvaa myöskin riistäminen yleensä, jonka kautta yhä laajempain työtätekevän kansankerrosten elämänehdot joutuvat jyrkkään ristiriitaan niiden oman, yhä nousevan tuotantokyvyn sekä sen kautta syntyvän yhteiskunnallisen varallisuuden paisumisen kanssa. Tätä kehitystä jouduttavat ja jyrkentävät kapitalistisen tuotantotavan yhtenäisyyden puutteesta johtuvat liikepulat sekä niitä seuraava työttömyys ja kurjuus.

Mutta kuta enemmän kapitalismin kehitys kartuttaa köyhälistöä, sitä enemmän sitä pakotetaan ja tehdään kykeneväksi taisteluun kapitalismin kehitystä vastaan. Yksityistuoannon syrjäytyminen tekee yksityisomistuksenkin tarpeettomaksi ja vahingolliseksi samalla kuin kehitys luo välttämättömät henkiset ja aineelliset edellytykset uusille yhteistuoantomuodoille, joiden perustuksena on, että yhteiskunta omistaa tuotannon välikappaleet. Samassa kohoaa köyhälistö itsetietoiseksi siitä, että sen täy-

tyy kannattaa ja jouduttaa tätä kehitystä, ja että tuotannon välikappaleiden siirtymisen yksityisomaisuudesta kansanomaisuudeksi tulee olla sen päämääränä, valtiollisen vaikutusvallan valloittaminen keinona sen taistelussa työväenluokan vapauttamiseksi. Ainoastaan luokkatietoisuuteen herännyt ja luokkataisteluun järjestynyt köyhälistö voi olla tämän välttämättömän kehityksen kannattajana. *Köyhälistön järjestäminen, sen kohottaminen tajuamaan asemansa ja tehtävänsä, sen tekeminen henkisesti ja aineellisesti taistelukykyiseksi on siis sosialidemokratisen puolueen Suomessa varsinaisena ohjelmanä, jonka toteuttamiseksi se käyttää kaikkia tarkoituksenmukaisia ja kansan luonnollista oikeudentunnetta vastaavia keinoja.*

Sosialidemokratinen puolue Suomessa tulee aina kaikissa valtiollisissa ja taloudellisissa kysymyksissä valvomaan köyhälistön luokkaetuja ja vastustamaan tarmokkaasti kaikkea luokkavastakohtien himmentämistä, sekä työntekijäin käyttämistä porvarillisten puolueiden hyväksi, joiden kanssa puolue voi yhtyä yhteistoimintaan ainoastaan silloin, kun se voi tapahtua puolueohjelmaa sivuuttamatta.

Sosialidemokratinen puolue Suomessa on kansainvälinen puolue: se tuomitsee kaikki kansojen etuoikeudet samoin kuin syntyperän, sukupuolen ja varallisuuden etuoikeudet sekä julistaa, että taistelun riistämistä vastaan tulee olla kansainvälisen samoin kuin riistäminenkin on. Se tuomitsee ja vastustaa kaikkea lausuntovapauden sortoa sekä kaikkea valtiollista ja kirkollista holhontaa. Se vaatii työntekijäluokan elämän laillista suojelemista ja taistelee hankkiakseen köyhälistölle kaikilla julkisen elämän aloilla mahdollisimman suuren vaikutusvallan.»

Kuten avoimin silmin katsoja huomaa, vallitsee mitä häpeällisin riippuvaisuus taloudellisissa oloissa. Nöyrästi on pyydettävä, silloin kun työvoimaansa tarjoo ja osotettava kiitollisuutta kun työtä muka saa. Niin ruumiillisen kuin henkisenkin työn tekijät saavat riisua vapaan ihmissyytensä, jos mielivät pysyä sovussa työn arvon mittajien kanssa, samalla kuin tuntevat, että heidän työtään mitataan väärillä mitoilla. — Valtiollinen alaikäisyys valitsee. Sanomattomilla ponnistuksilla ja uhrauksilla osta-

vat kansan pohjakerrokset itselleen äänioikeuden, luvan ilmaista, mikä on kansan todellinen, niin usein väärennetty, tahto. Ja kun tämä kansan tahto pakostakin tulee tiedoksi, selittää joku hallitus levollisesti, että se tahto on »harkitsematon, epäkypsä» ja yksinkertaisesti asettuu omaksi määräämäkseen holhojaksi, joka kohtelee kansaneduskunnan päätöksiä, niin kuin opettaja oppilaan koe-
kirjotuksia; korjailee niitä tai suorastaan heittää paperikoriin. Ja kun joku yrittää ajatella vapaasti, niin kuin hänen järkensä ja havaintonsa käskivät, ja haluaa ihmis-
veljilleen ja sisarilleen osottaa alituisesti muuttuvien olojen aiheuttamia uusia näkökohtia tai vanhoja selventää, esiintyy virkailija selittämään, että tämä on turmiollista tietoa, joka on paras pitää salassa, ettei se pääsisi turhaan sotkemaan ihmisten uskoa ja omientuntojen rauhaa. —

Näistä painajaisista on päästävä, niiden juuri on katkaistava. Ja se juuri on: *tuotannon välikappaleiden yksinomistus*, joka on poistettava. — Tuotanto on luonnon antimien jalostaminen ihmisille käyttökuntoon ja sen välineet ovat työkalut. — »Yksinomistus»! huudahtaa joku, »enkö saa olla huoneeni herra, tuleeko minun pitää vuodettani lainatavarana ja syödä satojen kanssa yhdessä; onko minun tehtävä toiselle tiliä kirveeni kunnosta ja aurani lainattava varastosta? j. n. e.» — Rauhoitu; niitä on kyllä, jotka sanovat, että koska useimmat nyt eivät ole huoneensa herroja, vaan sangen riippuvia vuokralaisia, koska useimpain vuode ei ole kuin tilapäinen, yksin aterioiminen vain yksin nälkiintymistä; monen kirveskin yhtiön leimaama ja aura velaksi otettu, olisi paras pitääkin ne yhteisenä tavarana. Tätä oppia nimitetään *communismiksi* ja sitä noudattivat esimerkiksi ensi kristityt. Mutta *sosialidemokratia* sanoo, että nuo ovat toisarvoisia asioita. Yhteisyys ei kärsi siitä, omistiko vaiko vakinaisesti vuokrasi asuntonsa, nukkuiko huoneessaan vaiko majatalossa, söikö kotonaan vaiko ravintolassa, käyttikö kirvestään ja auraansa omana vaiko lainana. Yksityiset kotiolot ja kaikille välttämättömäin tarvekappaleiden ja elintarpeiden omistussuhteet eivät järkytä yhteiskunnan olemusta. *Pikkutuotannon*, käsityön ja talonpoikaisviljelyksen aikana on suorastaan ollut välttämätöntä, että työvälineet ovat olleet yksityisomistusta, kuten historia osoittaa. Ja se kertooikin verrattaisesta hyvinvoinnista keski-

ajan järjestyneissä käsityöläiskaupungeissa ja vapaitten talonpoikain omistamilla mailla. Mutta ne ajat ovat menneet. Pikku-tuotanto katoo. Silmäilkäämme lyhyesti sen kuolinkampausta.

Alkujaan oli tuotanto luonnon antimien muuttamista *omaksi* suojaksi, ravinnoksi, nautinnoksi ja mukavuudeksi. Yksilön ja hänen perhekuntansa määrättävissä oli, kuinka paljon työtä tarvittiin kohtuulliseen elantoon. Vaiva ja lepo, rasitus ja nautinto olivat tasalla. Tämä näkyy selvimpänä alkuperäisessä talonpoikaiselannossa, jossa kyläkunnan rajoille olisi saanut kohottaa korkean muurin, ilman että sen asukkaat olisivat joutuneet pahaankaan hätään. Käsityöläiskaupunki myös voi jotakuinkin pitää tasapainossa tuotannon ja kulutuksen. Siksi kannattikin esim. keskiajalla pitää kaksi pyhää viikossa ja vapaamaanantai lisäksi, eikä raataminen sittenkään ollut tappavaa, vaan jaksoi kansa pitää iloisia juhlia lomahetkinään.

— Mikä muutti tämän?

— Kapitaali.

— Rahako?

— Ei raha suorastaan, sillä yksinkertaisena vaihdon välineenä oli se ihmisille yhtä välttämätön kuin hyödyllinen, vaikka se arkun pohjalle talletettuna voi antaa aihetta väärinkäytöksiin yhdeltä ja ryöstöhimoon toiselta puolen. —

Sitten vasta se vaaraksi kävi, kun se aiheutti kapitaalın kokoontumisen. Näin kävi kehitys: Kauppias kulki vieraillla mailla ja vaihtoi tavaraa. Toi kotimaahan sellaista, jota siellä himoittiin. Sai siitä vaivan palkaksi jonkun verran tavaraa tai rahaa, jolla teki uuden matkan. Mutta myyjät enemmän kuin ostajatkaan eivät olleet tilaisuudessa tutkimaan, oliko heidän kauppiaalle myöntämänsä korvaus kohtuullinen. Sitä se ei pian ollutkaan ja kauppiaan havaittiin olevan *rikkaan*. Hän ei enää lähtenytäkään poikineen vaarallisille matkoille, vaan lähetti palkkalaisia, jotka palasivat tuoden hänelle, kotona olleelle, vaivansa hedelmät saaden itse niistä vain osan. Omaisuus rupesti näin synnyttämään omaisuutta ilman eri vaivaa sen omistajan puolelta. Ja silloin oli syntynyt *kapitaali*, kauppakapitaali, joka pian siitti rinnalleen koronkiskomis-kapitaalin, riistämisen törkeimmän ilmiön.

Miten vaikutti nyt tämä kapitaali työ- ja tuotanto-

oloihin? Talonpoikain ei enää kannattanut lähteä etsimään henkilöitä, jotka halusivat vaihtaa voinaulan tai ruissäkin johonkin muuhun mitä hän tarvitsi, vaan rupesi hän myymään kauppiaille, joka kokosi varastoja. Käsityöläisen täytyi nyt vähitellen viedä tuotteensa yhteen paikkaan, josta ostajat ne löysivät. Kauppias, kapitalisti, astui tuottajan ja kuluttajan väliin, hän maksoi edelliselle, mitä tahtoi ja otti jälkimäiseltä, mitä mieli. Hänen voittonsa lisääntyi, kapitaali kasvoi.

Mutta talonpoika sai vähemmän voistaan ja viljastaan kuin ennen ja käsityöläisen täytyi lisätä vauhtia, jos mieli pysyä entisissä leivissä. Sen lisäksi velkoi heitä valtion nimellä hallitus ja kirkon nimellä pappi, molemmat apulaisineen. Tämä pakotti säästämään. Talonpoika alkoi katsella ympärilleen ja huomasi harjoittavansa »tuhlausta». Rengeillä ja piioilla oli liikaa vapaata, mökkiläinen käytti metsää vapaasti, karjat kävivät yhteisillä laitumilla ja metsän niinkuin vedenkin riistä oli yhteistä. Se ei kelpaa. Työpäivä piteni, ei enään lauleltu illoin, ei heitetty kiekkoa eikä vedetty väkikapulaa joutohetkinä, eivätkä — kuvaavan kujeen mukaan — kengät palkollisaitan orrella riippuessaan olleet illasta saakka heilumasta laanneet, kun isäntä aamulla töihin hätisti. Mökkiläinen, torppari saivat käskyn korjata vain kaatuneita puita ja pysyä poissa kalavesiltä; metsästysmaat vuokrattiin tai anastettiin suoraan herroille. Mutta yhä köyhtyi talonpoika. Hän myi metsänsä yhtiölle, pienet puutkin, ja panttasi maansa, itse maaperän, kotikonnun rahalaitokselle. Viina tuli hänen ystäväkseen ja kohta oli hän valmis maantielle tai vaivaistaloon.

Entäpä käsityöläisen, kuinka hänen kävi? — Hän yritti ja yritti, lisäsi päivää yöllä ja vauhtia työllä. Ei riittänyt, yhä vaikeammaksi kävi hankkia raaka-ainetta, vaikka sällejä ja oppilaita kiirehdittiin, vaikka vaimo ja lapset häntä kaikin voimin auttoivat, täytyi hänen lopulta tyytyä ottamaan vastaan raaka-aineensa kapitalistilta — ei enään edes nimellisesti omaksi vaan — suorastaan lainaksi, valmistettavaksi. Hän oli toisen orja. Puisto hänen tupansa ympärillä jäi hoidotta, vaimo ja lapset kalpenivat eikä perhe enää lepopäivisin huvitellut luonnon helmassa. Isä tuli yhä useammin juopuneena kotiin ja vieraat miehet ajoivat heidät lopuksi maantielle.

Sillä välin kuin talonpoikaisviljelys ja käsityö taistelivat kiduttavaa kuolemataan vastaan — joka tässä on vain yleispiirteisesti kuvattu — oli heidän huomaamattaan kapitaali tehnyt todellisia ihmeitä. Hitaan yksilöllisen käsityöntekijäin sijaan oli pantu toimeen työnjako ja pian oli keksitty *koneita*. Ne eivät syntyneet sattumalta, jonkun neron päähänpistosta kuten tavallisesti luulotellaan, vaan välttämättömyyden pakosta, kun niitä tarvittiin. Esim. kehrukone täytyi saada kun rukki teki liian hitaasti lankaa kaikille kankureille, mutta sen luomaa lankaa kuluttamaan täytyi saada kutomakoneita j. n. e. Samalla huomasi kotityön ostaja, eli manufaktuurityön teettävä, että vetämällä työläiset yhteen paikkaan työhön, säästyi paljon juoksua s. o. hän sai senkin ajan hyödykseen. Ja niin perusti hän *tehtaan* ja tuli *tehtailijaksi*.

Kone teki usean työläisen työn, maksoi nopeasti valmistuskustannuksensa ja alkoi sitten kasata tuloa omistajalleen, joka tietysti oli kapitalisti. Hän maksoi työläiselle sen, minkä kuihtunut käsityöläinenkin ansaitsi, mutta korjasi itse *yliarvoa*, jonka lisäsi pääomaan saaden siten yhä useampia ihmisiä riippuvaisuuteen. Tehtaat tarpeineen ja käyttövaroineen muodostavat näin *teollisuuskapitaalin*, jonka toimesta tuotanto kohosi huimaavaan korkeuteen, hämmästyttävillä numeroilla osotti tehtailija, kuinka rikkaaksi maa oli hänen kauttaan tullut. Hän muka maksoi verot valtiolle ja kirkolle, hän siis näitä komensikin, kuningas ja pappi tulivat hänen ystävikseen ja suosittivat häntä kansalle hyväntekijänä. He ehkä itsekin niin luulivat. Suuri oli sentakia heidän hämmästyksensä, kun kansa vastasi kirouksen kiljahduksella. Se kiljahdus on kaikunut kaikissa maissa, missä kapitaali on tunkeutunut tuottajan ja kuluttajain välille, ottanut haltuunsa maan ja meren ja mitä niissä on, riistänyt talonpojalta asunnon ja auran, käsityöläiseltä kotipöydän ja kirveen, sekä tehnyt molemmista joko kumartelevia velallisia tai suorastaan palkkaorjia.

Yksi kapitalisti ei tätä ole tehnyt, vaan kapitalistiluokka, yksi talonpoika ja käsityöläinen eivät ole palkkaorjuuteen vajonneet, vaan luokkina. Ja siksi onkin heidän kirouksenhuutonsa ilmaus *luokkavihasta*. Me käsitämme nyt, kuinka turha on puhe »luokkavihan lietsomisesta» ja »keinotekoisesta kiihotuksesta». Viha on nous-

sut olojen ristiriidasta, eikä se lakkaa ennenkuin sopu-sointu on saavutettu.

Siinä pääpiirteissään taloudellinen kehitys omatarve-tuotannosta rahatalouteen. Tosiasiaa ei muuta huomau-tukset, että siihen ovat vaikuttaneet muutkin tekijät, kuten vanhan sota-aatelin maananastukset ja etuoikeudet, vallottajien taloudelliset riistot, hallitusten itsevaltius ja sen suojassa rehottava hovituhlaaminen, kansan pohjaker-rosten sulkeminen osallisuudesta eduskuntaan, sotalaitos, alkoholismi y. m. seikat, jotka kuitenkin syvemmin kat-sottuna ovat vain eri nimiä samalle asialle, ristiriidalle omistavain ja omistamattomain kesken, joka nyt vain on kohonnut yhä alastomampaan julkeuteen. Numeroiden kieltä on mahdoton vaihtaa ja niin leviää joka päivä yhä laajempiin kerroksiin selkeä käsitys asian todellisesta tilasta.

Ja tätä käsitystä kannustavat taloudelliset tosiasiat. Käsityön ja yleensä pikkutuotannon kuolinkamppailu sen kilpaillessa suurtuotannon kanssa loi äärimmilleen jännite-tyn työvireyden, jota kapitalismi on ovelasti osannut käyttää hyväkseen. Täydentämällä koneitaan on se sa-malla osannut laittaa niin, että yksityiset työntekijät pie-nen lisätulon toivossa ovat olleet pakotetut ottamaan hoi-dettavakseen yhä useampia koneita. Samaan aikaan on ilmennyt pyrkimys työpäivän pidentämiseen, niin että eten-kin kapitalismin alkua ajoilta kerrotaan pöyristyttäviä ku-vauksia todella »pyöreistä päivistä», joita eivät vain täys-kasvuiset miehet, vaan naiset vieläpä lapsetkin ovat saa-neet suorittaa. Kapitalismi näet julistaen »vapaan kilpai-lun» hajotti perheen, pientuotannollisen yhteiskuntajärjes-tyksen perustan, ottaen käytettäväkseen naiset ja lapset jopa siinä määrin, että isät ovat työttöminä ollen saaneet nähdä lastensa nääntyvän kuluttavan työn uhreina. Ko-neiden ja alaikäisten työssä käyttämisen takia syntyi näet *työttömyyttä*, joka antoi kapitalisteille tilaisuuden palk-kain suunnattomaan polkemiseen, ihan elämismahdollisuuk-sien rajaan saakka, jos nyt varmaa riutumista voi enään »elämismahdollisuudeksi» nimittää.

Tuotannon suunnaton kohoaminen, jonka koneteolli-suus ja huonosti palkattu työ tekivät mahdolliseksi, syn-nytti taas n. k. ylituotantoa, ei suinkaan niin käsittäen kuin nykyinen tuotanto vielä olisi täysin riittäväkään ylei-

seen hyvinvointiin, vaan siinä merkityksessä että joitakin tuotannon tuloksia valmistui enemmän kuin niitä jaksettiin ostaa — mikä ei suinkaan merkitse sitä, ettei niitä olisi tarvittu. Markkinat eivät siis jaksaneet vetää kaikkea, työttömyydessä ja huonoissa palkkaehdoissa elävät työläiset, kansan enemmistö, eivät voineet ostaa, jäi siis varastoihin liikaa. Silloin joutui kapitalisti pulaan. Tuottaessaan tavaraa, jolla on arvonsa ainoastaan myytyinä, on hän täysin riippuva markkinoista. Jos ne ehtyvät, on hän neuvoton, ja edessä on suuri tappio tai vararikko. Kun tällainen yli- eli liikatuotanto saa yleisemmän luonteen, nimitetään sitä *liikepulaksi*, joka ilmenee yleisenä liike-elämän ja tuotannon lamaantumisenä. Työttömyys lisääntyy, sillä teollisuudenharjoittaja heittää työväkinsä maantielle, kunnes on saanut varastonsa myydyksi, tietäen uutta työväkeä tarvitessaan sitä löytävänsä »teollisuuden reserviarmeijasta», työttömien joukosta, joka kuljeksii tarjoten työtään mistä hinnasta tahansa.

Nämät aika ajottain yhä pelottavampina tulevat liikepulat paljastavat räikeästi kapitalismin kykenemättömyyden yhteiskunnallisten asiain hoitoon nähden. Toiselta puolen liikavarastoja ja toiselta nälkäisiä, alastomia joukkoja, työmahdollisuuksia kyllä, mutta työväellä ei pääsyä niihin. Yhä useammat käsittävät räikeän vastakohdan ja seurauksena on kapitalismin vararikko tai, kuten sitä myös nimitetään, »romahdus». Suurtuotannon välineitten omistajain täytyy tunnustaa, etteivät he kykene tuotantoa hallitsemaan ja joku toinen pätevämpi saa ottaa haltuunsa tuotannon, jota ilman ihmiskunta ei voi päivääkään elää. Se joku on silloin itse *yhteiskunta*, jolla onkin siihen hyvät edellytykset, kapitalismin itsensä kasvattamat.

Kapitalistinen tuotantotapa johtaa näet välttämättömyydellä *keskitykseen*, s. o. muutamat yksityiset työnostajat kohoavat vähitellen toisia korkeammalle n. k. liiemieskykynsä kautta. He näet ovat osanneet edullisimmin käyttää markkinoita hyväkseen, rikastuneet, joko kukistaneet heikommat kilpailijansa kokonaan tai tehneet heidät täysin riippuvaisiksi. Osakeyhtiöitten nimellä harjoitettu suurhujaus tuo yhä suurempia rikkauslähteitä näitten harvojen käsiin, jotka vielä trustien ja työnantajaliittojen kautta vahvistavat kaikkivaltaansa. Tuotannon ja liikkeen

suunnattomasti kasvaessa tulee tarve laajentaa markkinoita yli oman maan rajojen, ja kun muissa »sivistysmaissa» on sama pyrkimys, tähtäytyvät kapitalistien silmät siirtomaihin, joiden merkitystä kuvaa se että niistä ovat käyty viime aikain suurimmat sodat. — Mutta nyt ei yksityinen kapitalisti enää kykenekään hoitamaan asioitaan, vallitsemaan koko markkinoita, hänen täytyy jättää se tehtävä palkatuille apulaisilleen ja hänestä itsestään tulee vain pelkkä kuluttaja, useimmin suurkuluttaja, jonka ainoana tehtävänä on ottaa vastaan rahoja ja tuhлата niitä. Samalla poistuu ainoa syy, jolla yksityistä rikkautta on puolustettu, että muka siihen pyrkimys tekee ihmisen yritteleväksi ja toimeliaaksi, ja tosiasioiksi jää että yksityinen omistaja *tulee tarpeettomaksi*.

Kun tämä on saatu todistetuksi, esitetään luonnollisesti väite, että tältä tarpeettomalta omistajakuluttajalta on saatava pois tuotannon välineet, joita hän ei enää kykene käyttämään yhteiskunnan eduksi, ja siirrettävä ne palkkalaisineen, työapulaisista johtajiin saakka, yhteiskunnan omaisuudeksi ja hyödyksi. Silloin hätääntyy kapitalismi ja tekee toisen kuperkeikan. Julistaen näet ylpeää »vapaa kilpailun» oppia, n. k. manchesterilaisuutta, jonka mukaan valtiomahdilla eikä yleensä kellään »sivullisella» saa olla oikeutta sekaantua tuontantoasioihin, työnantajain ja työntekijäin »vapaaseen välipuheeseen», juoksee sama kapitalismi hakemaan turvaa valtiomahdilta, jonka se valtiolaina-asioissa on jo tehnyt liittolaisekseen. Se vaatii hallitusvaltaa kieltämään työväeltä yhteenliittymisen ja lakko-oikeuden, se vaatii valtioapua yrityksilleen, se ottaa itselleen monopoleja ja turvaa tulleilla itseänsä ulkolaista kilpailua vastaan. Ja valtio, joka sotalaitoksen ja virkakoneistojensa kautta on tullut suurimmaksi kuluttajaksi, ottaakin kapitalismin suojaansa pidättäen luonnollisesti itselleen koko joukon määräämisvaltaa. Se pitää muutamissa suhteissa edullisena ryhtyä myös tuottajaksi, rakentaa rautateitä ja kanavia, ottaa haltuunsa kaivoksia jopa tehdaslaitoksiakin, ja tämä aiheuttaa n. k. *valtiososialistisen* suunnitelman, että näin voisi valtio ottaakin kaiken tuotannon ja sosialismi olisi toteutettu. Mutta tähän täytyy sosialidemokratian huomauttaa, että valtiohan ei häily ilmassa luokkien ja puolueiden yläpuolella, ja vaikka nykyinen valtio, suurkapitalistien vallitsemine parlamenttei-

neen ja hallituksineen, ottaisikin yhä useampia tuotannon aloja ja monopoleja haltuunsa, ei se silti voisi paljoakaan helpottaa kansan työtä tekevien jäsenten osaa, se kun vain laskisi näitten hartioille yhä painavamman valtiotalouden taakan, jonka meno- ja tappiopuolen kansa veroillaan saisi tasata. Onpa meilläkin esim. valtion rautatie-laitos todisteena siitä, että tämä n. s. *valtiokapitalismi* ei ole paljoakaan parempi yksityistä kapitalismia, joskin — se myönnettäköön — siitä on helpompi pääsy todelliseen sosialismiin.

Se voima, joka yksin kykenee kaikkien eduksi tuotannon haltuunsa ottamaan ja sitä hoitamaan, on *uusaikainen köyhälistö*, — sanomme uusaikainen erotukseksi siitä entisajan esim. vanhan Rooman laiskuriköyhälistöstä, joka eli vallottajien tuomasta sotasaaliista, niistä se kiristi itselleen osia myymällä suosionsa »leivästä ja huveista», joka oli sen sotahuuto. — Uuden ajan köyhälistö on työtä tekevää ja tietää se hyvin työn merkityksen elämän ja yhteiskunnan ylläpitäjänä. Se tietää työn siunauksen, vaikka se joka päivä saakin tuntea palkkatyön kirousta. Ja kirous on siinä, että ennen kuvaamamme suurtuotannollisen kehityksen vaikutuksesta työvoimansa myyjä on kilpailun takia ollut pakotettu myymään persoonansakin työn ostajalle. Hänelle on kysymyksessä elämä tai kuolema, kapitalistille vain suurempi voitto tai tappio. Työn ostajain ja myyjäin välinen etujen ristiriita, jota turhaan koitetaan kieltää, luo yhä kärjistyvän vastakohdan. Se purkautuu työtaisteluihin. Työväki alkaa toivoa, pyytää, jopa hyvillä syillä vaatiikin parempaa palkkaa, työ-ajan lyhennystä ja inhimillistä kohtelua. Ja kun sillä tässä on puolellaan terveys- ja siveysopin auktoriteetit, onkin se saanut jonkunmoisia helpotuksia aikaan, mutta aineastaan katkeralla taistelulla ja suurilla uhrauksilla. Nämät opettavat järjestäymään, noudattamaan keskenäistä kuria ja suunnitelmallista taistelutapaa. Köyhälistö vetää voittoa tappioistaankin, oppii panemaan lakkonsa toimeen niin että siitä todella jotain koituu ja boikottauksella s. o. kieltäytymällä käyttämästä jonkun tuotantolaitoksen tuotteita, osottaa se merkityksensä kuluttajana ja pakottaa vastustajat myönnytyksiin. Täten syntyy *ammattiyhdistys-liike*, joka on välttämätön työväenluokan kohottamiseksi ryysyköyhälistön kurjuudesta ja sen totuttamiseksi omaperäiseen asiaan

hoitoon ja tietoiseen itseluottamukseen, mitä ominaisuuksia ilman se ei kykenisi kerran ottamaan haltuunsa ja hoitamaan yhteiskunnallista tuotantoa. Mutta perille se ei vielä vie. Se on näet kuin aseellinen rauha sangen raskas kantaa. Työntajat vaanivat jokaista tilaisuutta korvatakseen tappionsa: yhteenliittymällä he voivat kohottaa hintoja, joten työväen korkeampi palkka menee samoin kuin alhaisempikin; kiristämällä työvireyttä ottavat he takasin työpäivänlyhennyksen helpotuksen; eikä työvälle jää muuta neuvoa kuin *valtiollisesti järjestymällä, lainsäädännön* kautta turvata saavutetut voittonsa.

Kapitalisti on myös häikäilemättä kulkenut yli kansallisuuksien rajan, myynyt kansansa elintarpeita vieraille maille, tuonut alhaisemmalla kehitysasteilla olevista maista lakonrikkooja ja palkanpolkijoita, niin että työväki on myös pakotettu laajentamaan järjestönsä *kansainväliseksi*, joka seikka samalla on ollut omiaan avartamaan tiedollisia näköaloja ja poistamaan kansallisia ennakkoluuloja. Mutta yläluokka, jonka keinottelua mitkään rajat eivät pidätä, on tästä saanut tekosyyntä syyttää työväkeä muka »epäisänmaallisuudesta», jonka syytöksen onttoisuus edellisen valossa on ilmeinen. Sama syytös heitetään — sivumennen sanoen — siirtolaisiakin vastaan, jotka kotikonnuilta heitettyinä työttömyyteen ovat pakotetut vierailta mailta hakemaan tilaisuuksia työvoimainsa kauppaamiseen, joita kotimaa kyllä tarvitsisi, mutta joita siellä vallitsevat eivät salli heidän käyttää hyväkseen.

Toisetkin rajat, ammattieroavaisuuden tuottamat, poistaa kapitalismi, se kun koneteollisuuden kautta tekee työtävät helpommiksi oppia ja työehdot tasasemmiksi. Työväenosien keskenäinen ammattiylpeys ja kilpailu taasaantuvat ja näin muodostuu työväen taistelu *luokkataisteluksi*, joka ei enää pääasiassa kohdistu yksityisiä vastaan, vaan koko kapitalistiluokkaa, järjestelmää vastaan. Sosialidemokratia tietää, kuinka vähän yksityinen työntuoja voi työläistensä asemaa parantaa, jollei samalla koko taloudellinen elämä muutu, niin että suurtuhlaus ehkäistään ja tuotanto ohjataan vain hyödyllisille aloille, jolloin siitä todella kaikille riittää. Näin muuttuu luokkataistelu etupäässä *valtiolliseksi taisteluksi*, jonka kautta työväki ensin puolustaa alkeellisia *kansalaisvapauksiaan*: yhdistymis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapautta,

joita ilman se ei edes saa tahtoaan tunnetuksi, ja vallottaa *kansalaisoikeutensa*: äänioikeuden ja todellisen kansanvaltaisen eduskuntalaitoksen, joita ilman se ei saa tahtoaan toteutetuksi. Täten syntyvät puolueet, joita tavallisesti on kolme pääryhmää: *vanhoilliset*, jonka muodostavat suuret maanomistajat keskiaikaisine oikeuksineen kirkon turvissa, *vapaamieliset*, jona ovat kapitalistit ostettuine kätyreineen militarismin ja poliisivallan laitosten suojassa. Mutta koska nämät puolueet tarvitsevat häviävän keskiluokan: talonpoikain ja pikkuporvariston apua vaaleissa, täytyy niiden peittää todelliset tarkoituksensa kauniiden valheohjelmain taa, jotka voivat hetkeksi viehättää osia köyhälistöstäkin. Kolmas puolue on *työväenpuolue*, joka jo miltei kaikissa maissa on omaksunut sosialistisen opin ja nimen ja sellaisena saavuttaa menestyksen toisensa perään, joten sen lopullinen voitto on vain ajankysymys. Päästessään taistelunsa kautta edes hiukan kohoamaan taloudellisesti, siveellisesti, sivistyksellisesti ja älyllisesti havaitsee työläisluokka vasta todellisen merkityksensä. Pieniä helpotuksia ja parannuksia rukoilevasta orjalaumasta tulee itsetietoinen joukko, joka tuntee arvonsa taloudellisen ja yhteiskunnallisen elämän kannattajana. Työväki huomaa kuinka se ei eläkään työantajain armosta, kuten sille on uskoteltu, vaan että juuri sen itsensä suomasta armosta kaikki maan laiskurit nauttivat ja tuhlarit turmelevat ihmissukua. Se ottaa armonsa pois, vaatii yleistä työvelvollisuutta ja samoin yleistä nautinnon oikeutta. Kapitalistit käyvät henkilöinä yhä tarpeettomimmiksi, ylellisyys on kuluttanut heidän toimintatarmonsa, kun samaan aikaan työväen järjestävä toiminta on luonut parlamenttaarisen taidon ja hallinnollisia kykyjä. Tämä voima käy pelottavaksi. Omistavat yhtyvät, vanhoillisten ja vapaamielisten ero muuttuu vain näennäiseksi ja lopulta katoa, vastakkain seisovat vain omistavat ja omistamattomat, tarpeettomat ja välttämättömät. Voitto on jälkimäisten. Turvatessaan yleensä sorrettuita vetää työväenpuolue joukkoonsa yhä suurempia joukkoja köyhätyvästä pikkuporvaristosta; henkisen työn proletaareja, tiedemiehiä, kirjailijoita, taiteilijoita, pikkuvirkamiehiä, asianajajia, lääkäreitä y. m. tulee joukkoon ja *vallankumous* on edessä.

Vallankumous, verinen, hirveä raakalaisuusko? huu-

dahtavat ne, joille historian väärentäjät ovat maalanneet paholaisia seinään, vaikka todellinen historia kertoo, että esim. Ranskan vallankumouksen uhrien luku ei ole kuin pieni murto-osa kirkon ja itsevaltiuden kiduttamiin ihmisjoukkoihin verraten, ja että — puolueettomain todistuksen mukaan — ei koskaan kansan syvät rivit ole vähemmän kärsineet kuin tällöin. Ja sittenkin on porvarillisella ja sosialistisella vallankumoukskäsitteellä syvä periaatteellinen ero. Porvarillinen radikaalisuus, joka johti entisaikain vallankumouksia, lähti käsityksestä, että pahat ihmiset ovat anastaneet vallan ja ne ovat siis väkivaltaisesti poistettavat. Sosialismi taas opettaa, että yksilöistä se vähän riippuu, kunhan järjestelmä saadaan muutettua, niin yksilöt voidaan jättää rauhaan. Sen lisäksi kuuluu sosialismin periaatteisiin kunnioitus kaikkea elämää kohtaan, joten se ei sitä turhanpäiten mene hukkaamaan. Mutta tietysti riippuu vastustajista itsestään, siitä kuinka jyrkästi he alkavat menevää valtaansa puolustaa, myös hyökkääjien menettelytapa. Yksityiskohtaista väkivaltaa ei sosialidemokratia missään tapauksessa hyväksy, eikä siitä mitään hyötyä olisikaan, vaikka *anarkismi* niin opettaa. Tämän oppikunnan jyrkkä vastustaja on sosialidemokratia joka maassa eikä se siis sen menettelytapojakaan voi omaksua. Pääasia on, että taloudellisesti merkitsevin luokka voi ilman pisaraakaan verta vuodattamatta astua sille kuuluvaan valta-asemaan ja sosialismi on tekevä voitavansa, että niin kävisi. Muuten ei todella tieteellisen sosialidemokratian ohjelmaan kuulu maalailla tulevaisuuden kuvia. Se viittaa vain suunnan, poistaa esteitä kehityksen tieltä ja luottaen terveeseen ihmisjärkeen jättää kunkin ajan murheeksi toteuttaa, mitä milloinkin toteutettavissa on. Turhat ovat siis ne ivallisesti arvostelevat sepustukset, joilla vastustajat koettavat saattaa »tulevaisuuden sosialistista pakkovaltiota» naurun alaiseksi, ja yhtä turha on sekin lohutus, johon he ovat oppineet turvaamaan, että muka työväki vaikka se vallan jonain päivänä saisikin, ei olisi kykenevä sitä pitämään, vaan tarjoisi sen entisille omistajille takaisin. Totta on että historia kertoo esimerkkejä siitä, kuinka järjestäymätön työläisjoukko joskus yllätyksellä vallan saatuaan ei ole sitä kyennyt pitämään, mutta tulevaisuus on näyttävä, että sosialistisen järjestäymiskoulun ja uusaikaisen tiedon valaisema sosialidemokratia kyllä

uskaltaa voittaa ja voittonsa hedelmät käyttää kaikkien hyödyksi. Valtion huoleksi jää tietysti suurten kuluneuvojen ja laajamerkityksisten liikkeenhaarojen johto, kunnat ottavat niille sopivia tuotantoaloja, osuuskunnat järjestelivät voimainsa mukaan kulutus- ja tuotantosuh-teita ja pikkutuotanto, joka mullistuksessa kernaasti saa jäädä rauhaan, huomaa ennen pitkää, että sen on paras pyrkiä yhteen joukkoon. Yhteistuotannon ilmeinen edul-lisuus vetää puoleensa, kukaan ei sorra itseään ja se talou-dellinen riippuvaisuus ei paina ketään, vaikka vastustajat pelottelevat, sillä henkinen vapaus on sitä suurempi ja aatteellinen riippumattomuus taattu.

Siinä lyhyin piirtein kehityksen tie niin kuin sen sosialidemokratia käsittää ja tehtävämme on levittää tietoja tästä, niin että sosialistinen henki valtaisi yhä useammat yksilöt tehden uuden yhteiskunnan syntymän mahdolli-simmassa määrin kivuttomaksi. — Nämät yleiset periaat-teensa asettaa sosialidemokratia vaakalaudalle vastustajien hapuilevaa neuvottomuutta ja oman tyhjyyden tunteen herättämää noloutta vastaan. Joka haluaa tarkemmin tu-tustua tämän oppikunnan eri vivahduksiin ja syventyä yhteiskunnalliseen talousoppiin tarkemmin, hänelle on tar-jona yhä laajeneva sosialistinen kirjallisuus ja sanoma-lehdistö.

Käytännölliset vaatimukset.

1. »Yleinen, yhtäläinen ja välitön vaali- ja ääni-oikeus kaikille 21 vuoden ikäisille Suomen kansalaisille sukupuoleen katsomatta kaikissa vaaleissa ja äänestyksissä sekä kunnallisella että valtiollisella alalla. Suhteellinen edustus ja yksikamari-järjestelmä. Salainen äänestys. Vaalien ja äänestysten toimittaminen lain määräämänä va-paapäivänä. Palkkio valituille edusmiehille kaikilla aloilla». (V. O. A. II = Vaaliohjelman A. kohta II. Kts. Puolueen vaaliohjelma hyväksytty Oulussa elok. 1906.)

Yhteiskuntaelämän ja kehityksen säännöllinen kulku edellyttää laitosta, jonka ohjausta noudatetaan tai jonka johto ainakin tunnustetaan päteväksi, välttämättömäksi. Itsevaltainen hallitusjärjestelmä, joka tällaiseksi ohjaajaksi on asettunut, edellyttää, että kansa on jonkinlainen ala-

ikäisten joukko, jota on pidettävä kurissa ja holhottava, koska se muka itse ei ymmärrä omaa parastaan. Eikä tämän järjestelmän kannattajain mielestä kansa tästä alikäisyydestä koskaan pääsekään. Sittenkin kun itsevaltiut on tehnyt vararikon, osottautunut kykenemättömäksi ohjaamaan maan kohtaloita ja sitä arvokkaasti ulospäin edustamaan, yrittää se pelastautua koettamalla lahjoa osaa kansasta, porvaristoa ja suuria maatilanomistajia, joille se tarjoo pienen sanavallan jonkinmoisen eduskunnan kautta ja lykkää samalla tämän niskoille valtiovelkain sunnattoman taakan edesvastuineen. Porvaristo, joka, tuntien taloudellisen merkityksensä, muiden vallankumouksellisten kanssa on koettanut kumota edesvastuutonta virkavaltaa, onkin tällöin hyvin halukas sovintoon, koska sen rahakeinottelut kärsivät levottomina aikoina ja se itsekin haluaa päästä liittolaisestaan, radikaalisesta proletariaatista, jolle antamansa lupaukset se arveluitta pettää. Tällöin, kuten ainakin, riippuu vallitsevista voimasuhteista, pysähtyykö vallankumous porvariston valtaan, kuten Englannissa 1640-luvulla, meneekö se täydelliseen kansanvaltaan, kuten 1790-luvulla Ranskassa — jossa kyllä taantumus sen palautti porvarisvaltaan — vai jääkö porvaristonkin valta hyvin rajotetuksi, kuten Saksassa yhä vieläkin on.

Proletariaatti on kaikkiin näihin taisteluihin tarmokkaasti osaa ottaen myös esittänyt vaatimuksensa, joiden joukossa etumaisena *yleinen äänioikeus*, jaksamatta sitä kuitenkaan viedä läpi muualla kuin Ranskassa hetkeksi v. 1792. Sittemmin on köyhälistö katkerilla taisteluilla saanut joka maassa sen itselleen valloittaa ja on se enimmäkseen onnistunut aikoina, jolloin yleistä sekamelskaa ei muuten ole saatu loppumaan, kuin kutsumalla kansan edustajat selvittämään maan sotkeentuneita asioita.

Niinpä meilläkin etenkin sortovuosina 1899.—1905, jolloin itsevaltiut yritti iskeä varman jalansijan maamme, ilmeni erittäin huutavana todellisen kansan tahdon tulkitsijan tarve, joka olisi voitu asettaa lujaan vastarintaan ja jonka kautta olisi voitu nopealla reformitoiminnalla kohottaa kansamme köyhälistö siitä kurjuudesta, jossa kituen useat olivat alttiit niille petoshoukutuksille, joilla viekas sortaja yritti hajottaa senkin vähäisen vastarinnan, mitä ilmeni. Mutta *kansaneduskuntaa*, joka vain voi kansan tahdon todellisesti tulkita, ei ollut. Sää-

tylaitos, luokkaeduskunta sen sijaan kruunaili viimeisiä aikojaan säätämällä rahavaltaa vahvistavia lakejaan, kuten maanvuokralain, vieläpä kieltäytyen käsittelemästä kansan elinkysymystä, äänioikeusasiasia. Tämän »häpeäpäivän» synnyttämä katkeruus oli kansallislakon aikana loka—marraskuulla 1905 syöstä kansamme arveluttaviin selkkauksiin, joista köyhälistön järjestäymiskyky ja toimintatarmo sen pelasti. Tämän kiihkeän ajan hermostuksessa täytyi säätyeduskunnan luopua etuoikeuksistaan ja hyväksyä yksikamarinen kansaneduskunta, joka valitaan sangen lavealla äänioikeudella. Yleiseksi sitä ei tarkkaan sanoen voi kutsua, kun tietää sen alkavan vasta 24:tenä ikävuotena ja sisältävän muitakin loukkaavia rajoituksia. Niinpä eivät ne, jotka ovat laiminlyöneet kruununverojensa maksun saamatta rahavaltaisesti asetetuilta kunnallisilta toimitsijoilta varattomuuden todistusta, ole äänioikeutetut, eivätkä ne, jotka vanhanaikuisen ja hävyttömän irtolaisasetuksen mukaan ovat pakkotyöhön tuomitut tai muistakin syistä rikoslain mukaan rangaistut. Erittäin loukkaava on rajoitus, joka riistää äänioikeuden niiltä, jotka ovat pakotetut vaivasavun nimellistä yhteiskunta-avustusta nauttimaan.

Edustuksen käsite edellyttää, että kansan eduskunta on mahdollisimman tarkka kuva itse kansasta ja että siinä siis kaikki aatevirtaukset ilmenevät samoissa suhteissa kuin itse kansan keskuudessakin. Tämä on mahdollinen vain suhteellisen edustuksen kautta. Suomen uutta eduskuntaa valittaessa on aiottu käytännössä koettaa sellaista vaalitapaa, kokemus on osottava, vastaako se oikeudellisuuden vaatimuksia.

Yksikamarijärjestelmä kyllä on meille hyväksytty, mutta sen kokoonpanoon ja asiain käsittelyn mutkikkaisuuteen katsoen jättää se kyllä toivomiselle sijaa. Vaalia ei ole määrätty toimitettavaksi vapaapäivänä, mutta työnantajia on velvoitettu »mikäli mahdollista» suomaan työläisilleen tilaisuuden vaaliin osaaottaan. Palkkioksi on edustajalle määrätty 1400 mk. vuosittain, eduskunta on 3 kuukautta koossa, mutta hallitsijalla on oikeus hajottaa se ja määrätä uudet vaalit. Uudet vaalit toimitetaan muuten joka kolmas vuosi. (Turussa hyväksytyssä puolueohjelmassamme vaadittiin kaksivuotisia lainsäädäntökausia!) Puutteena uudessa eduskuntalaitoksessamme on, että edustajan vastuuvollisuutta valitsijoilleen ei ole määrätty,

onpa salaisella äänestyksellä eduskunnassa ehkäisty edustajatoimen oikean käyttämisen tarkastuskin.

2. »Välitön lainsäädäntö-oikeus kansalle lakien esittämis- ja hylkäämisoikeuden kautta». (V. O. A. I.)

Näillä kahdella rivillä on sängen suppeassa muodossa tulkittu kansanvaltaisen valtiojärjestyksen ydin ja kulmakivi. Porvaristonkin valtio-oppi näet pitää hallitusta jonkimmoisena itsenäisenä valtiomahtina kansaneduskunnan rinnalla ja myöntää sille oikeuden viivyttää jopa estääkin eduskunnan hyväksymän lain voimaan tulemisen. Tällaista valtiomahtia ei kansanvalta tunne. Hallitus olkoon kansan eduskunnan asettama komitea, joka panee toimeen eduskunnan päätöksiä ja eroo, kun sen menettely ei enää tyydytä; — tämmöistä nimitetään parlamenttaariseksi hallitustavaksi ja tuontuostakin luemme milloin minkin ministeristön esim. Ranskassa kukistuneen. Tälläkin on monta astetta hallituksen puolivapaaehtoisesta parlamenttaarisuudesta täysin kehittyneeseen tasavaltaan saakka, jota luonnollisesti sosialidemokratia pitää päämääränä.

Mutta onpa sentään jokin, joka kansan eduskunnankin päätöksen voi kumota, ja se on — kansa itse. Välitön lainsäädäntöoikeus merkitsee sitä, että määrätty luku kansalaisia voi vaatia eduskunnan päättämän lain yleisen kansanäänestyksen alaiseksi tai saada aikaan samallaisen äänestyksen eduskunnan ulkopuolellakin syntyneestä ehdotuksesta. On selvää, että tällainen menettelytapa vasta voi taata täyden itsehallinnon kansalle ja estää kaikki mahdolliset juonet, lahjomiset, yllätyspäätökset y. m. eduskunnassa.

Tällainen kansanäänestys oli määrätty Ranskan perustuslaissa v:lta 1793, vaikka se ei tullut käytäntöön. Useassa Sveitsin liittovaltiossa on käytännössä sellainen laki, että jos viidestoista osa kansaa tekee esityksen, täytyy se alistaa kansanäänestyksen alaiseksi. Jos taas kolmasosa neuvostoa (eduskuntaa) hyväksyy jonkun yksilön tekemän ehdotuksen, on siitä kansanäänestys toimeenpantava. Neuvoston hyväksymä laki voi myös tulla kansanäänestyksen (referendumin) alaiseksi.

Kansanvaltaiselta kannalta olisi luonnollista ainakin se, ettei hallitus käyttelisi minkäänlaisia veroilla, tulleilla t. m. kansalta koottuja varoja muutoin kuin eduskunnan jokavuotisella suostumuksella ja täydellä tilivelvollisuudella.

della. Sellaisesta ei meidän valtiomuodossamme ole juuri jälkeäkään, puhumattakaan hallituksen todellisesta valtioliisesta vastuunalaisuudesta.

Tämän kohdan piiriin kuuluu tietysti huomautus, että itsemääräämisoikeus ja itsehallinto ovat toteutettavat myös maakuntiin ja kuntiin nähden. Virkamiehet täytyisi luonnollisesti asettaa vaalin kautta ja aika ajoin äänestyksellä ottaa selville, vieläkö he nauttivat kansan luottamusta.

Vaaliohjelmassaan on puolue hyväksynyt täyden kansanvallan vaatimuksen, niin että Suomen uuden hallitusmuodon kautta on hallitsijan valta mahdollisimmassa määrin rajotettava lainsäädäntöön, raha-asioihin ja maan yleiseen hallitukseen nähden.

3. »Täydellinen yhdistymis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus». (V. O. B.)

Ohjelman periaatteellista puolta selvitellessämme jo näimme, kuinka yhteenliittyminen on köyhälistön elinehto ja samalla yhteiskunnallisen kehityksen päävaikutteita. Sen vallassa olijat hyvin tietävätkin ja siksi ovat he aina kynsin hampain koettaneet estää köyhälistöä käyttämästä sitä oikeutta, jota he itseensä nähden pitävät varsin luonnollisena. Porvaristo valtaan päässeenä on »elinkeinovapauden» varjolla kieltänyt työväen taloudelliset järjestöt ja julmilla rangaistuksilla koettanut pitää kieltoaan voimassa. Kun sekään ei ole auttanut, vaan on työväki taistelulla ostanut yhdistymisvapautensa, siirtävät kapitalistit taistelun työpaikkainsa »yksityisille» alueille ja tekevät siellä tyhjäksi lainkin ehkä myöntämät järjestöt. Suomen työväelle on tämä varsin tuttua ja keskellä sortovaltaa, jonka taholta tulevista, yläluokkaan sattuneista loukkauksista pidettiin kylläkin suurta — ja oikeutettua — melua, mutta samaan aikaan sallittiin useitten työnantajain harjoittaa vähintään yhtä törkeätä yhdistymisvapauden polkemista tehtaissaan puhumattakaan maanomistajista, jotka keskiaikaisten palkkaussäädöstensä ja torppariasetustensa avulla pitävät palvelijoitaan ja alustalaisiaan »kurituksessa ja herran nuhteessa».

Kokoontuminen, ihmisten luonnollisesta liikkumiskyvystä johtuva yhteen paikkaan asettuminen neuvottelemaan yhteisistä asioistaan, on sekin — ja meillä aivan äsken — ollut suorastaan ja yksinkertaisesti kielletty.

Vielä kesällä 1905 sai Suomen työväki ulko-ilmakokouksissaan ihailla ympäröivien pistimien välkettä ja kasakkaratsastusta, koska muka oltiin laitta ja luvatta koossa. Talvi 1906 on nautittu itseottamia oikeuksia tässä kuten edellisessä ja seuraavassakin kohdin, mutta hallituksen ja säätyjen yhteistyöllä on syntynyt asetuksia, joitten epätyydyttävästä laadusta lukuisat vastalausekokoukset ovat todisteena. Niitä on siis korjattava.

Hallitsevain kaikkein hellimmän huolenpidon alaisena on aina ollut painettu sana, tuo neron terävin miekka, joka vielä vuosituhanten takaakin voi henkiä sitoa ja vapauttaa. Sen purevia hampaita on koetettu sakoilla ja vankiloilla tylsystää, kuonokopilla tehdä vaarattomiksi ja suukapuloilla kokonaan sitoa. Mutta turhaan. Sortovuosina, jolloin meilläkin kaikki »vaaralliset» lehdet ja kirjat joko olivat lakkautetut tai ennakkosensuurilla huolellisesti karsitut, näimme selvästi, kuinka salaisen kirjallisuuden kautta edesvastuuttomia ja vallassa olijoille paljoa vaarallisempia mielipiteitä levisi, kuin vapaan ja lainalaisen sanomalehdistön palstoilta konsanaan. Ja vaikka erityiset, kallispalkkaiset virkamiehet kymmenien tuhansien markkojen edestä tuhrivat mustetta ulkolaisiin painotuotteisiin katkeroittamiseksi, kiusaksi ja vahingoksi lukuisille kansalaisille, niin silti ja sen kautta nämät juuri vallan hyvin tiesivät, että sivistyneissä maissa keisarikunnan ja meidän oloja vankasti arvosteltiin; asiathan olivat ilmeisessä vararikotilassa. Moisilla toimenpiteillä vain, kulutetuista kansan varoista puhumattakaan, estettiin monet terveelliset opit pääsemästä täällä vaikuttamaan.

Joka tapauksessa on vapautta käytettäessä osotettu, että mailma, ei edes pieni yhteiskuntammekaan, ole tuhoutunut, vaikka sanomalehdet ilman esitarkastusta ovat tuoneet julki eri ryhmien mielipiteitä. Painovapaudesta on Suomen työväki nyt oppinut pitämään kiini ja tulee se sitä vartioimaan ja käyttämään tavalla tahi toisella, samalla kaikinvoimin koettaen säädettyä »painovapauslakia» saada uudistetuksi.

4. »Yleinen koulupakko. Maksuton opetus kaikissa oppilaitoksissa. Kansakouluissa maksuttomat opetusvälikappaleet sekä ylläpito kaikille oppilaille, ylemmissä oppilaitoksissa niille, jotka osoittavat erityistä kykyä. Kansa-

HELSINKI
TYÖVÄENYHDISTYKSEN
KIRJASTO

koulu on järjestettävä kaikkein ylempäin oppilaitosten pohjakouluksi». (V. O. I.)

Suomessa oli lukuvuonna 1904—5 2297 maalaiskansakoulua ja niissä 95,424 oppilasta ja 2,703 opettajaa. Kaupunkikouluissa oli 30,452 oppilasta ja 975 opettajaa. Koulu-ijässä, 8—12 vuotisia lapsia oli arviolta n. 285 tuhatta joten yli *puolitoistasataa tuhatta* lasta jäi vaille alkeisopetusta. Mikä vaara ja tuhlaus sellainen tietämättömyyden määrä on maalle, on selvää ja kuinka köyhyyden tähden täytyy monen neronkin jäädä vaille alkeisopetusta, puhumattakaan ylemmästä sivistyksestä, ja sitten väitetään, että muka mökkiläisen pojastakin voi tulla vaikka senaattori! Asiaa ei auta muu kuin koulupakko, mutta silloin täytyy antaa vapaus vatsahuolistista edes kouluajaksi. Kouluateriat ovat esim. Pariisissa jo käytännössä! — Oppikouluihin pääsyn täytyy myös riippua kyvystä eikä isän raha-pussista. Ja kyvykkäät, mutta varattomat oppilaat on yhteiskunnan elätettävä. Kunnollisina virka- ja tiedemiehinä ja -naisina he kyllä korvaavat kulut monin verroin. — Kansakoulun muuttaminen yleiseksi kansalais-pohjakouluksi on jo yleiseen välttämättömäksi myönnetty parannus.

5. »Uskonto on julistettava yksityisasiaksi. Kirkko on erotettava valtiosta ja kirkolliset sekä uskonnolliset yhdyskunnat katsottavat yksityisiksi yhdistyksiksi, jotka itse järjestävät sisälliset asiansa. Uskonnonopetus on poistettava kouluista».

Protestanttisuuden periaate opettaa, että ihmisen suhde Jumalaan on hänen yksilöllinen asiansa. Tämä vastoin katolisuuden oppia, että kirkko takaa toisille ihmisille autuuden ja toisilta sen kieltää. Meidän on poistettava katolisuuden jäännökset keskuudestamme ja toteutettava uskonvapauden ja suvaitsevaisuuden periaatteet. Kukaan ei saa komentaa toisen uskoa eikä omaatuntoa. — Tästä seuraa luonnollisesti, että kirkko ja valtio ovat erotettavat. Kirkko siitä hyötyy, sen kun ei sitten enää tarvitse tehdä renkipalveluksia sortovaltiolle, kuten sen esim. bobrikoffilaisvuosina täytyi kuuluttamalla laittomia asetuksia ja vieläkin täytyy rukoilemalla aseitten ja sotajoukkojen puolesta y. m. Pakolla ei sovi ihmisiä uskonnolliseksi tehdä eikä vaatia ketään kustantamaan laitoksia, joita ei hyväksy. Kukin seurakunta saakoon hoitaa

asiansa. Valtion taas täytyy virkoihin y. m. asettaessaan katsoa vain kuntoa eikä kuten nyt usein teeskenneltyä uskoa. — Avioliiton solmiminen siviiliviranomaisen edessä on tehtävä pakolliseksi. Asianomaisilla on tietysti oikeus sitten kirkollisella tavalla vahvistaa avioliittonsa. Siviili-rekisteri saatava aikaan. Kouluissa on opetettava vain sellaisia aineita, jotka ovat tieteellisen tutkimustavan pohjalla. Uskontoa, josta kullakin on oma vakaumuksensa, ei voi opettaa niin, että sen kaikki hyväksyisivät. Paras on, että vanhemmat ja seurakunnat toimittavat lapsille mieleistään uskonnonopetusta ja kouluista annetaan lomaa sitä varten.

6. »Kaikkien henkilöllisten ja välillisten verojen poistaminen yleisellä asteettain nousevalla tuloverolla, jolloin ansioton arvonnousu ja korkotulot sekä perintö on verotettava ankarammin kuin omasta ansiosta tai työstä johtuvat tulot. Veroitettavan omaisuuden ilmoittamisvelvollisuus». (Kts. V. ohj. D.)

Verotaakan kasvamista huokaillaan kaikkialla. Kansan heräävät pohjakerrokset, jotka haluaisivat varoillaan tukea kansalle hyödyllisiä laitoksia, tuntevat syvää suuttumusta, kun heiltä väkisten kiskotuilla varoilla ylläpidetään kallista sotaväkeä y. m. kansaa sortavia laitoksia, virastoja j. n. e. Mutta valtion tarpeet ovat siksi suuret, ettei se ilkenne kaikkia edes suoraan kiskoa, vaan kavalasti ottaa lisää välillisten verojen muodossa, jotka ovat erityisesti sen takia väärät, ettei tuota veroa maksava voi itse tarkkaan tietää, kuinka paljon hän itse asiassa siten valtiolle veroa suorittaa; usein ei hän tule sitä ajatelleeksi. Sitten kuten ainakin on pidetty huolta siitä, että tämä vero etupäässä painaa köyhempiä kansankerroksia. Työmies saa maksaa huonosta tupakastaan saman tullin kuin rikas hienommastaan. Kalliista viinistäänkin maksavat rikkaat vain 50 p. pullosta, mutta niin välttämättömästä jokapäiväisestä kulutustavarasta kuin sokerista maksamme kokonaista 60 penniä kilolta tullia, joten yksin sokeritullina tulee valtiolle yli 12 miljoonaa Suomen markkaa vuodessa. Kahvitullia me maksamme 5 milj. mk. ja suolankin ovat Suomen hallitusherrat asettaneet tulliveron alaiseksi. Esim. v. 1905 tuli Suomen valtiolaitokselle 38 milj. mk. tullien kautta, s. o. tavarasta, jota kansa tarvitsee, saa se maksaa enemmän kuin sen arvon ja lukuisain kauppavälikäsien

voiton; valtiokin nipistää tuntevan osan, vieläpä ihan elintarpeistakin. — Verotuksen helpottamiseksi on henkilölliset verot poistettavat, omaisuuttahan verotetaan, ei ihmisiä. Selvää on myös, että jos 1000:n mk:n tuloista joku maksaa veroja esim. 100 mk., niin 10,000 tuloista kannattaa maksaa 2, 3 tai 4 tuhatta. Se on asteettain ylenevää eli progressiivista veroa. — Kapitalin korot ja perinnöt tulevat ihmiselle useimmin ihan ansiotta, perinnönsaaja ei ole — muuta kuin osaksi talonpoikaistalossa — ollut niitä kokoamassa. Niistä on yhteiskunnalla, joka työn tuottavaksi tekee, oikeus ottaa tuntuva osansa. Välttämätöntä on myös tietää, kuinka paljon kullakin on tuloja. Omaisuutensa väärin ilmoittaneelle hyvä sakko!

7. »Maksuton oikeudenkäyttö ja oikeusapu. Korvaus viattomasti syytetyille, vangituille ja tuomituille».

Kenellepä köyhälistöläiselle tarvitsisi todistaa, että rahalla saa — oikeuttakin tässä »laillisuuden» luvatussa maassa. Vieraskielinen oikeuslaitos — joka jo onneksi on poistettu — ja sortohenkiset luokkalait ovat tehneet kärkevän kauhistuksen ja keinottelun paikaksi sen sijaan, että sen tulisi olla oikeuden pyhä ratkaisulaitos. Monessa suhteessa myönnetään oikeuslaitoksemme erityisesti vanhenneen, puuttuuhan meiltä esim. valamiehistö, eikä maaseudun lautakuntakaan nykyisessä muodossaan enää vastaa tarkotustaan, hehän valvovat vain luokkansa etuja, jonka valitsemia ovat. — »Köyhäin asianajajat» eivät myöskään ole saavuttaneet luottamusta ja ammattilaiset tällä alalla ovat kallistaksaisia herroja, jotka ystäviensä kautta valtiopäivillä ovat saaneet aikaan lain, jonka mukaan tutkinnon suorittaneilla on yksinoikeus ajaa asioita yläoikeuksissa sekä yrittävät saada alaoikeuksistaikin asianajon muilta kielletyksi, kenties asianajajan käyttämisen pakolliseksikin. — Mutta yhteiskunnan täytyy hankkia oikeutta jäsenilleen, muutoin se ei ole mikään yhteiskunta. Ja jotta tuomarit voisivat nauttia luottamusta, ovat ne yleisillä vaaleilla asetettavat. Uusiaikaisia periaatteita on myös sovellettava n. k. rikollisten hoitoon, niin että nämät eksyksiin ajatut ihmisveljet ja sisaret voitaisi palauttaa yhteiskunnan helmaan. Sitä varten ei esim. pienemmistä rikoksista annettua tuomiota olisi heti pantava täytäntöön, vaan annettava asianomaiselle parannusaikaa, jonka hyvin käytettyään hän voi kokonaan päästä ran-

gaistuksesta. Tämä ehdollisen tuomion periaate on jo useissa maissa käytännössä. Kuolemarangaistus poistettava. Ruumiillisen rangaistuksen soveltaminen vankiloissamme heti lakkautettava. Kotirauha on turvattava ja viatonten tutkintovankila-kidutus lopetettava.

8. »Terveydenhoito valtion ja kuntain asiaksi. Maksuton lääkärin apu ja lääkkeet sekä synnytysapu. Maksuton hautaus».

»Ei rutto rupee eikä tauti tartu, jos ei herra tahdo», on niitä lauseita, jotka jo, kiitos valistuksen, saanemme lukea muinaismuistojen joukkoon. Mutta silti kukoistaa vielä laajalti sekä tieteellinen että kansanomainen puoskaroiminen. Sairaushoitoa on kyllä koitettu parantaa ja omaan apuunsa perustuvilla kassoilla tukevat vähävaraiset toisiaan sairaustapauksien aikana, mutta yleinen terveydenhoito on vielä kapalossaan. Ja se juuri, sairauden syiden torjuminen, taudin pesien hävittäminen yleisen asuntojen ja työpaikkojen tarkastuksen, kylpylaitosten, työväensuojeluksen, ruoanlaiton neuvomisen, alimman palkan määräysten y. m. muodossa, se olisi paljoo huokeampaa kuin kehittyneiden tautien hoitelemine. — Kunnallisilla, kassa- ja osuuslääkäreillä ja kunnan apteekeilla helpotettaisi jo paljon sairauden kirousta. — Synnytysapu on erikoisesti järjestettävä kunnallisten laitosten kautta. Tasa-arvoisuus kuolemassa vaatisi samallaista hautausta! Pakollinen kirkollinen hautaus poistettava.

9. »Sotilastaakkaa on vähennettävä ja kansanpuolustus on järjestettävä vakituiseen sotaväenoton sijaan. Rauhan aatetta on käytännössä toteutettava».

»Aseellinen rauha», kapitalististen suurvaltojen asestaaminen hampaisiin asti on aikamme suurin kirous. Se nielee verot ja tullit, se tuhoaa miljoonien työpäivien tuotannon hävittäen siten ja muutenkin kansallisrikkautta, sotakurilla se turmelee kansan nuoret ja tekee upseereista typeränpöyhkeän kuluttajaluokan etuoikeuksineen. Tästä »loistavasta kurjuudesta» on tehtävä loppu. Suomessakin tuhlattiin vuosina 1882—1901 lähes 147 milj. mk. sotalaitokseen (kansanvalistus sai tyytyä 127 milj. ja terveydenhoito 36 milj. mk.!) ja nyt on Venäjän sotalaitosta avustettu 10 miljoonalla. Sosialidemokratia ei kuitenkaan usko, että liikuttavilla rauhansaarnoilla tästä vapauttaisi eikä yksityiset kansat, pienetkään, ole riippumat-

tomuudestaan varmoja ilman yleistä asekuntoisuutta. Kun saadaan toimeen kansan asetus, on ainakin varmaa, ettei hyökkäyssotia synny, sillä kansat eivät vihaa toisiaan. Ja sitä tietä päästään kyllä aseitten riisumiseen ja kansainvälisten sovinto-oikeustojen asettamiseen, kunnes täydellisen kansanvallan toteutuessa yleinen mailmanrauha lakkaa olemasta saavuttamaton ihanne.

10. »Kaikkien rajoitusten poistaminen, jotka asettavat naisen yleis- tai yksityis-oikeudellisessa suhteessa alarvoisempaan asemaan kuin miehen». (V. o. J.)

Naisilla on Suomessa nyt äänioikeus samoilla rajoituksilla kuin miehilläkin, kunnallinen äänioikeus on veroperusteen mukaan vain naimattomilla naisilla, mutta ei heilläkään vaalikelpoisuutta muualle kuin vaivashoitohallitukseen ja koulujen johtokuntiin. Kirkollinen vaalikelpoisuus puuttuu myös. — Avioliittolainsäädännössä naisen orjuutettu asema räikeimmin ilmenee. Miehellä on edusmiehyys sekä taloudellisesti että henkilökohtaisestikin, niin että mies voi tehdä sitoumuksia ja vastata vaimon puolesta, paitsi rikosasioissa, mutta vaimo ei aina saa hoitaa omaisuuttaan. — Tuomioistuimet rankaisevat ankarammin naista haureusasioissa. Virkoihin pääsyä varten täytyy naisen anoa nöyryyttävä erivapautus, vaikka hän tietojensa ja kykyjensä puolesta olisi itseoikeutettu. — Mutta äiteyden edellytyksiä turmeleviin raskaisiin töihin on naisella ollut vapaa pääsy! — Mainituissa y. m. kohdin, joissa nainen sukupuolensa takia on epäoikeutetussa asemassa, on saatava perinpohjainen puhdistus aikaan täyden tasa-arvon perustalla. Tämä on sitä oikeutetumpi vaatimus, kun nainen itsensä ja usein perheen elättäjänä on miehen vertainen.

11. »Yleinen kieltolaki väkijuomain valmistamisen ja kaupan suhteen». (V. o. H.)

Kotipoltto kiellettiin v. 1866, jolloin kunnat myös saivat oikeuden kieltää viinan myynnin; v. 1883 saivat maalaiskunnat oikeuden kieltää mallasjuomain myynnin alueeltaan, paitsi majataloista; v. 1886 täydellinen palo-viinan myyntikielto maalaiskunnissa ja kaupunkikunnille oikeus kieltää viinan myynti alueellaan; v. 1895 maalaiskunnille oikeus kieltää oluen anniskelu majataloista; v. 1902 mallasjuoma-asetus, jonka mukaan kaikki kunnat voivat kieltää mallasjuomatehtaan perustamisen ja kaupunkikunnat kaupan, paitsi yhden myymälän jo olevia

oluttehtaita kohti; siinä väkijuomalainsäädäntömme pääpiirteet. — Yleinen mielipide on yhä enemmän valmistunut ja vakiintunut kieltolain suhteen, jonka Suomen järjestynyt työväki v. 1899 otti ohjelmaansa edellisenä vuonna oltuaan suuremmoisen juomalakkoliikkeen ytimenä.

— Mutta onpa vastarintakin kehittynyt, kuten näkyy olut- ja viinaherrain julkaisuista viime valtiopäiville esitetyn juovutusjuomalakiehdotuksen suhteen. Eikä ihmekään, tuotiinhan näet maahan v. 1905 lähes 6:n miljoonan mk:n edestä alkoholijuomia ja valmistettiin lähes 12 milj. edestä ja näiden tuottama liike-, kauppa- ja anniskeluvoitto on tunnetusti erittäin suuri. — Osittaiset kiellot, m. m. Tampereen kaupungissa v. 1903—5 vallinnut viinanmyyntikielto, ja etenkin kansallislakon yhteydessä pari viikkoa kestänyt »kieltolaki» ovat sentään jo osottaneet siunaustaan siksi suuressa määrässä, että yhteisön etu epäilemättä asetetaan yksilön »elinkeinon» ja »vapauden» edelle.

Työväensuojelulainsäädäntö.

(Kts V. o E.)

Inhimillisen edistyksen katkerimpia ristiriitoja on se omituinen ilmiö, että teollisuus, jonka piti työnjaon ja konetyön kautta tuottaa suuremmoinen helpotus ihmisluvun työtaakkaan, itse asiassa tätä taakkaa hirvittävästi lisäsi pitentämällä työpäiviä, polkemalla palkkoja ja pakottamalla yhä kasvavan työttömäin joukon toivottomana kulkemaan ympäriinsä etsien tilaisuutta työhön, jota kuitenkin joka alalla meidänkin maassamme monikertaisesti tarvittaisi. Olemme nähneet, että syynä tähän on rahatalous, joka on hävittänyt omatarvetuotannon ja sen sijalle asettanut kapitalismin »vapaan kilpailun», jonka tuloksena ovat palkkatyöläisten ja miljoonanomistajain vastakkaiset leirit. — Pelastuakseen ruumiillisesta ja henkisestä turmiosta ovat kansain työtä tekevät luokat nousseet tarmokkaaseen taisteluun m. m. lainsäädännöllä eri maissa ja kansainvälisesti torjuakseen tämän uhkaavan vaaran ja kohottaakseen asemaansa. — Suomessakin on alku pantu »Asetuksella teollisuusammateissa olevain työntekijäin suojelemisesta v:lta 1889», jonka uusiminen on käynyt välttämättömäksi. Ohjelmamme mukaan vaadimme:

1. »Työaika on saatava 8-tuntiseksi niissä ammateissa, missä eivät epäterveelliset olosuhteet vaadi sitä lyhemmäksi. (V. o. E. a.)

Äsken mainittu laki säättää työpäivän rajotuksia ainoastaan lapsia (alle 15 v.) ja nuoria työntekijöitä (alle 18 v.) varten, mutta jokapäiväiset esimerkit osottavat, että täyskasvuisetkin, niin miehet kuin etenkin naiset ovat yksin voimattomia taloudellisesti ja valtiollisesti mahtavia työn riistäjiä vastaan saaden yhden päivän alhaisesta palkasta luovuttaa enemmän kuin sen päivän työvoiman, s. o. heidän ruumiinsa kuluu enemmän, kuin se voi ravinnolla ja levolla jälleen luonnollisesti uusiintua. Seurauksena on kuihtumus ja ennenaikainen kuolema. — Kahdeksantuntista pisintä työpäivää ovat suuret ajattelijat ja tutkijat jo kauan vaatineet, kokemus on sen osottanut mahdolliseksi (Suomessakin esim. pari paperitehdasta), miksi viivyteltäisi sen toteuttamista, onhan se tuova mukanaan työttömyyden, sairauden, orpouden, sivistymättömyyden, vaivaishoitolaisuuden y. m. yhteiskunnallisten vaurioiden ja rasisusten vähenemistä, kuten ulkomainen kokemus osottaa. — Epäterveellisiä ja myrkyllisiä työaloja, kuten kaivoksia y. m. varten on työaika määrättävä vieläkin lyhemmäksi.

2. »Kullakin paikkakunnalla elintarpeisiin riittävä alin palkka on määrättävä ei ainoastaan valtion ja kuntain vaan yksityistenkin teettämässä töissä».

On kieltämätön totuus, että työpalkoilla kapitalistisen talouden vallitessa on taipumus sitkeästi pysytellä alimpain elinmahdollisuuksien rajoilla. Ammattiyhdistysliikkeen avulla ovat muutamain alain työläiset onnistuneet jossain määrin korjaamaan tulojaan. Koska kuitenkin tämä on epävarmaa ja lukuisia aloja luonteensa puolesta jää ammattiyhdistysliikkeestä sivuun ja siis työehtoihin nähden lapsipuolen asemaan, on lainsäädännön astuttava tasaamaan suhteita ja tukemaan heikompia. Etenkin on kansanvaltaisen yhteiskunnan ehdoton velvollisuus valtion ja kuntain töissä ryhtyä tässä suhteessa parannusten etupäähän pakottaen siten ja muulla mahdollaan yksityiset työnantajat suorittamaan työntekijöille heidän osansa työn tuloksista yhä täydellisempänä.

3. »Yötyö on kiellettävä kaikilla muilla aloilla, paitsi sellaisilla, joiden teknillinen laatu tekee katkeamattoman

työn välttämättömäksi. Naisilta ja nuorilta työntekijöiltä on yötyö kokonaan kiellettävä». (V. o. E. a. 2.)

Että yötyö on luonnoton, monta vertaa päivätyötä rasittavampi ja monelta muulta kannalta katsoen turmiollinen, siitähän ei juuri voine olla eri mieliä. Mutta etteivät koneet hetkeksikään pysähtyisi eikä kapitalistille niin kallista aikaa kuluisi hukkaan, on työväki kytketty öiksi-kin koneittensa ääreen. Tämän epäkohdan poistamisvaatimuksessa ovat työväen tukena lääkärien ja yhteiskuntatutkijain jääväämättömät todistuskappaleet. — Niillä aloilla joilla tekniikan nykyinen kehityskanta vielä edellyttää yhtämittaista työtä, tai joilla yhteiskunnan etu yötyötä vaatii, voidaan kuitenkin työläisten, jotka ehdottomasti voivat olla vain täysikasvuisia miehiä, taakkaa helpottaa työajan lyhennyksellä ja muilla mukavuuksilla.

4. »Täysi vähintään 36 tuntia kestävä yhtämittainen lepoaika viikossa on säädettävä». (V. o. E. a. 3.)

Jotta lepopäivä, virkistystä sekä yhteiskunnallisia, siivistyksellisiä ja uskonnollisia rientoja varten välttämätön, voisi todella vastata tarkoitustaan, on tärkeätä ettei sitä ennen eikä sen jälkeen ole yötyötä häiritsemässä. Jopa on muutamilla aloilla meillä käytäntö johtanut siihen, että aattopäivän, lauantain, työ keskeytetään aikaisemmin. Täydellä syyllä onkin vaaliohjelmassamme astuttu askel puolueohjelmastakin eteenpäin ja vaadittu *40 tunnin* viikkolepoa.

5. »Lapset alle 14 vuoden on kiellettävä kaikesta ansiotyöstä. Lapsia (14—16 v.), oppilaita ja nuoria työntekijöitä (16—18 v.) varten on säädettävä riittäviä suojelumääräyksiä». (V. o. E. b.)

Kapitalismin törkeimpiä väärinkäytöksiä on lasten ahtaminen koneenosiksi epäterveellisiin työlaitoksiin, joissa heidän ruumiinsa ja henkensä kasvuvoima kuihtuu ja suku niin nopeasti surkastuu. Tilaston mukaan oli Suomen teollisuuden palveluksessa v. 1886 1627 lasta alle 15 vuoden, joka luku suojelumääräysten kautta v:ksi 1902 oli alennut 1196:een. 15—18 vuotisia oli 3498 ja 7509. Tämä antaa kuitenkin perin vaillinaisen käsityksen lasten työn riistosta maassamme, sillä siitä ei näy käsityön, koti-työn ja etenkin maatalouden alalla raatavat lukuisat lapset ja nuoret. Muistakaamme, että useimmat koulua käyneet ja miltei kaikki koulua käymättömät saavat astua

Ei saa koskea sormea
kirjan lehtiä kääntä-
mällä

ankaraan olemisen taisteluun ikävuosina, jolloin he vielä oikeammin kuuluisivat koululle, ammattioppilaitoksille ja jolloin heidän leikki- ja urheilukentillä tulisi kehittää voimiaan. Suojeluslakiemme mukaan ovat vain lapset alle 12 vuoden kielletyt työskentelemästä teollisissa toimissa, 12—15 vuotiset saavat työskennellä 7 tuntia ja nuoret henkilöt (15—18 v.) 14 tuntia päivässä! Mutta näistä, kuten muistakin löytyvistä pienistä rajotuksista saa teollisuushallitus myöntää »helpotuksia» työntantajille, s. o. sallia vieläkin suurempaa lasten riistoa. Koska tämä kuitenkin on ihmisellisyyttä vastaan, vaadimme vaaliohjelmassa, että kaikki ansiotyöt alle 15 vuotisilta on kiellettävä, 15—17 vuotisille säädettävä enintään 5 ja 17—19 vuotisille 8 tuntia ja yötyö ehdottomasti pois samoin kuin vaarallisenkin työ. — Täyskasvuisten työ kyllä riittää täyttämään yhteiskunnallisen tarpeen, kapitalismin pohjattomia taskuja ei saa täyttää nuorten ihmistainten elinvoimain kulutuksella.

6. »Naisten työ on kiellettävä aloilla, missä se on heidän ruumiilleen vahingollista. Raskauden aikana on työ helpotettava tai kokonaan kiellettävä siitä alkaen, kun ne normaalisen raskauden tilan merkit, jotka vaikeuttavat työtä, ilmestyvät raskauden-ajan loppupuolella, sekä vähintään 6 viikkoa synnytyksen jälkeen». (V. o. E. c.)

Naiset ovat, niinkauan kuin ihmissuvun aikakirjat kertovat, kantaneet kaksinkertaista työtaakkaa: olleet mukana yhteisissä töissä tai erikoisesti suorittaneet tuotannollisia toimia ja perheissä täyttäneet äidin, emännän ja palvelijan raskaat velvollisuudet. Teollisuus aika ei tätä suinkaan helpottanut, päinvastoin se pakottamalla äidit tehtaiden säännölliseen työhön riisti lapsilta imettäjän ja vaalijan ja kodilta sen kodikkuuden ylläpitäjän. Suomesakin on teollisuustyössä jo 22,000 naista. Mutta tekemällä naiset näin »vapaiksi» työntekijöiksi se myös edisti heidän itsenäisyyttään taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa suhteessa mieheen nähden. Emme siis halua estää naisia ansiotyöstä, vaadimme vaan, että terveyshoidollisen tutkimuksen ehdottomia rajotusvaatimuksia heihin nähden on noudatettava katsoen heidän erikoistehtävänsä tulevana synnyttäjinä ja äiteinä. Kiellettävä on heiltä kaikki työ, joka voi heitä sukupuoliolentoina vahingoittaa, synnyttäjille on säädettävä vapaa-aikaa vähintään 5 viikkoa ennen ja 7 jälkeen

synnytyksen sekä taattava heille täysi turva tänä aikana, jona he täyttävät painavaa yhteiskunnallista velvollisuuttaan. Samasta työstä on heille maksettava sama palkka kuin mitä mieskin ansaitsee.

7. »Edellä olevat määräykset ovat ulotettavat, paitsi teollisuustyöväkeen, käsityöläisiin, maanviljelystyöväkeen ja palvelijoihin sekä mikäli mahdollista, kauppa- ja kulkulaitosten työväkeen». (V. o. E. d. ja e.)

Suojeluslaeissamme on silmiinpistäväenä epäkohtana se, että ne — vaikka vaillinaisestikin — suojelevat työläisiä vain yhdellä alalla, teollisuudessa, vaikka samantyyppistä ja kovempaakin riistämistä tavataan lukuisilla muilla aloilla esim. juuri maalla, jossa koneet paraikaa muuttavat kaikki entiset työsuhteet. Kotityökysymys on parhaiten kaikilla mailmassa vilkkaan pohdinnan alaisena, sillä n. k. hiostusjärjestelmä rehottaa täydessä vallassa tällä alalla, joka parhaiten välttää tarkastuksen valvovaa silmää. Epäterveelliset kauppahuoneustot, joissa työpäivä usein on aivan rajaton, ovat myös vedettävät suojeluslakien piiriin ja merilaki, jonka mukaan ruumiillinen kurituskin on luvallinen, on otettava tarkan harkinnan alaiseksi, sillä merillä, jos missään, on työläisten turvallisuus ja oikeudet erittäin tärkeät taata ja tarkastaa.

8. »Työväensuojelusmääräysten tarkkaa noudattamista valvomaan on asetettava riittävä määrä sekä miehiä että naistarkastajia ammatin laadun mukaan ja määrättävä niille apulaisia työväestöstä. Suojeluslakien rikkominen on estettävä ankaroilla rangaistuksilla». (V. o. E. g.)

Työväensuojelulait ovat osottautuneet kuolleeksi kirjaimiksi maissa, joissa ei ole ammattitarkastusta pantu toimeen näitten noudattamista valvomaan; paljon lain kiertämistä ja törkeää polkemista on ilmennyt siellä, missä tarkastajain lukumäärä on on osottautunut riittämättömäksi ja missä tarkastajat eivät ole toimessaan nauttineet eivätkä ansainneet työväen luottamusta. M. m. meillä ovat nämä epäkohdat ilmenneet. Teollisuuslaitoksia, joita Suomessa v. 1850 oli 143 ja niissä 3064 työläistä, oli v. 1884 2930, työläisiä 27,927 ja v. 1903 8797 ja työläisiä 101,262. Kun ajattelee, että meillä on vain 3 piiritarkastajaa ja 1 naispuolinen tarkastaja, käsittää, että tällainen virkailija on työläisille ollut jotenkin outo ilmiö sekä yläluokkalaisena sitä paitsi vieras työväenluokalle. Heidän

johtosääntönsä vielä lisäksi suorastaan ehkäisee tehokasta tarkastusta. Me vaadimme tarkastajia riittävästi, vähintään 12; heidät on asetettava vaaleilla kansanvaltaisesti ja sitä paitsi työväen luottamusmiesten ja kunnallisen tarkastuksen kautta katsottava, ettei mikään työala jää niin välttämätöntä valvontaa vaille.

9. »Kaikkiin työntekijöihin sekä heidän asemassaan oleviin henkilöihin ulottuva kansanvakuutus, käsittäen paitse sairas- ja tapaturma-, myöskin vanhuus- ja ansio-kyvyttömyys- sekä leskien ja orpolasten ynnä työttömyysvakuutuksen, on saatava aikaan. Vakuutuksesta syntyvät kustannukset suoritetaan yleisen tulo-, varallisuus- ja perintöveron kautta keräytyvistä varoista. Vakuutuslaitoksen hallinnon jäsenet valitsevat vakuutetut itse».

10. »Vakuutuslait ovat siten laadittavat, että ne eivät anna aihetta mielivaltaiselle tulkitsemiselle eikä kiertelemiselle. Vakuutetuille ja heidän omaisilleen on myönnettävä täysi vahingonkorvaus». (V. o. E. f. ja F.)

»Laki koskeva työnantajan vastuunalaisuutta työntekijää koskevasta ruumiinvammasta» v:lta 1895 on epäselvyytensä ja tarjoomansa perin vaillinaisen turvan takia saanut osakseen ankaran arvostelun työväen taholta. Onhan oikeastaan väärin väittää, että tapaturma voi tulla työläisen »omasta syystä», pitkälinen uupumushan ja hetkellinen väsähdys huomiokyvyssä sen aiheuttavat. Ja vaikka olisikin »oma syy», onko silti oikein antaa perheen jäädä puutteeseen ja kurjuuteen? Ei, korvaus, eläke on suoritettava kaikille työkyvyttömille ja vahingoittuneille. Sairasvakuutuslaitoksiin on myös saatettava yhtenäisyyttä eikä se käy muutoin kuin että kaikki vakuutuslajit otetaan valtion haltuun ja yhdistetään. Vanhuus- ja työkyvyttömyys-vakuutusta varten valmistaakin parhailaan lakia hallituksen asettama komitea, on tietysti pidettävä huolta siitä, ettei jää puolinaiseksi tämä reformi, joka voi vaivashoidon nöyryytyksestä niin monia vapauttaa ja turvaamalla vanhuuden keventää olemistaiistelun raskasta taakkaa. Työttömyyden tuottaman kurjuuden poistamiseksi ei ole vielä ryhdytty tehokkaampiin toimiin, se on kuitenkin polttavan kiireellistä. — Ja kaikkeen vakuutuskorvaukseen tarvittavat varat ovat otettavat liikoja omaisuuksia verottamalla ja kansanvaltaisen, asianosaisten valitseman, hallinnon kautta estettävä kaikki väärinkäy-

tökset ja kiertelemiset. — Vaaliohjelma viittaa tarkan suunnitelman korvauksien suoritukseen y. m. nähden.

11. »Aviottomille ja hoidotta jääneille lapsille on valtion toimesta saatava täysin tarkotustaan vastaava hoito ja kasvatust.

Kasvatustlaitokset »pahantapaisia lapsia» varten, eri luokat kaupunkilaiskouluissa »turmeltuneille» oppilaille, »suojeluskasvatus» y. m. s., mitä todistavat ne muuta kuin sitä, että on laiminlyöty jotain, joka sitten on paikattava, — sama piirrehän käy läpi koko nykyisen yhteiskuntajärjestelmän! On selvää ja varmaa, että jos jokainen lapsi, aviollinen ja avioton, vanhempainsa turvissa elävä ja orpo, saisi yhtäläisen, tarkoituksenmukaisen, kodikkaan hoidon, opetuksen ja elannon, niin ei tarvitsisi tuhlaata suuria summia pahantapaisiksi laskettujen jotakuinkin epätoivoiseen pelastustoimeen, vaan ylenisi terve, reipas ja toiveita herättävä suku.

Kunnallinen ohjelma.

Kuten asetukset kunnallishallituksesta kaupungissa v:lta 1873 ja maalla v:lta 1898 osottavat, on kunnallistoiminnalla hyvinkin tuntuva merkitys yhteiskunnallisessa elämässämme. Koskien läheltä kunkin kansalaisen lähimpiin elinehtoihin, oikeuksiin ja omaisuuteen ovat kunnalliset asiat omiaan vetämään monien sellaistenkin huomion ja harrastuksen puoleensa, jotka pitävät valtiollisia asioita liian laajoina ja kaukaisina. Ja itsehallintoperiaatteen voittaessa alaa kasvaa kunnallistoiminnan merkitys yhä. Välttämätöntä on siis kiinnittää siihen huomiota. Koska kuitenkin suuren osan kunnallisia uudistuksia täytyy asian luonnon mukaan tapahtua itsekussakin kunnassa paikallisten olojen mukaan, ei vaaliohjelmassamme ole nyt vaatimusta muusta kuin äänioikeudesta. Kunnallisohjelman muut kohdat ovat tarkotetut kunnallisen puoluetoiminnan ohjeiksi.

1. »Äänioikeusoloja korjattaessa ei kunnallista vaalioikeutta missään tapauksessa saa asettaa valtiollista äänioikeutta ahtaammalle. Työväelle on kunnallisissa edustustilaisissa myönnettävä väkilukuun nähden suhteellinen määrä edustaja-sijoja». (V. o. C.)

Kunnallinen äänioikeus kaupungissa on asetuksen 10 §:n mukaan jokaisella kunnan jäsenellä, miehellä ja naisella, joka on Suomen kansalainen, hallitsee itseään ja omaisuuttaan (ei siis naidulla naisella), maksaa kunnalle veroa, ei ole pestattu palkollinen eikä hyvää mainetta vailla. Ala-ikäisen puolesta äänestää holhoja ja yhtiön puolesta asiamies. Mutta äänestys tapahtuu veroperusteen (äyriin) mukaan kuitenkin niin, ettei yhdestä äyristä takseerattu, — joka ei myöskään veroa suorita — saa äänestää, kaksi äyriä antaa vain yhden äänen, kolme äyriä kaksi ääntä, mutta neljä veroäyriä neljä ääntä j. n. e. aina 25 saakka. Kaupungin asioita käsitellään raastuvan kokouksessa ja valtuustossa. — Maalla käsitellään asiat kuntakokouksessa ja — jos halutaan — valtuutossa; tämä on kuitenkin viimeaikoihin saakka ollut harvinaista. Äänioikeuden rajotukset ovat samat kuin kaupungissa, paitsi että manttaaliin pantua maata koskevista asioista päättävät manttaalimiehet yksin. — Yleisen äänioikeuden maassamme jo tunnetuitten ja tunnustettujen periaatteitten mukaan vaadimme kunnallista äänioikeutta kaikille 20-vuotisille kuntalaisille, — tekisi mieli vaatia vielä nuoremillekin katsoen siihen yleistä harrastussa herättävään vaikutukseen, joka on äänioikeudella. Yleisen kansanäänestysperiaatteen mukaan ei ole pidettävä edullisena, että tärkeimpiä asioita lopullisesti annetaan kunnallisen eduskunnan, valtuuston haltuun, vaan pidettäköön tätä etupäässä harkitsevana ja valmistavana laitoksena, ja lopullinen päätös tehtäköön kunnan ja raastuvan kokouksessa. Tämän uudistuksen merkitys kunnallisen verotakaan tasaajana on siksi selvä ja sen tarpeellisuus polttava, että on sitä kaikin voimin kiirehdittävä.

2. »Tilanahtauden ja siitä johtuvien terveydellisten sekä muiden epäkohtain poistamiseksi ynnä monien muiden vaatimusten tyydyttämiseksi on kuntain, varsinkin kaupunkikuntain, ostettava lisämaita mahdollisimman suurissa määrissä».

Maan joutuessa yhä enemmän keinottelun välineeksi ja tästä johtuvan tonttihuijauksen ehkäisemiseksi on kuntain pidettävä hallussaan omistamansa maa ja sitä lisättävä pakkolunastuksen kautta. Asuin-, tehdas- y. m. tonteiksi on sitten sopiva niin kaupungeissa kuin maalla niitä tyydyttävillä ja yhteisölle edullisilla ehdoilla antaa.

Useat kaupunkikunnat saavat nyt suunnattomilla summilla lunastaa lähimaita, kun eivät ole niitä ajoissa omakseen hankkineet. Maaseudullakin käy välttämättömäksi hankkia tonttialueita tehdasseuduista ja kirkonkylistä, jos mieli kunnan asujamilleen tarjota kohtuullisilla ehdoilla asuinpaikkoja. Tonttihintain tai vuokrain näin aletessa ei ihmisten tarvitsisi ahtaantua niin lähekkäin, että siitä terveydelliset suhteet ja yksilöllinen itsenäisyys kärsivät.

3. »Kuntien on otettava haltuunsa sellaiset yleiselle hyvinvoinnille tärkeät liikealat, joita se menestyksellä voi hoitaa tai jotka yksityisten hallussa ollen saattavat kunnan jäsenet heistä suuressa määrässä riippuvaisiksi».

Monopoleina eli erikoisoikeuksina ovat useat välttämättömät, yhteiselannon vaatimat, liikkeenhaarat, kuten valaistus, raitiotiet, kauppahallit, kokoushuoneet, apteekit y. m. olleet yksityisille tavattoman suuren kuntalaisten keritsemisen keinoina. Niitä on jo alettu saattaa kuntien omaisuudeksi ja on sillä tiellä yhä edettävä samalla toteutettaen kansanvaltaisia ja yleishyötyä edistäviä periaatteita niiden hoidossa ja niiden tulosten saattamisessa kaikkien mukavuudeksi ja hyödyksi.

4. »Työväen asuntopulan poistamiseksi on kuntain rakennettava riittävästi ajanmukaisia asunnoita sekä yksityistä yritteliäisyyttä sillä alalla vissien ohjeiden alaisena kaikin tavoin edistettävä. Kunnallisia yömajoja on järjestettävä».

Yhä kasvava asuntojen kysyntä kaupunkien kasvuaessa loi asuntopulan, joka kohotti vuokria suunnattomasti yksityisten tontin- ja talonomistajain suureksi voitoksi, mutta enemmistön tappioksi. Kansan köyhemmille kerroksille merkitsi tämä yksiin huoneisiin pakkautumista paljoo taajempaan, kuin mitä terveyssuhteet sallisivat puhumattakaan perhe-elämästä, mukavuudesta, lukemis- rauhasta, seurustelusta y. m. s. Teollisuusseuduissa ja kirkonkylissä alkaa olla samanlaista. Ja kun epäkohdan korjaamiseksi yhteisistä varoista on annettu helppoa luottoa yhtiö- ja osuustaloille, on tämäkin kierretty keinotteluvälineeksi ja on se ollut varsin riittämätöntä. Helsingissä on jo virallisestikin täytynyt tunnustaa kunnan velvollisuudeksi rakentaa työväenasuntoja, mutta riittävää se ei vielä ole. Vasta kunnallinen yleinen äänioikeus voi tä-

mänkin tolalle auttaa. Tehokas asuntojen tarkastus on myös saatava aikaan.

5. »Sairaanhoito, lääkärinapu, lääkkeet ja hautauskunnan kustannuksella. Näitä maksuja ei saa pitää vaivaisapuna».

Kunnallissairaalat ja kunnanlääkärit ovat jo alkua tämän kohdan toteuttamista kohti; on siis kehitettävä edelleen. Apteekit ovat sellaisia yksityismonopoleja; jotka mitä pikemmin ovat siirrettävät kunnille, ja kun ne ovat liike-elämän vaihteluista riippumattomat, ei niiden menestyksestä kunnan laitoksina voi olla epäilystä. Hautaustoimistojen kunnallisiksi muutto käy myös hyvin päinsä. Näistä kaikista menevät maksut tasataan suhteelliseksi, niin että kukin kuntalainen, jopa vieraskin, on sairauden varalta täysin turvattu, mitä hoitoon ja lääkärinapuun tulee. — Nykyiset köyhäin, tehdasten y. m. lääkärit eivät ole yleistä luottamusta saavuttaneet; eiköhän kansanvaltainen henki voisi uutta ilmaa puhalttaa näihinkin tärkeihin laitoksiin! — Mutta ei vain sairaudenhoito ole kuntain hallussa tärkeä, tärkeämpi on terveydenhoito! Puhtaanapito, elintarpeitten tarkastus, kylpylaitokset, ruokalat, puistot, vesijohto, lämmitys, kaikki kuuluvat kunnalliseen terveydenhoitoon. — Vaivasavun häpeäleima on sekä nimityksenä että alentavana ilmiönä hävitettävä!

6. »Turvattomain lasten ja vanhusten hoito on ajanmukaisella ja inhimillisellä tavalla järjestettävä».

Nykyaikaisen vaivashoitoperiaatteen mukaan ei enää yhteiskunnan antamaa avustusta sitä tarvitseville saa pitää armona, vaan yhteiskunnan velvollisuudeksi kuuluvana, kuten asetus yleisestä vaivashoidosta v:lta 1879 osottaa. Mutta kuinka voisi yhteiskunta, joka ei edes työtä tekeville jäsenillensä tahdo turvata heidän työnsä tuloksia, toimittaa inhimillistä avustusta niille, joita lain periaatteesta huolimatta sittenkin pidetään »omasta syystään» kärsivinä. Ikänsä raatanut vanhus niin saa tuntea »armoleivän» katkeraa makua ja lapsi saa kärsiä muka isäinsä pahain tekojen tähden. Ja kaikki, joitten on pakko ottaa yhteisöltä apua, joutuvat virkailijain alentavan isäntävalan alaisiksi. Ja minkälaisiin käsiin nämät toimet, jotka edellyttäisivät erityisen valistunutta käsitystä ja lämmintä mieltä, ovat nykyisin yleensä uskotut, siitä ei tarvitse

kaukaa esimerkkiä hakea. Mutta poliisihenki on lakastava pois ja se käykin kyllä kansanvaltaisten periaatteitten voittaessa.

Kunnallisen vaivaihoidon kautta sai v. 1902 avustusta 74,821 henkeä, niistä n. 20,000 sai tilapäistä avustusta. Tähän kuluneet maksut lasketaan 4,064,394 mk:ksi. (Vertauksen vuoksi mainittakoon, että valtiolta menevät erät eläkkeisiin ja palkkioihin tekevät lähes 4 miljoonaa, joilla »avustettavien» luku ei kuitenkaan nouse kovinkaan suureksi!)

7. »Työväestölle on laitettava kuntain kustannuksella terveellisiä, hyvin järjestettyjä ja maksuttomia kesäloma-siirtoloita».

Kun luonnon virvoittavat lähteet avaantuvat ja kesäisen kukoistus peittää maan, silloin lasketaan — juhdat laitumelle. Mutta »luomakunnan kruunu», ihminen, epäterveellisissä komeroissa yhteiskuntaa tai yksilöitä rikastuttaen koko talven raatanut työläinen — saa raahustaa edelleen ilman hetkenkään lepoa. — Vain valtion virkamiehet ja kapitalististen laitosten ylemmän kerroksen toimitsijat saavat mennä »laitumille» niitten mukana, joita talvellakaan ei ote painanut muu kuin ehkä huvien »taakka». Epäkohdan löytyväksi ovat sentään jo jotkut kunnat ja yksityiset työnantajat myöntäneet lopettamalla viikon työn lauvantaisin aikaisemmin, onpa muutamain paikoin, kuitenkin etupäässä seurain toimesta, järjestetty huvittelu-, leikki-, lepo- ja virkistyspaikkoja luonnon helmaan. Mutta kaikki tämä on perin riittämätöntä ja alkeellista eikä nämä laitokset maksavana tule kaikkein kipeimmin niitä tarvitsevain hyödyksi.

8. »Yleisemmän työttömyysajan sattuessa on kunnan hankittava asujamilleen riittävästi työtä ja määrättyä riittävä alin palkka. Kuntien on perustettava yleisiä työttömyysrahastoja».

Asetuksessa vaivashoidosta sanotaan §:ssä 18: jos katovuoden tai muun yleisemmän onnettomuuden tähden sattuisi semmoinen muuten tavallisten työansio-tilaisuuksien vähentyminen, että työhön kykeneväiset ihmiset ilman omaa syytensä joutuvat puutteelle alttiiksi, pitää vaivashoitohallituksen hyvissä ajoin esitellä vaivais-hoitoyhdyskunnalle mihin toimiin käymistä, joihin se seikka aihetta antaa». — Tämä on säädetty jo v. 1879 siis ai

kana, jolloin kapitalismi ei ollut vielä »siunauksistaan» ennättänyt esittää nykyisin niin tuttua, jokatalvista työtömyyttä, ei ainakaan näin kovin räikeässä muodossa. Mutta viisaasti kyllä jää säädös kesken. »Esittely» on tehtävä — tehtäneekö sitäkään monessa paikoin? —, mutta toimenpiteet, velvollisuudet? Niitä ei ole määrätty. Kalliit, epäkäytännöllisesti järjestetyt »hätaaputyöt» ovatkin sitten ainoat, mihin työttömien uhkaavasta esiintymisestä hätäntyneet toimitsijat turvautuvat voiden tuottaa vain vähän lievennystä puutteeseen. Tehoisa työttömyysvakuutus ja kunnan töitten käytännöllinen järjestely vain voivat helpottaa lopullisesti hetkeksi, sillä vasta kapitalismin kukistuessa voidaan työttömyys hävittää, kun »liike-pula» on tuntematon käsite.

9. »Kunnan työt ovat teetetävät ilman välikäsiä ja palkkaa maksettava sen tariffin mukaan, mikä kussakin ammatissa on silloin voimassa».

Urakoiminen ja muu keinottelu ovat karkotettavat kunnan töistä, joiden on kelvattava esimerkiksi yksityisille teettäjille. — Koska työsopimukset ja tariffit, joihin työväki järjestöjensä kautta pakottaa työnantajat suostumaan, tavallisesti ovat sitkeän taistelun ja nöyryyttävän tinkimisen tuloksia, ei ole tätä vaatimusta käsitettävä niin, että kunta täyttää velvollisuutensa, kun se suorittaa saman palkan, kuin riistävät kapitalistit, vaan siten, ettei kunta ainakaan saa olla yksityisiä huonompi teettäjä. Tämän kohdan onkin Helsingin t. y. esittänyt näin kuuluvaksi:

»Kunnan ei missään tapauksessa sovi poiketa paikakunnalla kussakin ammatissa vallitsevasta tariffista työväelle epäedulliseen suuntaan, vaan on kunnan oltava mallityönantajana ja noudatettava työehtoja, jotka ovat terveydelliseltä, sivistykselliseltä ja yhteiskunnalliselta kannalta katsoen tyydyttäviä».

10. »Työaika kunnan töissä on asetettava 8-tuntiseksi».

Tämä vaatimus on edellä esitettyjen näkokantojen valossa itsestään selvä.

11. »Kuntain on perustettava työnvälitystoimistoja, joitten hallinnossa tulee olla ainakin puolet työväen järjestöjen valitsemia edustajia».

Tämän vaatimuksen ovat jo useat suuremmat kaupungit toteuttaneet ja on näittenkin toimistojen kautta jo

saatu valaistusta työttömyys- ja työnhakukysymyksiin, joka kaikki on hyvänä apuna, kun kunnat todenteolla ryhtyvät työoloja järjestelemään ja työttömyyttä torjumaan.

12. »Kunnallinen kielt-oikeus on saatava aikaan kunnes yleinen kieltolaki on säädetty».

Täysi kunnallinen yleiselle äänestykselle perustuva, väkijuomain kieitolaki, jommoista viimeisen edellisiltä säätyvaltiopäiviltä turhaan odotettiin, olisi ollut hyvää portaana yleiseen kieltolakiin, mutta nyt, kun jo on toiveita tämän toteutumisesta, on tällainen vaatimus vanhennut.

13. »Koulutarpeet kunnan kustannuksella sekä muuten mitä yleinen puolueohjelma tässä kohden määrää».

Muutamat kunnat maassamme ovat jo osaksi tämän toteuttaneet, mutta useimmissa on tuskin kysymystäkään nostettu. Muistettakoon myös, että »koulutarpeitten» joukossa ei oppilasten ravinto suinkaan on viimeisiä, vaan hyvinkin tärkeä seikka.

14. »Vähävaraisia varten todellinen köyhäin asianajaja, jonka valitseminen jätettäköön vähävaraisten huostaan».

Lukuisat ja katkeroittavat tosiasiat ovat levittäneet vähävaraisiin kansankerroksiin sen käsityksen, että rahalla saa oikeuttakin. Mikä yleinen oikeusvaara tässä piilee, on pitemmittä puheitta selvä. Eikä asiaa ole voinut paljoakaan auttaa se seikka, että on asetettu »köyhäin asianajajia», koska nämät eivät juuri ole onnistuneet luottamusta saavuttamaan eikä niiden avustusta ole saanut ilman varattomuuden todistusta. Ainoastaan valitsemalla asettaminen ja kontrolli takaavat tällaiselle luottamushenkilölle vaaditut ominaisuudet.

15. »Kunnallisia tehtaitten- ja ammattitarkastajia on asetettava, joitten valitsemiseen riittävän suuri vaikutus työläisille on annettava».

Käsi- ja kotityöhuoneet samoin maanviljelystyö, kalastus, tukinuitto y. m. työalat ovat tähän saakka jääneet yhteiskunnallisesta tarkastuksesta ja silmälläpidosta jotta-kuinkin sivuun. Ei siis ihme, että näillä aloilla niin räikeät epäkohdat kukoistavat eivätkä ne paranekaan ennen kuin riittävällä toimintavaltuudella ja työläisten täydellä luottamuksella valitut kunnalliset tarkastajat tulevat toimeen.

Maatalousohjelma.

(V. O. D.)

Suomen 2,712,562 asukkaasta (v. 1900) asui maalla 2,370,960 henkeä, joten kaupunkeihin jäi vain 13 % asukasluvusta. Suorastaan maata viljelevä väestömme käsittää yli 400 tuh. perheenelättäjää, joista rälssi- ja veromaan omistajia yli 100 tuh., vahvistettua asukasoikeutta nauttavia kruununtalojen haltijoita 5,186 ja yli 300 tuhatta tilatonta perhettä, jonka lisäksi yli 150 tuhatta maalla asuvaa perheenelättäjää on tilapäisistä töistä elävää köyhälistöläistä. Maalla asuva tilaton väestö nousee ainakin miljoonaan. Maamme alueen 36 $\frac{1}{4}$ milj. hehtaarista on 21 $\frac{3}{4}$ milj. yksityistä maata, yli $\frac{1}{4}$ milj. kruunun virkataloja ja lähes 14 milj. ha kruununmetsiä.

Maamme pääelinkeinot ovat tietysti maanviljelys ja siihen läheisesti liittyvä karjanhoito sekä metsänhoito. Maatalouskysymys on näin polttavin yhteiskunnallinen kysymyksemme ja etenkin tärkeä on saada tilattomalle väestölle maata, niin ettei sen tarvitsisi alati elää satunnaisen työansion varassa, kuljeskella työttömänä tai lähteä siirtolaisena merten takaa etsimään parempaa isänmaata.

Heti kun tulee kysymys maan hankinnasta tilattomille, koettavat porvarispuolueet, joiden suurilla lupauksilla täytyy houkutella äänestäjiä, vierottaa kansaa sosialidemokratiaa pelottelemalla talonpoikaissäestöä sillä, että heiltä muka otetaan maat pois, ja omaa maatilkkua toivoville uskottelevat ne, ettei sosialismi sitä heille suo, vaan haluaa pysyttää heidät ikuisiksi ajoiksi yksityisten tahi kruunun torppareina. Tämä uskottelu on kummaltakin osaltaan valhe. Sosialidemokratia tahtoo juuri auttaa kaikki riippuvassa asemassa olevat kansalaiset itsenäisiksi. Ja se eroaa muista puolueista vain siinä, että sen ohjelmaa noudattamalla juuri *voidaan* tämä myös toteuttaa. Miten sitten? Siten, että kaikki viljelyskelpoinen asumaton maa toimitetaan tilattomille. Niin vastaavat kaikki puolueet. Entä keinot, sillä asia on todella helpommin sanottu kuin tehty? Kaikki ovat yksimielisiä siitä, että kruununmaat ovat avattavat viljelykselle. Niin paljon kuin näitä näyttää olevankin, on kuitenkin huomattava, että suurin osa (12 milj. ha) on Oulun läänissä, jossa viljelyksellä on suuria vaikeuksia voitettavana. Jos muualla

löytyvästä 1 milj. ha:sta laskee $\frac{1}{10}$ viljelyskelpoiseksi, voitaisi näihin perustaa n. 6,000 uudistaloa, sitä mukaa kuin saataisi teitä tehdyksi ja soita kuivatuiksi. Tietääkseni ei mikään puolue ehdota näitä annettavaksi »ihan omiksi», koska »tilattoman väestön alakomitea» on v. 1904 julkaisemissaan tutkimuksissa tullut siihen tulokseen, että itsenäisiksi uutistiloiksi v:nä 1860—99 annetuilla palstoilla ei viljelys ole edistynyt, onpa tuntuva osa joutunut tukkiyhtiöitten haltuunkin menneen kokonaan omistajalta ja viljelykseltä hukkaan. Pientilallistemme hartioilla lepää näet raskas vero- ja velkataakka, jotka vaikuttavat sen, että heistä enää sangen harva voi pitää maataan omiana, pankinhan se on tai rahahuijarien. Mutta sen sijaan on maa annettava sellaisilla ehdoilla, ettei se pääse haltijansa eikä hänen perillistensä kädestä, kunhan he vaan sitä viljelevät. Metsää on heidän hoidettava järkipäisesti eikä hukattava, ja jos he tarvitsevat rahaa, antaa valtio heille luottoa eikä kumminkaan uhkaa hädöllä. Eikö tämä ole omaa? On, mutta herrat pelkäävät että valtion näin turvatessa viljelijöitä he eivät saakaan näitä nylkeä pankkien kautta ja häättää? — Tämän nojalla lienee kysymys kruununmaitten avaamisesta selvä ja sitä tarkottavat seuraavat maatalousohjelman kohdat:

1. »Valtion ja kuntain nyt jo omistamia tiloja ja maa-aloja ei saa myydä eikä lahjoittaa».

2. »Valtion ja kuntain omistamat asumattomat maalat ovat saatettavat viljeltäviksi, mutta ei omistusoikeudella».

Mutta tämä ei vielä riitä mihinkään, vaikka valtion maihin lisättäisi kuntien ja seurakuntienkin maat, jotka myös ovat annettavat täydellä nauttimusoikeudella ja turvattavat kaikkea vero- ja velkariistämistä vastaan. Mutta mistä saadaan lisää maata? Yksityisiltä, vastaavat kaikki ja suurtilalliset rientävät tarjoamaan maitaan tilattomille. Jalomielisyydestäkö he sen tekevät? Eivät suinkaan, vaan he pelkäävät uutta torpparilakia — josta puhumme myöhemmin — ja haluaisivat tiloistaan nyt hyvät rahat. Tähän puuhaan ryhdytäänkin, valtio ostaa tilan ja palstottaa sen halullisille. Nämät luulevat pääsevänsä itsenäisiksi ja ottavat suuren velan. Mutta pian huomaavat he, että taas tarvitaan rahaa, muutoin ei pääse alkuun. Ja niin ovat he pian korvia myöten velassa, maa on muka »oma»,

mutta rahamies tietää paremmin, *kenen* oma se on. Tästä siis hyötyi tilan myyjä ja velan antaja; molemmat nylkeivät — vieläpä valtion avulla — tuota viljelijää. Ja sitä paitsi voidaan täten auttaa vain pieni osa tilattomia maahan kiinni, valtiollakaan kun ei ole tähän tarkotukseen loppumattomia rahoja; nuorsuomalaiset arvelevat 15 milj. riittävän, mutta ne olisivat muutamassa vuodessa kulutetut ja vain jokunen tuhat tilaa olisi syntynyt.

No mutta miten sitten sosialistit aikovat menetellä? — Niin meillä on ohjelmassamme kohta, jota ei ole millään muulla puolueella. Se on: *viljelyspakko*. Vaatimus kuuluu:

»On määrättävä sellainen yleinen viljelyspakko, että kaikki valtion omistamien metsämaiden, kruununpuistojen, virkatalojen sekä kuntien, seurakuntien, yhtiöiden ja yksityisten hallussa oleva viljelyskelpoinen maa on uuden maanvuokralain ehdoilla annettava halullisten viljeltäväksi, jollei omistaja itse sitä viljele. Ei kuitenkaan yksityisille suuremmissa kuin 25 hehtarin suuruisissa tiloissa viljelyskelpoista maata».

Tällä nyt heti aluksi *estetään* kaikki *häädot*; kun kukaan *ei saa* pitää maatansa jouten, ei voida torppareitakaan häättää, vaan on uusia yhä otettava. Ja kun kaikki tarvitsevat torppareita, paranevat kontrahdit ja uusi laki turvaa heitä mielivallalta. Se olisi nyt aluksi aika apu, joka pelastaisi *kaikki* epävarmuudesta. — Mutta siihenkö sitä jäädäänkin? huudahtaa joku. — Ei suinkaan, mutta malttakaahan. Puolueohjelma säätää:

3. »Pakollisesti myytäväksi joutuneet maatilat, kosket ja kaivannot ovat arvioittavat ja otettavat arvatusta hinnasta valtion omiksi».

4. »Kunnille on saatava oikeus pakkolunastuksella haltuunsa hankkia yksityisten tiloja tai osia niistä. Lunastus on luettava sen mukaan, mitä nuo maa-alat tuottavat».

Mutta sen lausuu vaaliohjelma paremmin näin:

»Valtion on ryhdyttävä tilattoman väestön maantartpeen tyydyttämiseksi *pakkoluovutuksen* kautta palauttamaan yksityistä maanomaisuutta takaisin valtion haltuun ja antamaan sitä täysin turvatulla oikeudella tilattomille viljeltäväksi».

Sitäkään vaatimusta ei ole muilla puolueilla. Pakkoluvutus, mitä se sitten on? Joko meiltä sittenkin maat otetaan? kysyvät talolliset. — Ei, vastaamme, te saatte

olla ihan rauhassa, jotka maatanne viljelette, ja jos teitä hypoteekit ja velat painavat, niin lupaamme teille valtion kautta turvaa, ettei teitä *saa* pois tiloiltaan. Mutta tukkiyhtiöt laskevat pellon metsäksi, suurtilalliset eivät jaksa viljellä maitansa ja — torpparien täytyy päästä vapaaksi! Siitä pahasta ei päästäkään sillä, että muutamilla miljoonilla *ostetaan* suuresta hinnasta tiloja ja *myydään* ne sitten velkaantuville pienviljelijöille. On saatava aikaan laki sellainen, että maa tulee sen viljelijöille niiltä omistajilta, jotka siitä vain rahaa riistävät. Se saadaan aikaan pakkoluovutuksella, jota tarkemmin selvitetään eri kirjasissa. Täten ei valtion tarvitse pantata suurinta osaa Suomen maaperästä ulkomaille voidakseen ostaa muutamille oman tilan, vaan kansan valtava enemmistö lainsäädännön avulla viljelyspakon ja pakkoluovutuksen kautta toimittaa lyhyessä ajassa kaiken maan sen viljelijöille.

Mutta ei puolue aio jättää näitä viljelijöitä omin avuin maasta leipää ottamaan. Kun rahoja ei ole tuhlatu sadoin miljoonin ostohuijaukseen, voidaan se antaa viljelyslainoina näille pienviljelijöille ja osuuskunnille. Puolueohjelma säättää:

5. »Valtion hallussa olevat ja vasta lunastettavat maa-alat ovat annettavat tilattomille tai sellaisille osuuskunnille, joitten jäsenet itse viljelevät maata».

6. »Valtioapua on annettava etupäässä pikkuviljelystä tarkoittaville toimenpiteille. Samoin kaikille osuustoiminnan luontoisille yrityksille maatalouden alalla».

Ja vaaliohjelmassa vaaditaan:

»Valtion on avustettava köyhimpiä tilattomia uudisviljelysten perustamisessa kuivaamalla ja raivaamalla maita sekä myöntämällä apurahoja ja rakennustarpeita kartanoiden rakentamiseksi».

Tätä älköön käsitettävä niin kuin puolue tahtoisi ehdottomasti pikkuviljelyksen määrätä tulevaisuuden viljelysmuodoksi. *Nykyisin* on kuitenkin omatoiminen tuottaja tavallisemmin löydettävissä pikkuviljelyksen alalla. — Pien-tilat ja torpat ne etupäässä pitävät yllä maamme vanhaa viljelyspohjaa ja raivaavat uutta. Mutta vaikea on heille pysyä kehityksen tasalla. Heille on siis toimitettava luottoa ja avustettava heidän tuotteittensa vaihtoa. Etenkin on heitä ohjattava osuustoimintaan, jossa pien- ja suurviljelyksen edut niin sovinnollisesti yhtyvät. Sitä varten

on osuustoimintalaki uusittava ja valtion edistettävä yhteisten tuotantolaitosten, meijerien, myllyjen, puimakoneiden y. m. hankintaa, autettava järjestämään sonniyhdistyksiä, yhteisostoja y. m.

Mainitsimme jo *torpparikysymyksen!* V. 1904 astui voimaan uusi maanvuokralaki, jonka kelvottomuus on silmiinpistävänä todistuksena edesmenneen säätyeduskunnan luokkaharrastuksista. Kaikki porvarispuolueet tarjoutuvat sitä nyt paikkaamaan, mutta vain sosialidemokratia on hyväksynyt ohjelmakseen torpparien *oman* suunnitelman. Huhtik. 9—12 p:nä 1906 pidettiin Tampereella Suomen torpparien ensimmäinen edustajakokous, jossa yli 400 edustajaa yli 50,000 — torppareita on kaikkiaan noin 70,000 — maanvuokraajan puolesta suunnitteli perinpohjaisia uudistuksia maanvuokraoloihin, jotka kyllä ovat tarpeen, kunnes maataloudelliset kysymykset ennätetään ratkaista, niin että kaikki pääsevät itsenäisiksi.

Vanhan puolueohjelmamme kohta:

7. »Torppareille ja maanvuokraajille on saatava täydellinen käyttöoikeus ja myöskin myyntioikeus vuokraamansa maan viljelystuotteisiin, sekä vuokra-ajan loputtua on heille maksettava täysi korvaus siitä, mitä vuokratun maan arvo on heidän työnsä kautta kohonnut» on näin kokonaan vanhennut.

Torpparikokouksen pöytäkirja (50 p. kpl.) tai päätökset (5 p. kpl.) on paras lukea tämän kysymyksen selvittelyksi. Mainittakoon kuitenkin, että me sen mukaan vaadimme vuokrasopimusta kirjalliseksi ja kansanvaltaisesti asetetun vuokralautakunnan hyväksymäksi. Vuokra-aika on saatava vähintään 50 vuodeksi, jonka jälkeenkin vuokramiehellä tai hänen perillisillään olkoon etuoikeus jatkuvaan vuokraan. Kaikki alentavat määräykset, jotka rajoittavat vuokraajan oikeuksia kansalaisena ovat sopimuksesta kiellettävät. Vuokramaksu on pidettävä velkasaatavana eikä se saa häätöä aiheuttaa. Vuokramiehen tai hänen perheensä on saatava korvaus työllään toimittamastaan parannuksesta maan, rakennusten y. m. suhteen. Tulo- ja lähtökatselmus on vuokralautakunnan toimitettava. Vuokramiehen viljelystavat olkoot hänen itsensä määrättävissä, kunhan ei harjota ryöstöviljelystä eikä rikolakia, saakoon myös vapaasti myydä viljelyksensä ja karjanhoitonsa tuotteita. Häätötapauksessa saakoon täyden

korvauksen. Vuokramaksu määrättäköön rahassa. Pisin työpäivä olkoon 10 tuntia kesällä, 7 talvella. Näillä y. m. määräyksillä on saatava »vuokralaisten asema täysin taatuksi, varmalle ja horjumattomalle pohjalle, joka takaa täyden perinnöllisen viljelys- ja nautinto-oikeuden». — Viljelyspakolla ovat hädät estettävät ja maat avattavat viljelykselle. — Torpparien on turha kääntyäkään muualta apua saamaan, itseensä on heidän luotettava ja *omaa ohjelmaansa* äänestettävä.

8. »Metsästys- ja kalastusoikeus on heti tehtävä maanomistuksesta riippumattomaksi».

Metsän riista ja veden vilja ovat vielä muistissamme olevana aikana olleet kaikkien s. o. pyytää on saanut jokainen ja saaliinsa hyväkseen käyttää. Nyt ovat maanomistajat lakiensa kautta nimittäneet rajojen yli lentävät tai uivat vapaat elävät olennot omikseen, joita vain heidän luvallaan on saanut pyytää. Se on tietysti sulaa vääryyttä ja on se pikemmiten korjattava.

9. »Erittäinkin valtion ja kuntain toimenpiteitten kautta olisi maanviljelystä ja sen sivuelinkeinoja kaikilla tarkoituksenmukaisille keinoilla edistettävä, varsinkin siten, että varsinainen rahvas maalla tulisi tuntemaan maanviljelyksen uusimmat työtavat ja saisi välttämättömät ammattitiedot».

10. »Tilatonta väestöä on sivistettävä ja tietopuolisesti kasvatettava».

Viime aikoina on ryhdytty puuhiin uusaikaisempien viljelystapojen tunnetuksi tekemiseksi. Yhdistyksiä ja seuroja, kuten esim. »Pellervo» on perustettu, kursseja ja luentoja pidetty, tutkijoita ja retkikuntia kulkenut, näyttelyjä ja kilpailuja pantu toimeen, kouluja ja opistoja laajennettu. Mutta vieläkin täytyy pitää toimenpiteitä perin riittämättöminä. Maan rikkaudet ovat vielä useimmille kätkeyty aarre. Heitä on opetettava se esille kавamaan. Maatalouden kohotus vain voi kansamme korottaa taloudelliseen hyvinvointiin.

11. »Palkollissääntö on lakkautettava». (V. o. E. e.)

Vuodelta 1865 on meillä vielä ikävänä muistona »palkkaussääntö isännille ja palkollisille». Se on kauan ollut kurjaksi tunnettu, palvelijain ensimmäinen edustajakokous Lahdessa marrask. 6—8 p:nä 1906 sen räikeät vääryydet lopullisesti paljasti. Vuotuinen sopimus sitoo liian

orjallisesti, etenkin isäntäväellä on suunnaton valta. Laki kyllä on määräävinään »terveellisen ja ulottuvan ruoan sekä sopivan asunnon», mutta lieventää senkin. »Isällistä kuritusta» saa isäntä antaa ja sairauskulut menevät palvelijan palkasta y. m. — Palvelijat itse vaativat sitoumusta korkeintaan kuukaudeksi kerrallaan 14 vuorokauden irtisanomisella, työpäivää 7—10-tuntiseksi, sunnuntaina korkeintaan 4 tuntia, 9 tunnin yhtämittaista lepoaikaa vuorokaudessa, 2 vapaata arkipäivää kuussa; asunnoista vaadittiin myös tarkat sopimukset ja sairaustapauksen varalta suojelevat ehdot ja palkkausoloja paikkakunnittain palvelijain omien suunnittelujen mukaan järjestettäväksi.

Liitteitä.

A. Suomen Sosialidemokratisen puolueen vaaliohjelma.

Hyväksytty Oulun puoluepäivillä v. 1906.

A. Valtiollisen kansanvallan toteuttaminen.

I. Eduskunnan oikeuksien laajentaminen.

a) *Lainsäädäntöoikeus.*

Eduskunnan lainsäädäntöoikeutta on laajennettava siihen suuntaan että eduskunta saa vapaasti ottaa käsiteltäväkseen sekä ratkaisevasti päättää mitä lainsäädäntökysymyksiä tai lakiehdotuksia tahansa, ja sen vuoksi on lähinnä:

1:ksi eduskunnan oikeutta verotuslainsäädännössä täydennettävä niin, että se käsittää myös tulliverot ja maksut julkisten laitosten sekä viranomaisien yksityisille suorittamista palveluksista;

2:ksi n. s. taloudellisen lainsäädännön alalla on hallitsijan yksinmääräämisvalta lakkautettava ja eduskunnalle suotava samat oikeudet kuin muussakin lainsäädännössä;

3:ksi eduskunnalle on myönnettävä täydellinen esitys-oikeus sekä perustuslaki- että kirkkolakikysymyksissä;

4:ksi valtionpäämiehen ehdoton kiello-oikeus lakien vahvistamisessa on lakkautettava; sen sijaan sallittakoon hänen ristiriidan sattua vedota joko uusien, oitis toimitettavien vaalien kautta kokoontuvaan eduskuntaan tahi yleiseen kansanäänestykseen.

b) *Eduskunnan vaikutus- ja valvontavalta maan yleiseen hallitukseen nähden.*

Eduskunnalle on myönnettävä tarpeellinen vaikutus- ja valvontavalta maan yleiseen hallitukseen nähden ja sen vuoksi vaaditaan:

1:ksi että valtionpäämiehen välitön toimivalta on supistettava mitä vähimpään ja koko toimeenpanevan vallan johto, mikäli mahdollista, luovutettava valtionpäämiehestä riippumattoman ja kansaneduskunnan luottamusta nauttivan hallituksen käsiin;

2:ksi että kaikki valtionpäämiehen määräykset ja päätökset, jotta ne olisivat päteviä täytyy aina jonkun hallituksen jäsenen nimellä varmentaa ja sen kautta ottaa niistä täydellisesti vastataksaan;

3:ksi että hallituksen jäsenet ovat kansaneduskunnalle vastuunalaisia ei ainoastaan toimintansa laillisuudesta vaan myös sen tarkoituksenmukaisuudesta, ja sillä tavalla, että, että he kaikki yhdessä ovat vastuunalaisia hallituksen yleisestä toiminnasta sekä kukin erikseen omista tehtävistään;

4:ksi että eduskunnalla on oikeus valvoa hallituksen toimintaa kaikissa suhteissa, ja sitä varten tulee sen saada tarkastaakseen mitkä hallituksen tai sen alaisten virkakuntain hallussa olevat asiakirjat tahansa, jonka ohella jokainen edustaja olkoon oikeutettu esittämään hallituksen jäsenille selvitystä kaipaavia kysymyksiä, joihin heidän on eduskunnan edessä vastattava.

c) *Eduskunnan määräämis- ja valvontaoikeus valtiovarain hoitoon nähden.*

Eduskunnalle on myönnettävä tehokas määräämis- ja valvontaoikeus valtion tuloa tuottavan omaisuuden ja valtiovarain hoitoon nähden siten

1:ksi että eduskunta saa määrätä ne yleiset ohjeet, joiden mukaan valtion tuloa tuottavaa omaisuutta on hoidettava;

2:ksi että määrätään laissa eduskunnalle oikeus lopullisesti ratkaista jokaisen tarvittavan valtiolainan ottaminen, suuruus, sekä tarkoitus mihin se on käytettävä;

3:ksi että valtiovarain hoidossa noudatettavan finanssilain aikaansaamista varten eduskunnan käsiteltäväksi on joka vuosi jätettävä kullekin seuraavalle varainhoitovuodelle laadittu mahdollisimman täydellinen ja seikkaperäinen valtion tulo- ja menoarvio, jonka suhteen eduskunnalla on lopullinen ja rajottamaton päätösvalta;

4:ksi että hallitus on eduskunnalle vastuunalainen sekä finanssilain noudattamisesta että muutenkin valtiovarain hoidon tarkoituksenmukaisuudesta, joita kumpaakin eduskunta valvoo erityisesti vuosittain tapahtuvan asianmukaisen tarkastuksen kautta.

II. Muutokset valtiopäiväjärjestykseen.

a) Äänioikeuden rajoitusten poistaminen.

Valtiopäiväjärjestyksen 5 § on muutettava sillä tavalla että oikeutetuksi valitsemaan edustajaa tulee jokainen 21 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen, ja että siis kaikki yleistä äänioikeutta rajottavat määräykset poistetaan.

b) Julkinen äänestys eduskunnassa.

Valtiopäiväjärjestyksen 66 § on muutettava niin kuuluvaksi, että kaikki eduskunnassa tapahtuvat äänestykset toimitetaan julkisesti.

Nämä perustuslain muutoksia koskevat vaatimukset esitetään anomuksina.

B. Kansalaisvapauksia koskevien lakien uudistaminen.

Yhdistymis- ja kokoontumis- sekä painovapauslait ovat siten uudistettavat, että kaikki näitä kansalaisvapauksia rajottavat säädökset poistetaan.

Näistä tehdään eduskuntaesitykset.

C. Kunnallinen äänioikeus.

Voimassa olevat lait ovat muutettavat siten että

1:ksi kaikissa kunnallisissa vaaleissa ja äänestyksissä on jokaisella 20 vuotta täyttäneellä kunnan asukkaalla

oleva yhtäläinen ja välitön äänioikeus sekä sitä seuraava vaalikelpoisuus kunnalliseen eduskuntaan;

2:ksi kaupunki- ja maalaiskunnat ovat tässä suhteessa asetettavat samaan asemaan; ja

3:ksi kunnallisissa vaaleissa on käytettävä suhteellista vaalitapaa, koko kunta yhtenä vaalipiirinä ja siinä riittävästi äänestysalueita.

Näistä tehdään eduskuntaesitykset.

D. Maatalouskysymys.

I. Maanvuokralaki.

On säädettävä uusi maanvuokralaki yleisen Tampereen torpparikokouksen asettamien vaatimusten mukaisesti.

II. Viljelyspakko.

On määrättävä sellainen yleinen viljelyspakko, että kaikki valtion omistamien metsämaiden, kruununpuistojen, virkatalojen sekä kuntien, seurakuntien, yhtiöiden ja yksityisien hallussa oleva viljelyskelpoinen maa on uuden maanvuokralain ehdoilla annettava halullisten viljeltäväksi, jollei omistaja itse sitä viljele. Ei kuitenkaan yksityisille suuremmissa kuin 25 hehtaarin suuruisissa tiloissa viljelyskelpoista maata.

III. Pakkoluovutus.

Valtion on ryhdyttävä tilattoman väestön maantarpeen tyydyttämiseksi pakkoluovutuksen kautta palauttamaan yksityistä maaomaisuutta takaisin valtion haltuun ja antamaan sitä täysin turvatulla oikeudella tilattomille viljeltäväksi.

IV. Uudisviljelyksen avustaminen.

Valtion on avustettava köyhimpiä tilattomia uudisviljelysten perustamisessa kuivaamalla ja raivaamalla maita sekä myöntämällä apurahoja ja rakennustarpeita kartanoiden rakentamiseksi.

Näistä tehdään eduskuntaesitykset,

E. Työväen suojelulainsäädäntö.

a) *Yleinen työväensuojelus.*

Kaikkiin työaloihin nähden on säädettävä

1:ksi 8-tunnin pisin työpäivä;

2:ksi yötyön poistaminen, mikäli työn teknillinen laatu sitä ehdottomasti vaadi;

3:ksi 40 tunnin yhtämittainen lepoaika viikossa.

b) *Lasten ja nuorten henkilöiden suojelus.*

Lasten ja nuorten henkilöiden työnsuojelusta koskeviin lakisäädöksiin on saatava sellaiset muutokset, että

1:ksi lapseksi on katsottava henkilö 15—17 vuoteen, nuoreksi henkilöksi 17—19 vuoteen;

2:ksi kaikki ansiotyö alle 15 vuotisilta on kiellettävä;

3:ksi lasten työaika on enintään 5 ja nuorten henkilöiden 8 tuntia päivässä, ruokailu- ja lepoaikat molemmilla vähintään 1 tunnin kestävä ollen ne lapsilla 2 1/2:n ja nuorilla henkilöillä 4:n tunnin kuluttua siitä kun työ alkoi; yötyö klo 7—7 kielletty;

4:ksi lasten ja nuorten henkilöiden työ on kokonaan kielletty vuorilaitoksissa, kaivoksissa sekä epäterveellisissä teollisuuslaitoksissa ja heidän on kielletty puhdistamasta, voitelemasta ja ohjaamasta voimakoneita ja välityslaitoksia;

5:ksi teollisuushallituksella ei ole oikeutta myöntää minkäänlaisia erikoishelpotuksia yllämainittuihin määräyksiin.

c) *Naisten työnsuojelus.*

Naisten työn suojelusta koskeviin lakisäädöksiin on saatava sellaiset muutokset että

1:ksi naisten työ on kielletty aloilla, missä se erityäin vaningoittaa heidän ruumiinrakennettaan;

2:ksi synnyttäjille on säädetty vapaa-aikaa 5 viikkoa ennen ja 7 viikkoa jälkeen synnytyksen. Työtä ei saa aikaisemmin alkaa lääkärin todistuksenkaan nojalla. Valtion on perustettava ja kannatettava sairaskassoja, joista myös raskaus- ja synnytysajan vapaaviikoilla maksetaan asianomaisille täysi keskimääräinen päiväpalkka;

3:ksi samasta työstä maksetaan sama palkka;

d) *Kotityön suojelus.*

Kotityön suhteen on yleisten suojelusmääräysten lisäksi säädettävä, että

1:ksi työnantaja on velvollinen ainakin kaksi kertua

vuodessa kunnallisille viranomaisille jättämään luettelon kotityöläistensä nimistä, sijästä ja asunnosta;

2:ksi kodit, joissa kotityötä harjoitetaan, ovat siihen tarkotukseen hyväksyttävät;

3:ksi säännöllisen päivätyön suorittaneille kielletään antamasta kotityötä tehtaasta.

e) *Palkollisten työnsuojelus.*

Voimassa oleva palkollissääntö on kokonaan kumottava ja palvelija-ammattilaiset turvattavat isäntäväen mielivaltaa vastaan säädöksillä asunnosta, ravinnosta, vapaa-ajoista y. m. palvelijain oman edustajakokouksen vaatimusten mukaan.

f) *Tapaturmavakuutus.*

1:ksi. Vakuutusvelvollisuuden alaiseksi ovat muitten ohella määrättävät kaikellaiset rakennustyöt, niin maalla kuin kaupungeissakin kerrosten korkeuteen ja työntekijäin lukuun katsomatta, sekä maanviljelystyöt, missä sitä palkatulla työväellä toimitetaan.

2:ksi. Tapaturmassa loukkaantuneelle, joka on sen johdosta joutunut työhön kykenemättömäksi, on maksettava korvausta täysi palkka laskettuna siitä päivästä alkaen, kun tapaturma tapahtui, siihen asti kunnes vamma on parantunut ja työkyky jälleen saavutettu. Työkykynsä menettäneelle naimattomalle maksetaan korvausta 75 pros. siitä, mitä hänen palkkansa edelliseltä vuodelta teki. Perheelle, jossa on alaikäisiä lapsia, saman verran kuin loukkaantuneen työansio edellisenä vuotena teki. Leskelle ja lapsille yhteensä 75 pros. Leskelle, jolla ei ole alaikäisiä lapsia, 50 pros. Jos leski menee uusiin naimisiin maksetaan korvausta lapsille siksi kunnes ovat täyttäneet 18 vuotta, josta korvauksesta lasketaan pois se, mitä lesken osalle tulee, kun koko korvauksesta lasketaan pois yhtä suuri osa kunkin perheen jäsenen osalle. Samoilla perusteilla suoritettakoon korvaus, jos tapaturmaisen kuoleman uhriksi on joutunut perheenelättäjä, jonka ansiosta hänen vanhempainsa ja alaikäisten sisarustensa elanto on riip-punut.

3:ksi. Vakuutusvelvollisille ei saa myöntää mitään poikkeuksia vakuutuksen suhteen, vaikka he tarjoaisivatkin jollekin virastolle vakuuden heidän liikkeessään loukkaantuneiden korvausavun maksamisesta.

4:ksi. Valtion toimesta on hetimiten perustettava vakuutuslaitos, jossa työnantajat velvoitetaan vakuuttamaan

H. Väkijuomain kieltolaki.

On säädettävä yleinen kieltolaki kaikkien alkoholipitoisten juomain kauppaan ja anniskeluun nähden.

Asiasta tehdään eduskuntaesitys.

I. Koulukysymys.

Kouluasetukset ovat asetettavat perinpohjaisen uudistuksen alaiseksi siten, että

1) Kansakoulu on muutettava kaikkien muitten oppilaitosten pohjakouluna olevaksi kansalaiskouluksi,

2) korkeampi sekä oppi- että teknillinen kouluopetus järjestettävä jaksoiksi, jotka asteettain johtavat aina yliopistoon ja teknillisiin korkeakouluihin asti,

3) opetus on järjestettävä käytännöllistä elämää ja ajan vaatimuksia vastaavalle kannalle, ja

4) yleinen koulupakko 7—15 vuosien ikärajojen välillä oleville on säädettävä.

J. Naisen asema.

Ne säädökset siviililaissa, jotka asettavat naisen aliarvoiseen asemaan miehen suhteen sukupuolensa perustalla, ovat poistettavat.

B. Ruotsin Sosialistisen Työväenpuolueen Ohjelma.

Hyväksytty kuudennessa puoluekokouksessa Tukholmassa Helmikuun 17—25 p. 1905.

Yleiset perusjohteet.

Sosialidemokratia erii muista valtiollisista puolueista siinä, että se tahtoo tykkänään uudesta laatia porvarillisen yhteiskunnan taloudellisen järjestysmuodon ja panna voimaan työväenluokan yhteiskunnallisen vapautuksen, siten turvaten ja kehittäen aatteellista ja aineellista sivistystä.

Pääsyynä niihin virheisiin, jotka ovat liittyneet aikakautemme sivistykseen, on yksityiskapitalistinen tuotanto-

tapa, joka on hajottanut entiset pikkuporvarilliset yhteiskuntaolot ja koonnut omaisuuden vähemmistön käsiin sekä on jakanut yhteiskunnan työläisiin ja kapitalisteihin, välillä olevilla kerroksilla osaksi katoavia vanhempia yhteiskuntaluokkia — pikkutalokkaita, käsityöläisiä ja pikkukauppiaita — osaksi tulevia uusia kansanluokkia.

Menneissä ajoissa oli yksityinen omistusoikeus tuotantovälineisiin luonnollinen ehto tuotannolle, sillä se vakuutti valmistajalle teoksensa. Mutta siinä määrin kun suurteollisuus poistaa käsityöläiset, työkoneet poistavat työkalut, maailmankauppa ja tukkuvalmistus kumoavat kaikki kaupustelurajat, siinä määrin ovat kaikki varsinaiset valmistajat muuttuneet palkkalaisluokaksi, johon liittyy entisen keskiluokan vaipuneet jäännökset ja jonka yhteiskunnallinen tuntomerkki on omaisuudettomuus sekä siitä seuraava valtalalaisuus ja sorto.

Työnvalmistuksen erinomainen teknillinen kehitys, ihmistyön äärettömästi korotettu tuottavaisuus, alinomainen tuotantovainioitten hankkiminen, kaikki jonka kautta kansallisvarallisuus on monenkertaisesti enentynyt, tuottaa yhdelle puolen luonnottoman suuret rikkaudet ja toiselle puolen summattoman suuressa määrässä lisääntyvän työläisluokan.

Mutta tällaiset olosuhteet ja tämä tuhoa tuottava suunta yhteiskunnan kehityksessä pakottavat samalla työläisiä vastavaikuttavaan liikuntoon. He järjestävät itsensä luokaksi, siten voittaakseen itselleen työnsä tuloksesta niin suuren osan kuin mahdollista työpalkkana. Täten syntyvät ammattiyhdistykset ja tuo alinomaa edistyvä, aina mahtavampia muotoja ottava taistelu työntekijäin ja työnostajain kesken kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla on taistelu, joka ei pääty ennenkuin työväenluokka on herjennyt olemasta palkkalaisluokka.

Tämä taas voi tapahtua ainoastaan siten, että yksityiskapitalistinen monopoli tuotantovälineille kumotaan ja tehdään yhteiseksi, koko yhteiskunnalle kuuluvaksi omaisuudeksi sekä että nykyisen suunnitelmattoman tavarainvalmistuksen sijalle pannaan sosialistinen, yhteiskunnan todellista tarvetta vastaava tuotanto.

Sosialidemokratia tahtoo sentähden myöskin saada aikaan työväenluokan valtiollisen järjestyksen, saavuttaa itsensä julkisen vallan nautinto-oikeuden ja siten vähitellen

Ei saa kastaa sormea
kirjan lehtiä käännellessä,

muuttaa yhteiskunnalliseksi omaisuudeksi kaikki tuotantovälineet — kuljetusvälineet, metsät, kaivokset, ruukit, koneet, tehtaat, maan.

Työväenluokan edut ovat yhtäläiset kaikissa maissa, joissa kapitalistinen tuotantotapa vallitsee. Maailmankaupan ja tuotannon kehittyessä maailman markkinoita varten, riippuu työväen tila joka maassa heidän asemastaan muissa maissa. Sentähden on työväenluokan vapauttaminen työ, johon kaikkien sivistyneiden kansojen tulee ottaa osaa. Tunnustaen nämä periaatteet julistaa Ruotsin sosialidemokratinen puolue pitävänsä yhtä sosialidemokratian kanssa muissa maissa.

Valtiollinen ohjelma.

I. Yleinen, yhtäläinen ja välitön äänioikeus valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa 21 ikävuotta täyttäneille miehille ja naisille. Vaalipäivä sunnuntai tahi yleinen vapaapäivä. Hallitusmuodon revisiooni, joka aikaansaa täydellisen demokraattisen hallitustavan.

II. Täydellinen lausunto-, paino- ja kokoontumisvapaus.

III. Kansallinen puolustusjärjestelmä. Taistelu sotilaslaitosta vastaan. Kansainvälinen riitojen ratkaisu.

IV. Uskonto on julistettava yksityisasiaksi. Valtionkirkon ja kirkollisverojen poistaminen.

V. Koulut erotetaan kirkollishallinnosta. Kansakoulut muutetaan kaikille yhteisiksi, sivistysvaatimuksia vastaaviksi yhteiskuntalaiskouluiksi.

VI. Jurioikeus rikosasioissa. Kunta tahi valtio asettaa asianajajat syytettyjen puolustukseksi. Maksuton oikeusapu.

VII. Asteettain kohoava (progressivinen) tulo ja varallisuusvero sekä perintövero. Lakkautetaan kaikki välilliset verot, jotka parhaasta päästä rasittavat tuottavia kansanluokkia. Järkinäinen korotus verovapaassa vähimmässä elantomäärässä. Yleisten valtiotulojen täyttämiseksi edistetään voimakkaasti valtion ja kuntien kykyä niinhyyin tuottajana kun keskusliikkeen ja jakelemisen johtajana.

VIII. Yleisen luoton järjestää valtio. Maanviljelyslainat järjestää välittömästi valtio.

Tehokkaat toimenpiteet metsien, kaivoksien ja koskien luovuttamiseksi takaisin valtiolle, työläisten ja pikkutilal-

listen suojelemiseksi osakeyhtiöiden ylivaltaa vastaan. Valtio laajentaa maanviljelystiluksiansa, kannattaa pyrinnoita pikkutilallisten maanviljelyksen kohottamiseksi, erittäinkin kooperativisesti, sekä antaa vuokralle omistamansa maan, vakuudella että se perusteellisesti viljellään sekä turvaa vuokratilallisten itsenäisyyden ja viljelysoikeuden.

IX. Tehokas lainsäädäntö työväen suojelukseksi, etupäässä:

a) Rajatou yhdistysoikeus. Kaikkien luokkalakien poistaminen (Åkarpin lain, palkollissäännön y. m.), jotka estävät työväen liikeoikeuden. Merilain muutos.

b) Lain säätämä 8-tuntinen työpäivä.

c) Kielto teollisuudessa käyttää lapsia alle 15 vuotta.

d) Rajoitettu yötyö.

e) Kielto pakko-ostoa (truckijärjestelmää) vastaan.

X. Ajanmukainen ja yhä laajempi ammattitarkastus.

XI. Yhteiskunta on velvollinen varsinaisella kansanvakuuttamisella pitämään ihmisellistä huolta kaikista jäsenistään tapaturman, sairauden tai työttömyyden kohdatessa sekä vanhuuden tultua.

XII. Raittiusasiaa edistetään siten että kaikissa yleisissä kouluissa opetetaan alkoholin luonto ja vaikutukset, kuin myöskin kannattamalla käytännöllistä raittiuslakia.

Sosialidemokratisen Työväenpuolueen kunnallinen ohjelma.

Hyväksytty kuudennessa puoluekokouksessa Tukholmassa
Helmikuun 17—25 p. 1905.

1. Perusteena kunnan koko toiminnalle tulee olla *yleinen ja yhtäläinen* äänioikeus. Niin muodoin on alin-omaa toistettava vaatimusasteellisen ääniasteikon poistamisesta.

2. Kunnallisedustajiston valtiolliseen toimimäärään katsoen, on vaaleissa huomioon otettava myöskin valtiollinen puoli, mahdollisesti lähempää yhtymistä työväenpuolueen ohjelmaan, kuitenkin niin että huomioonotetaan eri kansalaisryhmien oikeudellisia etuja. Erittäin huomaute-
taan kuinka tärkeästä arvosta kunnalle on sellainen vero-
lakisäädäntö, joka mahdolliseksi tekee että kunta voi pidät-
tää itselleen sen tonttien ja kiinteimistön arvon ylennyk-
sen, joka on syntynyt ilman omistajan toimenpiteitä, kuin
myöskin etenevä (progressiivinen) kunnallisvero sekä melkoi-
nen ylennys suostuntaverovapaassa vähennyksessä.

3. Jokaisen kunnan, sekä kaupungeissa että maalla, tulee valvoa että hyviä, terveellisiä asuntoja on saatavissa kohtuhintoihin; jos sellaisia ei yksityisten toimesta aikaan-saada, on kuntien velvollisuus itse ratkaista asuntokysymys; sitäpaitsi on kuntien velvollisuus varsinaisella asuntotarkastuksella silmällä pitää terveydellisyyden vaatimuksia.

Kunnat hankkivat läheisyydessään maa-alueita, antavat järjestää ne ja rakennuttavat omalla kustannuksellaan ja oman hallintonsa alla olevia ajanmukaisia asuntoja, jotka annetaan vuokralle sellaisista hinnoista että todelliset kustannukset, korjaukset y. m., tulevat korvatuksi.

4. Kunnat ottavas haltuunsa kulkuneuvot, niinkuin raitiovaunujen käyttämisen y. m., aina laajentaen ja parantaen niitä, jolloin erittäin on huomioon otettava työläisluokan tarpeet.

5. Kunnat ottavat haltuunsa kaikki yleiset paikallisyhtymät, niinkuin kaasun-, vesin-, puhdistus- ja sähkölaitokset, kuin myöskin telefontoimitukset, missä ne eivät ole valtion; sekä pitävät kuntalaisten saatavina polttoaineita kohtu hinnoista.

6. Kunnat ottavat itse haltuunsa ja toimeenpanevat omat työnsä ilman tarpeettomia välikäsiä, ja on työpalkat suoritettavat täysin yhtäpitäväisesti ammattiyhdistyksiensä tariffien mukaan. Kahdeksantuntinen työpäivä on pantava käytäntöön kunnan toissii.

7. Työttömyyden sattuessa ovat kunnat velvolliset joutuisasti toimeenpanemaan sellaisia yleisiä töitä, jotka katsotaan olevan kunnalle tarpeelliset, kumminkin pysyttämällä voimassa olevat palkat. Näihin kunnan töihin on kunnassa asuvilla ja veroja maksavilla työmiehillä etuoikeus.

8. Kaupunkeihin ja suurempiin työläiskeskuksiin perustetaan työläispörssit, joiden tarkoitus on olla kunnallisisina työvälistötoimistoina ja joista maksuttomasti välitetään työpaikkoja. Työläispörssien tulee myös sisältää tilavia kokoushuoneita.

9. Kuntien tulee perustaa tasapuolisesti johdettuja kirjastoja luku ja kirjoitushuoneineen, sekä kaupungeissa että suuremmissa työläiskeskuksissa toimeenpanna kansantajuisia tieteellisiä esitelmiä ja jatkokouluja.

10. Kunnallisia apteekkeja on perustettava ja sairaanhoidon vähävaraisia varten paremmin järjestettävä, vapaita kansankylpyjä on saatava aikaan joka kunnassa. Kunnal-

lisiä yö- ja lämpömajoja kodittomille on järjestettävä kuin myös-kin odotushuoneita satamissa, joissa sellaisia on tarpeen, jotta saadaan hyvää ja terveellistä ruokaa huokeimmasta hinnasta; koululapset ravitaan maksuttomasti sen mukaan kun vanhemmat siitä ilmoittavat. Sitäpaitsi tulee kaupunkikuntien koululomasiirtoloissa hankkia sairaille ja heikoille koululapsille tilaisuutta viettämään koululoman maalla.

11. Kunta- ja koulukeittiöitä on järjestettävä.

12. Köyhäinhoito on järjestettävä inhimillisellä tavalla, niin että puute, missä sitä ei voi estää, tehokkaasti autetaan, mutta siten ettei avustuksesta seuraa vähintäkään häpeää eli nöyryytystä tahi yleisten ja kansallisten oikeuksien menettämistä.

C. Norjan työväenpuolueen ohjelma.

Hyväksytty edustajakokouksessa Drammenissa 1904.

Perussyynä köyhyyteen, kansan henkiseen ja aineelliseen sörönalaisuuteen ja yhteiskunnalliseen puutteeseen pitää puolue sitä, että luonnolliset rikkauten lähtöet (maaperä, kaivokset), työvälineet ja kulkuneuvot (rakennukset, koneet, työkalut, laivat), raaka-aineet ja elintarpeet on sallittu muuttua yksityisen omaisuudeksi ja työntulosten jako on annettu yksityisten etuisuustaistelun haltuun ilman julkista silmälläpitoa.

Norjan työväenpuolue joka on pannut päämääräkseen Norjan työväenluokan vapautuksen ja kohotuksen, pyrkii siksi siirtämään maan, työ- ja liikeneuvot yhteisomaisuudeksi, saattamaan tuotannon johdon yhteiskunnalle ja kansakunnan työn tuotteiden oikeudellisen jaon hoidettavaksi yhteiskunnan toimesta.

Kaikissa maissa, joissa on yhteiskunnallinen tuotantotapa, on työkansalla samat edut. Mailmanliikenteen ja kansainvälisen tavaravaihdon laajetessa tulevat työsuhteet yksityisessä maassa yhä enemmän vaikuttamaan työläisten asemaan toisessa maassa. Työväenluokan vapautus ei ole vain kansallinen asia, vaan tehtävä, johon työväen edut kaikissa sivistysmaissa ovat yhtä suuressa määrässä sidottut. Tämän tunnustaen selittää Norjan työväenpuolue tarkoituksensa samaksi kuin ovat muiden maiden veljespuolueitten pyrkimykset.

Taloudellinen epävarmuus ja sorto, joka johtuu yksityiskapitalisesta tuotannosta vaikuttaa sen, ettei vain palkkatyöväen vaan myös vähävaraisempain kauppiasten, teollisuudenharjoittajain ja maanviljelijäin edut sopivat sosiaalidemokratian pyrkimyksiin ja taistelllessaan tasa-arvoisuuden puolesta oikeuksissa ja velvollisuuksissa sukupuoleen katsomatta edustaa puolue kaikkia sorrettuja, kaikkia vaatimuksia, jotka tarkoittavat terveitä ja sopusuhtaisia elinehtoja.

Tästä periaatteesta lähtien ovat puolueen lähimpinä pyrkimyksinä:

1. Työläisten yhteenliittyminen ja keskenäisen vastuunalaisuuden tunne.

2. Lailla turvattu työväen lausunto- ja vaalivapaus, yhdistymis- ja kokoontumisoikeus.

3. Valtiollinen ja kunnallinen äänioikeus kaikille 21 vuotisille naisille ja miehille. Vaali vapaapäivänä.

4. Ajanmukainen vaalijärjestys yhden miehen vaalipiireissä ja välittömät vaalit jälkivaaleilla. Asuntopaikkamääräyksen poistaminen. Suhteellinen edustus eri kaupunkeille ja maan osille.

5. Kansan suoranainen osanotto lainlaadintaan esitys- ja hylkäysoikeuden kautta.

6. Nykyisten kotipaikka- ja kansalaisoikeuden saavuttamista rajoittavain säädösten muutos niin, että maahan muuttaneet työläisetkin käytännöllisesti nämät saavuttavat.

7. Terotettu työväensuojelulainsäädäntö. Etenkin vaaditaan:

a) Kielto käyttää lapsia alle 14 vuoden työssä tehtäissa, verstaissa, vuorikaivoksissa tai muissa terveydelle vaarallisissa ja vaivaloisissa töissä.

b) Yötyön rajoitus teollisuusaloille ja tapauksiin, missä teknilliset perusteet, yhteinen etu tai pakottavat poikkeusolot sitä vaativat.

c) Pisin sallittu työpäivä 8 tuntiseksi.

d) Keskeymätön 36 tunnin viikkolepo.

e) Kielto käyttää myrkyllisiä tai työväen terveyttä tuhoavia aineita tuotannossa, missä se ei ole ehdottomasti välttämätöntä.

f) Lakimääräinen laivojen merikuntoisuuden tarkastus ja kielto liikalastia vastaan.

g) Tehokas terveystarkastus palkollisten, meriväen ja työväen asunnoissa. Tämä edellyttää, että valtio tai

kunta pitää saatavana terveydellisesti sopivia asuntoja riittävästi työväelle, missä niitä puuttuu.

b) Työväen valitsema tarkastus suojeluslakien noudattamiseksi.

8. Päivätyösuhteen poistaminen. Ajanmukainen lainsäädäntö palkkolisille ja merimiehille tarkoituksena näitten työläisluokkien turvaaminen isäntien mielivaltaa vastaan.

9. Parannettu tunnukseton kansakoulu yhteisenä pohjakouluna kaikille kansanluokille. Maksuton opetus kaikissa julkisissa oppilaitoksissa. Orpojen ja hoidotta jääneiden lasten kasvatus yhteiskunnan toimesta.

10. Oikeudenkäyttö ja oikeusapu valtion tai kunnallisten asianajajain kautta ilman suoranaista maksua.

11. Lääkärin apu, lääkkeet ja hoito kaikille sairaille valtion ja kunnan toimesta, keuhkotautien vastustaminen perustamalla yhteisiä parannus- ja hoitolaitoksia.

12. Kohtuullinen elanto kaikille työkyvyttömille.

13. Välillisen verotusjärjestelmän mahdollisemman suuri rajotus. Työväenluokan niskoille tulevain välillisten verojen suhteellinen käyttäminen tämän ehtojen parantamiseksi. Suojelustullien poistaminen, joiden kautta kansaa verotetaan ainoastaan yksityisten toimialojen tai liikkeenharjoittajain eduksi. Korotettu tulo-, omaisuus- ja perintövero asteettain yleten. Maan verotus, viljelemättömänkin, sen luonnollisen viljelysarvon mukaan ja kaupungissa korotettu verotus rakentamattomasta maasta. Valtion ja kunnan on otettava haltuunsa tuotantoaloja, joiden kautta valtion tulot lisääntyvät tai kansan menot vähentyvät. Etenkin huomattakoon: suuret kalastuslaitokset, höyrylaivaliikkeet (koti- ja ulkomaiset), tupakka-, viina- ja olutliike, metsänhoito, puumassateollisuus, viljan ja hiilenosto.

14. Julkiset työt teetettäkööt suoraan ilman urakoitsijan-välikäsiä.

15. On asetettava kansainvälisiä sovintotuomioistuinta. Sotalaitos poistettava ja tilalle asetettava yleinen kansan aseistus.

16. Maatalouskysymys.

a) Maan tyhjentyttömät rikkauden lähteet ovat taatuilla ehdoilla avattavat kaikille työhaluisille, jolloin köyhyys, siirtolaisuus ja maalaisväen vähennys vältetään.

Rajotettava laajenevaa maan velkaantumista ja yhteiskunnallisesti turvattava työvälineitten ja työtuotteiden käyttöoikeus.

Kun sosialismi tuo mukanaan nykyisen velka- ja korkojärjestelmän poistamisen on siitä enimmin kärsivä maanviljelys vähitellen vapautettava siten että yksityiskapitalismin moninaiset ja tarkastusta välttävät riistämiset tehdään mahdottomaksi.

b) Näillä perusteilla:

1. Yhteistä omaisuutta ei saa myydä.

2. Valtion ja kunnan on ostettava huokeita ja pakosta myytäviä tiloja ja muuta perusomaisuutta kuten metsiä, koskia, kaivantoja j. n. e.

3. Kuntien on saatava oikeus pakkoluovutuksella hankkia — etenkin viljelemätöntä viljelyskelpoista maata — taksan mukaan, joka on asetettu tilan todelliseen tuotavaisuuden jälkeen. Älköön korvaus kuitenkaan nousko yli viimeisten 10 vuoden keskimääräisen verotaksotuksen.

4. Sellaista maata on joko yhteiskunnan puolesta hoidettava tai annettava osuuskunnan tai yksityisen käytettäväksi alhaista maksua vastaan tarpeellisen tarkastuksen alaisena. — Työvoiman vaihtoa ei sallita.

5. Valtion ja kunnan apua käytetään talojen ja maan ostoon ja maksoon käyttö- tai omistusoikeudella, mutta on yhteiskunnalla oleva etuosto-oikeus lähimpäin perillisten jälkeen.

6. Kaikki sellainen maaomistus viljelyksineen ja tarpeellisine viljelyskaluineen on lailla varmennettava ulosmittausta ja yksityisten velkamiesten anastusyrityksiä vastaan.

7. Tämä turva on myös käsittävä nykyiset talojen ja maanomistajat sikäli kuin tilaa löytyy asianomaisen ja hänen perheensä työvoimalle.

c) Vielä on valtion ja kunnan tuettava ja lailla edistettävä kaikkia osunstoiminnallisia yrityksiä: kuten meijereitä, teurastuslaitoksia, tavaravälityskonttoreita ostoa ja myyntiä varten sekä kaikellaista yhteistoimintaa, jonka varmana tarkoituksena on lisätä tuottajain tuloja tekemällä välikäsiä ja vierasta kapitaalia tarpeettomaksi.

d) Kaikille suuremmille maatiloille joita viljellään torppari- ja palkollistyyöllä ja muulla vuokratulla työvoimalla, on laissa määrättävä vähin palkka paikallisten olojen mukaan sovellettuna.

D. Tanskan sosialidemokratian ohjelma.

Työ on kaiken yhteiskuntarikkauden ja kulttuurin lähde ja sen tuotteiden on tultava niiden osaksi, jotka tekevät työtä. Nykyisessä yhteiskunnassa ottavat kapitalistit yhä laajemmin haltuunsa työvälineet (maan, tehtaat, koneet, liikeneuvot y. m.) täten käyttäen hyväkseen vuosituhanten työtä. Kapitalistien herruus työvälineihin nähden on syynä valtiolliseen sorronalaisuuteen, yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen ja kansojen välisiin kiistoihin, joka kaikki tuottaa kurjuutta yhteiskunnan tuottaville jäsenille. Työvoiton kokoontuminen yhteiskunnan jäsenten vähemmistölle, samalla kuin koneelliset apuneuvot yhä kehittyvät, vaikuttaa omalle työlle perustuvan pikkutuotannon tuhoutumisen ja tekee kansan enemmistön riippuvaksi kasaantuneesta kapitaalista. Pieni käsityöläinen, kauppias ja maanviljelijä ovat nyt jo suuressa määrässä riippuvat kapitaalista; siksi onkin näillä yhteisiä etuja palkkatyöläisten kanssa.

Yksityiskapitalismi tekee mahdottomaksi oikeudelle perustuvan yhteiskunta-järjestyksen ja vaikuttaa suunnitelmattomasti tuotantoa, jolloin suunnattomia työarvoja menee hukkaan. Sosialidemokratia vaatii sen takia työvälineiden siirtämistä yhteisomaisuudeksi, jolloin nykyisen luokkayhteiskunnan ja sen eturistiriitojen tilalle astuu sopusuhtainen yhteistyö, jossa vallitsee suunnitelmallinen tuotanto ja tulosten oikeudellinen jako aineellisessa ja sivistyksellisessä suhteessa työtä tekevän yhteiskunnan kansanvaltaisen johdon alaisena.

Sosialidemokratian päämäärä. Edellämainituista periaatteista lähtien pyrkii Tanskan sosialidemokratia saamaan haltuunsa yhteiskunnan määräävän vallan tällä laillisella aseella tehdäksään kaikki työvälineet kansan yhteiseksi omaisuudeksi. Kansan lainsäädännöllinen keino saadaakseen toimeen yhteiskuntatuotannon suuren työn on ekspropriationi, työvälineitten pakkoluovutus korvausta vastaan. Tanskan sosialidemokratia vaikuttaa kansallisten puitteiden sisäpuolella vaatimustensa toteuttamiseksi, mutta tunnustaa, että sosialismi on enemmän kuin kansallinen ja paikallinen kysymys, ja että sen toteuttaminen vaatii yhteistyötä kaikkien maitten työläisten puolelta. Sosialidemokratian tehtävä on kaikkien ihmisten täydellinen vapauttaminen sukupuoleen, rotuun tai kansallisuuteen katsomatta.

Tanskan sosialidemokratia esittää valtion perustuslaiksi ja ylimenoksi sosialistiseen yhteistyöhön maataloudessa, teollisuudessa ja liikenteessä sekä työväenluokan suojaamiseksi ja sen taloudellisen, henkisen ja siveellisen kehityksen edistämiseksi seuraavat vaatimukset:

1. Yleinen yhtäläinen ja välitön vaalioikeus salaisella äänestyksellä kaikkiin valtion ja kunnan laitoksiin nähden miehille ja naisille 22 ikävuodesta lähtien. Vaalipäivä on oleva yleinen vapaapäivä.

2. Yksikamari-järjestelmä.

3. Hallinnollinen ja lakia säätävä valta valtioasioissa on kansalla tämän valitseman eduskunnan kautta. Tärkeimmät lait alistetaan yleisen kansan äänestyksen ratkaistaviksi. — Hallitus on suoranaisesti kansaneduskunnan alainen.

4. Täydellinen paino-, yhdistymis- ja kokoontumisvapaus, niin että kansa voi ilmaista ajatuksensa puheessa ja kirjoituksessa.

5. Koululaitos valtion haltuun, yleinen ilmainen ja pakollinen kouluopetus. Uskonnonopetus poistettava. Valtio perustaa lastenkasvatuskoteja. Valtio luovuttaa koululasten ylläpitoon välttämättömät varat.

6. Uskonto julistetaan yksityisasiaksi. Uskonnolliset yhdyskunnat järjestävät itse asiansa.

7. Seisova sotajoukko on poistettava. Yleinen kansanpuolustus järjestettävä. — Kansainväliset riitaisuudet ratkaistaan sovinto-oikeudessa.

8. Valtio ottaa haltuunsa kaikki kulkuneuvot. — Tuotanto järjestetään valtion välittömän johdon ja tarkastuksen alaiseksi.

9. Urakkajärjestelmä poistetaan kaikista yleisistä töistä, työ jätetään työväen järjestöille ja johtavat sitä valtion ja kunnan asettamat henkilöt. Valtio ja kunta avustavat mahdollisuuden mukaan työläisiä tarpeellisten työvälineitten käyttöoikeuteen.

10. Vapaatilat ja pappien virkatalot otetaan ja muu kauppana oleva maaperä ostetaan valtion haltuun. Soita ja muita viljelemättömiä maa-alueita otetaan valtiolle mahdollisuuden mukaan raivattaviksi ja viljeltäviksi. — Valtio antaa maansa maatyöläisille viljeltäväksi ja auttaa näitä saamaan käytettäväkseen viljelyskaluja. — Valtio koettaa auttaa maanviljelystä ja helpottaa maan siirtymistä valtion

omaisuudeksi antamalla kiinnityslainoja valtion hypoteekkipankista. — Valtio koettaa mahdollisimman suuressa laajuudessa edistää osuustoimintaa maataloudessa siten, että työn tuotteet tulisivat sen tekijöille vähennettynä vain yhteiskunnalle tuleva osa. — Osa valtion maista käytetään koeviljelykseen valtion laskuun. Näille paikoille perustetaan maanviljelyskouluja, joihin torppareilla ja maalaistytöväellä on vapaa pääsy. — Valtio määrittelee säännöt palkollis- ja työväen asunnoille ja tarkastaa niitä.

11. Virallinen tilasto työoloista.

12. Kaikki palkkatyö kiellettävä lapsilta alle 14 vuoden.

13. Pantava toimeen suoranainen, asteettain ylenevä verotus ja tuntuvasti kohoava perintövero.

14. Poistettava verot ja lait, jotka vaikuttavat epäoikeutetun tavaran hintain kohoamisen.

15. Määrättävä pisin sallittu työpäivä. — Miesten ja naisten työ kaikilla työaloilla maksettava saman tariffin mukaan. — Poistettava urakka-kotityö.

16. Työ- ja palkkasuhteitten tarkastus työkamarien kautta ja sovinto-oikeuksien asettaminen ratkaisemaan riitaisuuksia työnostajien ja työläisten kesken.

17. Palkolliset, meriväki ja muut kansalaiset, jotka nyt ovat erikoisten lakien alaiset, asetetaan valtiollisessa ja oikeudellisessa suhteessa muihin kansalaisten kanssa tasa-arvoisiksi.

18. Pyhä, juhlapäivä- ja yötyö kielletään, missä eivät ole yhteiskunnalle välttämättömät.

19. Terveystarkastus työväen asunnoissa ja huoneustoissa, jotka annetaan työläisille oleskelua ja lepoa varten. Tarkastus työpaikoissa, tehtaissa, verstaissa, kauppa- ja kalastuslaivoissa; tarkastajat työväen asettamia.

20. Ilmainen oikeusapu kaikille yhteiskunnan jäsenille. Julkinen ja suullinen oikeuden käyttö valtuutetuille istuimet asetettavat kaikkien täysi-ikäisten miesten ja naisten yleisellä äänioikeudella.

21. Koppivankilajärjestelmä poistettava. Vangit jaetaan kahteen ryhmään. a) Ne, joitten lainrikkomus on seurauksena yhteiskunnallisesta ja valtiollisesta luokkataistelusta, ja b) ne joitten lainrikkomus on muuta laatua. — Varmuus on saatava vangitsemisen väärinkäyttöä vastaan.

22. Vankityötä tarkastettava, niin ettei vapaa työläinen joudu kärsimään kilpailussa. Rangaistusvankien

työvoimaa ei ole sallittava siirtää yksityisille kapitalisteille.

23. Valtion on pidettävä inhimillistä huolta sairaista, vanhoista ja muista työkyvyttömistä.

E. Saksan sosialidemokratisen puolueen ohjelma.

Hyväksytty puoluepäivillä Erfurtissa v. 1891.

Porvarillisen yhteiskunnan taloudellinen kehitys tuhoaa luonnon välttämättömyydellä pientuotannon, jonka perustana on työläisen yksityisomistus työvälineisiinsä. Se erottaa työmiehen työvälineistä ja muuttaa hänet omistamattomaksi proletaariksi samalla kuin tuotannon välineet tulevat verraten pienen kapitalistien ja suurviljelijäin joukon yksinoikeudeksi.

Käsi kädessä tämän tuotannon välineitten monopoliksi muuttumisen kanssa käy hajanaisten pienliikkeiden väistyminen suunnattomain suurliikkeiden tieltä, käy työkalujen kehitys koneiksi, käy ihmistyön tuottavaisuuden jättiläismäinen kasvaminen. Mutta kaiken tämän muutoksen edun ottavat yksinoikeutekseen kapitalistit ja suurtilalliset. Proletariaatille ja vajoaville keskiluokille — pikkuporvareille, talonpojille — merkitsee se kasvavaa elämisen epävarmuutta, kurjuutta, sortoa, orjuutusta, alennusta ja riistoa.

Yhä suuremmaksi tulee proletaarien luku, yhä valtavammaksi liikojen työläisten armeija, yhä räikeämmäksi vastakohta riistäjien ja riistettyjen kesken, yhä katkerammaksi porvariston ja proletariaatin välinen luokkataistelu, joka jakaa uusaikaisen yhteiskunnan kahteen vihollisleiriin ja on kaikkein teollisuusmaitten yhteinen tunnusmerkki.

Omistavain ja omistamattomain välinen kiulu laajenee vielä kapitalistisen tuotantotavan olemukseen perustuvain liikepulien kautta, jotka käyvät yhä laajemmiksi ja tuhoisammiksi, kohottavat yleisen epävarmuuden yhteiskunnan normaalitilaksi jo todistavat, että tuotantovoimat ovat kasvaneet yli nykyisen yhteiskunnan pään, ja että tuotan-

non välineitten yksityisomistus ei ole sopusoinnussa niitten tarkoituksenmukaisen käyttämisen ja kehityksen kanssa.

Tuotannon välineitten yksityisomistus, joka ennen vakuutti tuottajalle omistusoikeuden tuotteisiinsa, on nyt tullut talonpoikain, käsityöläisten ja pienkauppiaitten riistämistävälineeksi ja saattaa se työtä tekemättömät — kapitalistit ja suurtilalliset — työläisten tuotteiden omistajiksi. Vain tuotantovälineitten — maan, kaivosten, raaka-aineitten, työkalujen, koneitten, kulkuneuvojen — kapitalistisen yksityisomistuksen muuttuminen yhteiskunnalliseksi omaisuudeksi ja tavaratuotannon muutos sosialistiseksi, yhteiskunnan hyväksi ja sen kautta harjotetuksi, tuotannoksi voi saada aikaan sen, että suurtuotanto ja yhteiskunnallisen työn yhä kasvava tuottavaisuus, oltuaan tähän saakka riistetyille luokille kurjuuden ja sorron lähteitä, muuttuvat korkeimman menestyksen ja kaikinpuolisen sopusuhtaisen täydellisentymisen lähteiksi. Tämä yhteiskunnallinen muutos ei merkitse vain köyhälistön vapautusta, vaan koko ihmissuvun, joka kärsii nykyisten olojen alaisena. Mutta se voi olla vain työväenluokan työ, koska kaikki muut luokat, huolimatta keskinäisten etujensa ristiriitaisuuksista, ovat tuotannon välineitten yksityisomistuksen pohjalla ja pitävät yhteisenä päämääränään nykyisten yhteiskuntaperusteiden pysyttämistä.

Työväenluokan taistelu kapitalistista riistämistä vastaan on välttämättömyydellä valtiollinen taistelu. Työväenluokka ei voi käydä taloudellista taisteluaan eikä kehittää taloudellista järjestöään ilman valtiollisia oikeuksia, se ei voi vaikuttaa tuotannon välineitten siirtymistä yhteiskunnan haltuun pääsemättä valtiolliseen valtaan.

Tämän työväenluokan taistelun muodostaminen tietoiseksi ja yhtenäiseksi ja sille sen luonnollisen päämäärän osoittaminen — siinä on sosialidemokratisen puolueen tehtävä.

Työväenluokan edut ovat kaikissa maissa, jossa kapitalistinen tuotantotapa vallitsee, samat. Maailmanliikenteen ja maailmanmarkkinoita varten suoritettujen tuotannon laajetessa tulee joka maan työväestön asema yhä riippuvammaksi työläisten asemasta muissa maissa. Työväenluokan vapautus on siis tehtävä, jossa kaikkien maitten työläisillä on samallinen osa. Tämän käsittäen tuntee ja selittää Saksan demokratinen puolue olevansa yksimielinen kaikkien muitten maitten luokkatietoisten työläisten kanssa.

Saksan sosialidemokratinen puolue ei siis taistele uusien luokkaetnoikeuksien puolesta, vaan kaiken luokkaherpuuden ja luokkain poistamiseksi ja samallaisten oikeuksien ja velvollisuuksien puolesta kaikille katsomatta sukupuoleen ja syntyperään. Tästä katsantokannasta lähtien ei se taistele nykyisessä yhteiskunnassa ainoastaan palkkatyöläisten riistämistä ja sortoa vastaan, vaan kaikellaista riistämistä vastaan, joka kohdistuu johonkin luokkaan, puolueeseen, sukupuoleen tai rotuun.

Näistä periaatteista lähtien ovat puolueen lähimmät vaatimukset:

1. Yleinen, yhtäläinen, välitön vaali- ja äänioikeus salaisella äänestyksellä kaikille yli 20 vuotisille kansalaisille sukupuoleen katsomatta kaikissa vaaleissa ja äänestyksissä. Suhteellinen vaalijärjestelmä; ja tämän toimeenpanoon saakka lakimääräinen vaalipiirien uudestijako jokaisen väenlaskun jälkeen. Kaksivuotiset lainsäädäntökaudet. Vaalien ja äänestysten toimittaminen lakimääräisenä vapaa-päivänä. Korvaus valituille edustajille. Kaikkien rajotusten poistaminen valtiollisista oikeuksista paitsi holhuunalaisilta.

2. Välitön lainsäädäntöoikeus kansalle esitys- ja hylkäysoikeuden kautta. Kansan itseääräminen ja itsehallinto valtakunnassa, valtiossa, maakunnassa ja kunnassa. Virkailijat valitsee kansa ja ovat nämä vastuunalaiset. Vuotuinen verosuostunta.

3. Kasvatus yleiseen asekuntoisuuteen. Kansanpuolustus vakinaisen sotaväen sijaan. Kansaneduskunta päättää sodasta ja rauhasta. Kansainväliset oikeudet ratkaistaan sovinto-oikeustietä.

4. Poistettava kaikki lait, jotka rajottavat tai sortavat vapaata mielipiteen lausumista ja yhdistymis- ja kokoontumisvapautta.

5. Poistettava lait, jotka asettavat naisen yleis- ja yksinoikeudellisessa suhteessa epäedulliseen asemaan miehen suhteen.

6. Uskonto julistettava yksityisasiaksi. Poistettava kaikki yhteiskunnan varain käyttö kirkollisiin ja uskonnollisiin tarkoituksiin. Kirkolliset ja uskonnolliset yhdyskunnat ovat katsottavat yksityisiksi yhdistyksiksi, jotka täysin itsenäisesti järjestävät asiansa.

7. Koulut maallisiksi. Pakollinen käynti julkisissa

kansakouluissa. Ilmainen opetus, opetusvälineet ja ravinto kansakouluissa sekä ylemmissä sivistyslaitoksissa niille mies- ja naisoppilaille, jotka kelpoisuutensa puolesta katsotaan sopivan edelleen kehitettäväksi.

8. Ilmainen oikeudenkäyttö ja oikeusapu. Kansan valitsemat tuomarit. Valitusoikeus rikosasioissa. Viattomasti syytetyille, vangituille ja tuomituille korvaus. Kuolemanrangaistus poistettava.

9. Ilmainen lääkäriapu, myös synnytysapu ja lääkkeet. Maksuton hautaus.

10. Asteettain ylenevä tulo- ja omaisuusvero julkisten menojen suoritukseksi sikäli kuin ne ovat veroilla suoritettavat. Verolle ilmoittamisvelvollisuus. Perintövero asteettain yleneväksi perinnön suuruden ja sukulaisasteen mukaan. Välittömät verot ja tullit poistettavat sekä muut valtiotaloudelliset toimenpiteet, jotka uhraavat yleisedun etuoikeutetun vähemmistön etujen takia.

Työväenluokan suojaksi ovat Saksan sosialidemokratisen puolueen lähimmät vaatimukset:

1. Tehokas kansallinen ja kansainvälinen työväen-suojelulainsäädäntö seuraavilla perusteilla:

a. Korkeintaan 8 tunnin pituinen normaalityöpäivä.

b. Ansiotyö lapsilta alle 14 vuoden kiellettävä.

c. Yötyö kiellettävä paitsi sellaisilla teollisuusaloilla, jotka luontonsa mukaan, teknillisillä perusteilla tai yhteisen menestyksen takia yötyötä vaativat.

d. Keskeymätön, vähintään 36 tunnin lepoaika viikossa joka työläiselle.

e. Tavaramaksu- (truck-) järjestelmä kiellettävä.

2. Tarkastus kaikilla ammattialoilla, työolojen järjestely kaupungissa ja maalla valtakunnan ja piirien työvirastojen ja työkamarien kautta. Perinpohjainen terveydenhoito ammattialottain.

3. Maalaistyöväki ja palkolliset ovat saatavat oikeudellisesti samanarvoisiksi ammattityöläisten kanssa; palkollisasetukset poistettavat.

4. Yhdistymisoikeus varmistettava.

5. Kaiken työväenvaltuutuksen ottaa haltuunsa valtio, niin että työläisillä on määräävä osa näitten hallinnossa.

F. Venäjän Sosialidemokratisen Työväenpuolueen ohjelma.

Hyväksytty puolueen toisessa kokouksessa Moskovassa v. 1903.

Kauppavaihdon kehitys on saanut aikaan niin läheisen yhteyden sivistyneen maailman kaikkien kansojen kesken, että köyhälistön suuri vapautusliike on välttämättömyyden pakosta jo ammoisista ajoista saanut kansainvälisen luonteen.

Liittyen yhtenä osastona koko maailman köyhälistön armeijaan, Venäjän sosialidemokratia tähtää toiminnallaan samaan päämäärään, johon muidenkin maiden sosialidemokratit pyrkivät.

Tämä lopullinen tarkoituksperä johtuu nykyaikaisen porvarillisen yhteiskunnan ja sen kehityskulun luonteesta.

Tällaisen yhteiskunnan pääomaisuus on se, että siinä tavara-tuotanto tapahtuu sellaisten kapitalististen tuotantosuhteiden perustalla, että niiden vallitessa tärkein ja huomattavin osa tuotanto- ja liikevaroista kuuluu lukumääränsä nähden pienelle henkilöluokalle, kun taas väestön suuren enemmistön muodostaa köyhälistö ja puoliköyhälistö, jotka taloudellisen asemansa vuoksi ovat pakotetut alituiseesti tahi ajotain myymään työvoimansa kapitalisteille, s. o. ovat pakotetut astumaan kapitalistein palkkalaisiksi ja siten työlänsä iuomaan yhteiskunnan ylempien luokkien varallisuuden.

Kapitalististen tuotantosuhteiden valta-ala yhä laajenee laajenemistaan sen mukaan kuin valmistustaidon alituinen täydellistyminen, kohottaen suurten liikeyritysten taloudellista merkitystä, johtaa pienten itsenäisten yritysten häviämiseen, muuttaen osan niiden harjoittajista köyhälistöön kuuluviksi, ja vähentäen toisten merkitystä yhteiskuntataloudellisessa elämässä ja osittain asettaen heidät enemmän tai vähemmän täydelliseen, raskaaseen riippuvaisuuteen kapitaalista.

Samainen teknillinen kehitys antaa sitä paitsi yritteliäjille mahdollisuuden yhä suuremmassa määrässä käyttää naisten ja lasten työtä tuotanto- ja liiketoiminnassa. Ja koska toiselta puolen taas se vaikuttaa sen, että liikeharjoittajat yhä vähemmin tarvitsevat työväen elävää työtä, niin työn tarjominen välttämättömästi nousee suuremmaksi kuin sen tarvis, josta on seurauksena, että palkkatyön riip-

puvaisuus kapitaalista yhä kasvaa ja sen väärinkäyttäminen yhä suurenee.

Tämänkaltaisen porvarillisten maiden sisällinen tila ja niiden alati teroittuva keskinäinen kilpailu maailman kaupassa tekevät yhä vaikeammaksi tavaroiden menekin kuin niiden valmistusmäärä alati kasvaa. Ylenmääräinen tuotanto, joka ilmenee enemmän tai vähemmän hankalana liikepulana, ja sitä seuraavana liike-seisahduksena, on välttämätön seuraus tuotantovoimain kehityksestä porvarillisessa yhteiskunnassa. Liikepulat ja seisahdukset taas vuorostaan yhä enemmän saattavat huntingolle pienempien liikkeenharjoittajain yrityksiä, yhä lisäävät palkkatyön riippuvaisuutta kapitaalista, yhä pikemmin vievät työväenluokan aseman huononemiseen.

Siten tekniikan täydellistyminen, joka merkitsee työn tuotantovoiman ja yhteiskunnallisen varallisuuden kasvua, johtaa porvarillisessa yhteiskunnassa suureen yhteiskunnalliseen epätasaisuuteen, kasvattaen kiihtyä varallisten ja varattomien välillä ja toimeentulon turvattomuutta, työnpuutetta ja monenlaisia kärsimyksiä työtätekevien joukkojen laajoille kerroksille.

Mutta samassa määrässä kuin nämä porvarilliselle yhteiskunnalle ominaiset ristiriidat kasvavat ja kehittyvät, kasvaa myös ahertavien ja sorrettujen joukkojen tyytymättömyys voimassa olevaan järjestykseen, kasvaa ja järjestyy köyhälistö, ja sen taistelu sortajien kanssa yhä kärjistyy. Samalla myös tekniikan täydellistyminen, keskittäessään tuotanto- ja liikevarat ja yhdistäessään suuret työvoimat kapitalistisiin yrityksiin, sen nopeammin tekee aineellisesti mahdollisesti kapitalistien tuotantosuhteiden vaihtamisen sosialistisiin, — s. o. tekee mahdolliseksi sen sosialisen vallankumouksen, joka on kaiken kansainvälisen sosialidemokratian toiminnan lopullinen päämäärä.

Vaihtamalla tuotanto- ja liikevaroina käytetyn yksityisomaisuuden yhteiskunta-omaisuuteen ja sopusuhteisesti järjestämällä yhteiskunnallisen tuotantoliikkeen yhteiskunnan kaikkien jäsenten hyvinvoinnin turvaamiseksi ja kaikenpuoliseksi kehittämiseksi, köyhälistön sosialinen vallankumous on hävittävä yhteiskunnallisen luokkajaoituksen ja siten vapauttava koko sorretun ihmiskunnan, koska se siten tekee lopun kaikesta siitä nylkemisestä, jota toinen yhteiskuntaluokka harjoittaa toisen kustannuksella.

Tämä sosialisen vallankumouksen välttämätön ehto on köyhälistön valtauspäästö, s. o. se, että köyhälistö hankkii itselleen sellaisen valtiollisen vallan, joka sallii sen kukistaa nylkyrien vastustuksen.

Pitäin päämääränään köyhälistön saattamista kykeneväksi suuren historiallisen tehtävänsä täyttämiseen, kansainvälinen sosialidemokratia järjestää sen itsenäiseksi poliittiseksi puolueeksi, vastapainoksi kaikille porvaripuolueille, johtaa sen luokkataistelun kaikkia ilmauksia, paljastaa sille nylkyrien (eksplotaattorien) ja nylkyä kärsivien harrastusten leppymättömän ristiriidan ja selittää sille tulevan sosialisen vallankumouksen historiallisen merkityksen ja sen välttämättömät ehdot. Sen ohessa se paljastaa koko suurelle työtätekeväälle ja nylkyä kärsivälle kansanjoukolle sen aseman toivottomuuden kapitalisessa yhteiskunnassa ja osoittaa sosialisen vallankumouksen välttämättömyyden, jotta se voisi itse vapautua kapitaalisen sorrosta. Työväenluokan puolue, sosialidemokratia, kutsuu riveihinsä ahertavan ja nylkyä kärsivän kansan kaikkia kerroksia, mikäli ne omistavat köyhälistön katsantokannan.

Kulkiessaan kohti yhteistä lopullista päämäärää, joka johtuu kapitalistisen tuotantotavan koko sivistynyttä maailmaa käsittävästä herruudesta, eri maiden sosialidemokratit ovat pakotetut asettamaan itselleen eriäviä läheisimpiä tehtäviä, siksi, ettei tämä tuotantotapa ole kaikkialla yhtä pitkälle kehittynyt, kuten myös siksi, että sen kehitys eri maissa on tapahtunut erilaisessa sosiali-poliittisessa ympäristössä.

Venäjällä, missä kapitalismi on jo tullut vallitsevaksi tuotantomuodoksi, on säilynyt vielä useita jätteitä vanhasta aikaisemmasta järjestyksestä, joka perustui työläisjoukkojen orjuuttamiseen tilanomistajain, valtion tai sen pään käytettäväksi. Ehkäisten suurimmassa määrin taloudellista edistystä, nuo jätteet eivät salli köyhälistön luokkataistelun kaikinpuolisesti kehittyvän, myötävaikuttaen niiden mitä barbaarisimpien muotojen säilymiseen ja lujittamiseen, joilla valtio ja omistavat luokat nylkevät ja pitävät pimeydessä ja sorrossa koko kansaa.

Kaikkein huomattavimpana kaikista noista jätteistä ja koko tuon barbariuden vankimpana tukena on tsaarillinen yksinvalta. Jo itse luonteeltaan on se vihamielinen kaikenlaatuisille yhteiskunnallisille liikkeille ja on välttämät-

tömyyden pakosta kaikkien köyhälistön vapauspyrintöjen pahin vastustaja.

Siksi Venäjän Sosiaali-demokraattinen Työväenpuolue asettaa lähimmäksi valtiolliseksi tehtäväkseen tsaarin itsevaltiuden kukistamisen ja sen korvaamisen demokraattisella tasavallalla, jonka perustuslakien tulee turvata:

1) Kansan itsevaltius, s. o. jättää valtiollinen ylivalta lakiasäättävälle, yksikamariselle, kansan valitsemista edustajista kokoonpannulle kansalliskokoukselle;

2) Yleinen, yhtäläinen ja suora vaalioikeus sekä lakia säättävään kokoukseen että kaikkiin itsehallinnon paikallisiin haaroihin (опрай) kaikille 20 vuotta täyttäneille kansalaisille; salainen äänestys-oikeus vaaleissa; jokaisen valitsijan oikeus tulla valituksi kaikkiin eduskuntalaitoksiin; kahden vuoden päästä kokoontuvat edustajakokoukset (парламенты); palkka kansan edustajille;

3) Laaja paikallinen itsehallinto; paikallinen itsehallinto niille seuduille, jotka eroavat varsinaisesta Venäjästä sekä erikoisten historiallisten olojen että väestön puolesta;

4) Persoonallisuuden ja kodin koskemattomuus;

5) Rajaton omantunnon, sana-, paino-, kokoontumis-, lakko- ja yhdistymisvapaus;

6) Muutto- ja elinkeinovapaus;

7) Säätyjen lakkauttaminen ja kaikkien kansalaisten täydellinen tasa-arvo sukupuoleen, uskontoon, rotuun ja kansallisuuteen katsomatta;

8) Väestön oikeus saada sivistystä äidinkielellään, joka käy siten päinsä, että valtio ja itsehallinnon edustajat perustavat sitä varten tarvittavia kouluja; jokaisen kansalaisen oikeus lausua ajatuksensa kokouksissa omalla äidinkielellään; äidinkielen saattaminen valtakunnan kielen kanssa rinnakkain kaikkiin paikallisiin, yhteiskunnallisiin ja valtion laitoksiin;

9) Kaikkien valtakuntaan kuuluvien kansojen itsehallitsemisoikeus;

10) Jokaisen kansalaisen oikeus syyttää virkamiestä laillisessa järjestyksessä juryoikeuden edessä;

11) Oikeus kansalle valita tuomarinsa;

12) Vakituisen sotajoukon korvaaminen kansan yleisellä asestamisella;

13) Kirkon erottaminen valtiosta ja koulun kirkosta;

14) Maksuton ja pakollinen yleinen ja ammattisivistys.

tys kaikille kumpaankin sukupuoleen kuuluville lapsille aina 16 ikävuoteen asti; köyhien lasten varustaminen ruualla, vaatetuksella ja koulutarpeilla valtion laskuun.

Meidän valtiotaloutemme demokratiseramisen perusehtona vaatii Venäjän Sosiaali-demokratinen Työväen puolue: *että lakkauteen välilliset verot ja säädetään tuloihin ja perintöön nojautuva progressiivinen vero.*

Työväenluokan suojelemiseksi ruumiillisesta ja siveellisestä rappautumisesta ja sen kykyisyyden kehittämiseksi vapautustaisteluun puolue vaatii:

1) Että kaikkien palkkalaisten työpäivä rajoitetaan kahdeksantuntiseksi vuorokaudessa;

2) Että lailla määrätään vähintään 42-tuntinen, yhtämittainen viikkolepo kumpaankin sukupuoleen kuuluville palkkalaisille kaikilla kansantalouden aloilla;

3) Että kielletään ylimääräiset työt;

4) Että kielletään yötyö (klo 9:stä illalla klo 6:n aamulla) kaikilla kansantalouden aloilla, lukuunottamatta niitä, joilla se on välttämätön tarpeellinen työväenjärjestöjen hyväksymistä teknillisistä syistä;

5) Että kielletään työnantajia käyttämästä hyväksyneen kouluijässä (16 v:n asti) olevien lasten työtä ja että rajotetaan nuorukaisten (16—18 vuotisten) työaika 6-tuntiseksi;

6) Että kielletään naisen työ kaikilla niillä aloilla, missä se on vaarallinen naisen organismille; että naiset vapautetaan työstä 4 viikkoa ennen synnytystä ja sitten vielä 6:ksi viikoksi jälkeen synnytyksen ja että heille kuitenkin maksetaan tavallinen työpalkka tältä ajalta;

7) Että rakennetaan seimiä kaikkiin tehtaisiin ja muihin työpaikkoihin, missä vaimot tekevät työtä, rinta- ja alaikäisiä lapsia varten; että lastaan imettävät naiset vapauteen työstä ainakin joka kolmen tunnin kuluttua ja vähintään puoleksi tunniksi;

8) Että valtio vakuuttaa työmiehet vanhuuden ja täydellisen tai osittaisen työkyvyn kadottamisen varalta erikoisen, kapitalistien suoritettaviksi määrättävien verojen muodostaman rahaston kustannuksella;

9) Että kielletään maksamasta työpalkkaa tavaroissa; että säädetään määrätty työaika viikosta työmiesten palkkarakojen maksamista varten ja että ansion suorittaminen määrätään työaikana tapahtuvaksi;

10) Että kielletään työntajia tekemästä supistuksia työpalkassa, tehtäköönpä ne sitten mistä syystä tai mitä tarkotusta varten tahansa (sakot y. m.);

11) Että asetetaan tarpeellinen määrä tehdastarkastajia kansantalouden kaikille aloille ja että tehdasvalvonta ulotetaan kaikkiin yrityksiin, mihin vain käytetään palkattua työtä, vieläpä valtionkin yrityksiin (talon palvelusväen työ kuuluu myöskin tämän tarkastuksen piiriin); että työväen valitsemat ja valtion palkkaamat edustajat pitävät silmällä tehdaslakien noudattamista ja raaka-ainesten ja työn tulosten arvostelua, hyväksymistä ja hylkäämistä;

12) Että paikallisen itsehallinnon edustajat työväen valittujen kera pitävät silmällä niiden asuinhuoneiden terveydellistä tilaa, joita työnantajat määräävät työvälle, ja että he myöskin pitävät silmällä näiden asumusten sisällistä järjestystä ja vuokraehtoja, niin etteivät työnantajat voi sekaantua palkkalaisten elämään ja toimintaan yksityisinä henkilöinä ja kansalaisina;

13) Että asetettaisiin säännöllisesti järjestetty, työnantajista kokonaan riippumaton terveyshoidollinen tarkastus kaikkiin yrityksiin, jotka käyttävät palkkatyötä; että työvälle annetaan maksutonta lääkärin apua työnantajan kustannuksella ja palkka myöskin sairauden aikana;

14) Että säädetään rikoslaillinen vastuunalaisuus työnantajille työsuojelusta koskevien lakien rikkomisesta;

15) Että kansantalouden kaikille aloille asetetaan työväen ja työnantajain edustajista muodostettuja ammatti-oikeuksia;

16) Että paikallisen itsehallinnon edustajat velvoitetaan perustamaan paikanvälityskonttoreja sekä paikkakunnan että muualta muuttaneita työläisiä varten ja että niiden johtoon ottavat osaa myöskin työväen järjestöjen edustajat;

Raskaana taakkana talonpoikia painostavien maaorjuuden jätteen poistamiseksi ja luokkataistelun kehittämiseksi maasendulla puolue vaatii ennen kaikkia:

1) Että lakkautetaan lunastus- ja veronmaksut ja kaikki muut velvollisuudet, jotka nykyään rasittavat talonpoikia veroa maksavana säätyä;

2) Että kumotaan kaikki lait, jotka estävät häntä käyttämästä hyväkseen hänelle kuuluvaa maata;

3) Että palautetaan talonpojille takaisin ne rahasum-

mat, jotka heiltä on kannettu lunastus- ja veromaksuina: että tässä tarkotuksessa otetaan valtiolle luostarien ja kirkkojen omaisuudet ja myöskin ruhtinasten, virastojen ja keisarin perheeseen kuuluvien henkilöitten tilat; ja että aateliset tilanomistajat, jotka ovat nauttineet lunastusmaksua, verotetaan erityisellä maaverolla; että näin saaduista sumista muodostetaan erikoinen kansan rahasto, jota sitten käytetään maalaiskuntien sivistys- ja hyväntekeväisyystarpeisiin;

4) Että perustetaan talonpoikaiskomiteoja, joiden tarkotuksena on: a) palauttaa maalaiskunnille ne maat, jotka riistettiin talonpojilta maaorjuuden lakkauttamisessa ja joita tilanomistajat käyttävät heidän orjuuttamiseksi; b) antaa talonpoikain omaksi omaisuudeksi Kaukasiassa ne maat, joita he väliaikaisina haltijoina viljelevät; c) poistaa Uraalilla, Altailla, valtakunnan läntisissä osissa ja muilla seu-
duilla säilyneet maaorjuuden jätteet;

5) Että annetaan tuomioistuimille oikeus alentaa ylenkorkeita arentimaksuja ja julistaa voimattomiksi sellaiset sopimukset, joilla on orjuuttava luonne.

Pyrkien lähimpien päämääriensä saavuttamiseen Venäjän Sosiaali-demokratinen työväen puolue kannattaa jokaista oppositsioni- ja vallankumousliikettä, joka on tähdätty Venäjän vallassa olevaa yhteiskunnallista ja valtiollista järjestystä vastaan, hyljäten samalla ratkaisevasti kaikki ne parannussuunnitelmat, jotka ovat jossain kosketuksessa poliisi-virkamiesvallan laajentamisen ja vahvistamisen kanssa ja joiden tarkotuksena on työtätekevien luokkien holhouksenalaisen aseman säilyttäminen.

Omasta puolestaan on Venäjän Sosiaali-demokratinen työväen puolue vakuutettu, että edellä esitettyjen valtiolisten ja yhteiskunnallisten uudistusten täydellinen, johdonmukainen ja varma toteuttaminen on vain siten mahdollinen, *että itsevalttias kukistetaan ja että kutsutaan kokoon lakiasäätävä, koko kansan vapaasti valitsema kansalliskokous.*

G. Belgian työväenpuolueen ohjelma.

Hyväksytty puoluekokouksessa Brysselissä v. 1893.

Periaatteiden selvitys.

1. Varat ylimalkaan sekä varsinkin tuotannon välikappaleet ovat joko luonnollisia apulähteitä tahi sekä edel-

listen että nykyisen sukupolven työn, ruumiillisen tahi henkisen tuotteita; siitä syystä ovat ne katsottavat ihmiskunnan yhteiseksi omaisuudeksi.

2. Perusteena nautinto-oikeudelle tähän omaisuuteen joko yksityisten tahi ryhmäkuntien puolelta on ainoastaan yhteiskunnan hyöty sekä tarkoittaa sanottu oikeus taata jokaiselle ihmiselle suurimman mahdollisen määrän vapautta ja hyvinvointia.

3. Tämän ihanteen toteuttaminen on mahdeton kapitalistisen järjestelmän vallitessa, joka jakaa yhteiskunnan kahteen luokkaan, joiden edut ovat ehdottomasti ristiriitaisia; toinen saattaa nauttia omaisuudesta tekemättä työtä ja toinen on pakotettu luovuttamaan osan työnsä tuloksista omistavalle luokalle.

4. Työväki voi toivoa täydellistä vapautusta ainoastaan luokkajaon poistamisen ja nykyisen yhteiskunnan perinpohjaisen uudestaanmuodostamisen kautta.

Tämä uudistus ei ole eduksi ainoastaan työväelle vaan hyödyttää se koko ihmiskuntaa; koska se kuitenkin sotii omistavan luokan välittömiä etuja vastaan, on työläisten vapauttaminen toteuttavissa ainoastaan heidän itsensä kautta.

5. Työväen päämaalina olkoon taata taloudellisessa suhteessa kaikkien tuotannon välikappaleitten vapaan ja maksuttoman käyttämisen. Tämä tarkoitus voidaan saavuttaa yhteiskunnassa, jossa yhteistyö yhä enemmän pyrkii syrjäyttämään yksilöllisen työn, ainoastaan siten, että yhteiskunta ottaa haltuunsa luonnolliset apulähteet sekä työn välikappaleet.

6. Kapitalistisen järjestelmän uudestaan muodostamista kollektivistiseksi eli sosialistiseksi tulee ehdottomasti seurata:

a) *siveellisessä suhteessa* toverillisten tunteiden kehittäminen sekä yhteenkuuluvaisuuskäsitteen harjoittaminen käytännössä.

b) *valtiollisessa suhteessa* valtion uudestamuodostaminen tuotannon valvojaksi.

7. Sosialismin tulee siis samalla tavoittaa köyhälistön taloudellista, siveellistä ja valtiollista vapauttamista. Kuitenkin tulee taloudellisen katsantokannan olla ratkaiseva sillä pääoman keskittyminen yhden ainoan luokan käsiin luo perustuksen sen vallalle kaikilla muilla aloilla.

Näitä periaatteita toteuttaessaan julistaa työväenpuolue:

1:o Että se edustaa ei ainoastaan työväenluokkaa vaan kaikkia sorsonalaisia kansallisuuteen uskontoen, rotuun tahi sukupuoleen katsomatta;

2:o Että kaikkien maiden sosialistien tulee työskennellä käsi kädessä, sillä työläisten vspauttaminen ei ole kansallinen vaan yleismaailmallinen kysymys;

3:o Että työläisten, taistelussa kapitalistista luokkaa kohtaan, tulee taistella kaikilla heidän hallussa olevilla keinoilla sekä varsinkin valtiollisen toiminnan, vapaitten yhdistysten kehittämisen ja sosialististen periaatteiden lakkaamattoman levittämisen kautta.

I. Valtiollinen ohjelma.

1. Äänioikeuden uudistus.

a) Yleinen äänioikeus sukupuoleen katsomatta (21 vuotta ja 6 kuukauden paikkakunnalla asuminen);

b) Suhteellinen edustus;

c) Vaalikustannusten suorittamiren yleisillä varoilla;

d) Palkkio valituille edustajille;

e) Laissa määrätty velvoitus edustajalle noudattaa valitsijain ohjeita;

f) Valitsijoille oikeus peruuttaa edustajalle annettu valtakirja.

2. Lainsäädäntövallan desentralisatsioni (jakaminen).

a) Ylähuoneen poistaminen;

b) Lakiasäättävien neuvostojen luominen, jotka edustavat eri yhteiskunnallisia toimintahaaroja (teollisuutta, kauppaa, maanviljelystä, opetusta j. n. e.) — Lakiasäättävien neuvostojen itsenäisyys kunkin omassa piirissään; eduskunnalle ylin ratkaisovalta. Lakiasäättävien neuvostojen liittyminen yhteisten etujen tutkimista ja puolustusta varten.

3. Kunnallinen itsehallinto.

a) Pormestarin asettamineu vaalien kautta;

b) Pienten kuntien yhdistäminen tahi liitto;

c) Kunnallishallinnon eri haaroja vastaavien valittavien virastojen luominen.

4. Varsinainen lainsäädäntö. Lainsäädäntökysymyksissä sekä maakunnan ja kunnan asioissa kansalle alote-

oikeus. Oikeus vedota näissä kysymyksissä kansanäänestykseen.

5. *Opetuksen uudistaminen.*

a) Täydellinen, maksuton ja pakollinen opetus kansakouluissa valtion kustannuksella ilman uskonnonopetusta. Kouluoppilasten ylläpito kustannetaan yleisillä varoilla. Opetus keski- ja korkeakouluissa maksuton ja uskonnonopetuksesta vapaa valtion kustannuksella;

b) Koulujen hallinto valtion viranomaisille yleisellä äänioikeudella sukupuoleen katsomatta valitun lautakunnan, jossa opettajakunnalla on edustajia, tarkastuksen alla;

c) Kunnalliset koulunopettajat samaan asemaan kuin valtiokoulujenkin opettajat;

d) Koululautakunnat, jotka järjestävät sekä vapaitten että valtion koulujen tarkastuksen, valitsevat korkeamman opetushallinnon;

e) Ammattiopetuksen järjestäminen ja kaikkien lasten velvoittaminen oppimaan ruumiillista työtä;

f) Valtion yliopistojen itsehallintooikeus; vapaitten yliopistojen oikeudet laissa tunnustettavat. Yliopistollisen opetuksen laajentaminen valtion kustannuksella.

6. *Kirkkojen erottaminen valtiosta.*

a) Jumalanpalveluksen kannattaminen valtion varoilla on lakkautettava;

b) Filosofiset ja uskonnolliset yhdistykset ovat asetettavat juriidisten persoonien asemaan.

7. *Sivililain tarkastus avioliittoon ja isän valtaan nähden.*

a) Sukupuolien yhdenvertaisuus ja aviollisten sekä aviottomien lasten yhdenvertaisuus lain edessä;

b) Avioerolain uudistus; miehen elatusvelvollisuus vaimoa ja lapsia kohtaan säilytettävä;

c) Isä on lain kautta velvoitettu pitämään huolta aviottomista lapsista;

d) Aineellisessa ja siveellisessä suhteessa hyljättyjen lasten tila on turvattava.

8. *Vapauksien laajentaminen.*

Vapauden rajoitukset kaikissa sen eri muodoissa ovat poistettavat.

9. *Oikeudenkäyttööudistus.*

a) Vaaliperiaatteen toteuttaminen kaikkiin tuomioistuihin nähden. Virkamiesten luvun vähentäminen;

b) Oikeudenkäyttö maksuton; asianajajien palkkiot suoritetaan yleisillä varoilla;

c) Rikosasiaien tutkintojen julkisuus. Lääkärien tulee tarkastaa syytettyjen terveydentilaa. Syyttömästi vangituille ja tuomituille on maksettava korvaus;

10. *Sotajoukkojen poistaminen väliaikaisena toimenpiteenä:*

Yleisen kansan asestuksen järjestäminen.

11. *Perinnöllisten virkojen lakkauttamine ja tasavallan luominen.*

II. Taloudellinen ohjelma.

A. Yleisiä toimenpiteitä.

1. *Tilaston järjestäminen.*

a) Työministeriön luominen;

b) Työsihteerijärjestöä, sekä työläisten että työnantajien, on yleisillä varoilla avustettava-

2. *Liittojen laillistuttaminen.*

a) Ammattiyhdistysten laillistuttaminen;

b) Lain uudistaminen keskinäisistä apuyhdistyksistä sekä osuuskunnista sekä näiden kannattaminen yleisillä varoilla;

c) Loukkaukset yhdistymisoikeutta vastaan ovat rangaistavat.

3. *Työsopimustavan laissa määrääminen.*

Suojeluslakien laajentaminen kaikkiin teollisuuden haaroihin ja erikoisesti maanviljelykseen, kalastukseen ja merenkulkuun. Pienimmän työpalkan ja pisimmän työpäivän määrääminen valtion, kuntien, maakuntien ja yleisten töiden urakoitsijoiden työssä oleville työmiehille, joko teollisuus tahi maanviljelystyömiehille.

Työmiesten ja varsinkin ammattiyhdistysten osallisuus järjestyssääntöjen laatimisessa. Sakkojen poistaminen. Säästö- ja keskinäisten apukassojen poistaminen työhuoneista. Kuudentuhannen frangin korkeimman palkan määrääminen valtion virkamiehille.

4. *Yleisen hyväntekeväisyyden muuttaminen yleisvakuutukseksi kaikkia kansalaisia varten.*

a) Työttömyyden varalta;

b) Työhönkykenemättömyyden varalta (sairauden, tapaturmain, vanhuuden);

c) Kuoleman varalta (leskille ja orvoille);

5. *Yleisten raha-asioiden uudestaan järjestäminen.*

a) Välillisten verojen poistaminen, varsinkin elanto-verojen ja tullimaksujen;

b) Alkoholijuomien ja tupakan monopoli;

c) Ylenevä tulovero. Vero lahjoituksista (paitsi hyväntekeviä tarkoituksia varten);

d) Testamentteraaamattoman omaisuuden perintönä siirtymisen poistaminen muuten kuin suorastaan alenevassa polvessa sekä määrättyyn summaan saakka.

6. *Kansallisuusomaisuuden asteettainen laajentaminen.*

Valtiopankin jälleen saattaminen valtion haltuun ja luoton yhteiskunnallinen järjestäminen ja sen myöntäminen yksityisille ja työväen liitoille hankintakustannuksista;

1:o *Teollisuusomaisuus:*

Kaivosten ja louhosten pakkolunastus, kuin myös yleisten tuotannon välikappaleitten ja kulkuneuvojen niiden yleishyödyllisyyden takia.

2:o *Maanviljelysomaisuus:*

a) Metsien kansallistuttaminen;

b) Kunnallisen omaisuuden uudestaan muodostaminen ja laajentaminen;

c) Maanalan haltuunottaminen valtion ja kuntien puolelta yhä laajenevassa määrässä;

7. *Yleisten hallintohaarojen autonomia.*

a) Yleisten hallintohaarojen hoito erityisten autonomisten lautakuntien haltuun, valtion tarkastuksen alla;

b) Työmiesten ja yleisten hallintohaarojen toimimiesten valitseminen lautakuntien aikaansaaminen, jotka sopivat keskushallinnon kanssa työn järjestämis- ja korvausehdoista.

B. Erityiset toimenpiteet teollisuus-työläisiä varten.

1. *Yhdistymisvapautta ehkäisevien lakimääräysten poistaminen.*

2. *Teollisuustyön järjestäminen lain kautta.*

a) Työnteon kieltäminen 14 vuotta nuoremmilta lapsilta;

b) Puolen työpäivän järjestelmä nuprisolle 14:sta 18:aan vuoteen;

c) Naisten työn kieltäminen kaikissa teollisuuden haaroissa, joissa se ei ole sopusoinnussa siveellisyyden ja terveyden vaatimusten kanssa;

d) Työpäivän lyhentäminen korkeintaan 8-tuntiseksi täysikäisille kumpaakin sukupuolta ja vähimmän työpalkan määrääminen;

e) Yötyön kieltäminen kaikissa teollisuuden haaroissa, joissa senkaltainen työ ei ole aivan välttämätön;

f) Yhden lepopäivän määrääminen viikossa, mikäli mahdollista sunnuntaina;

g) Työnantajan korvausvelvollisuus tapaturman varalta; lääkärrien asettaminen, joiden tulee antaa apuansa haavoitetuille;

h) Työkirjain ja työtodistusten poistaminen sekä niiden käyttämisen kieltäminen.

3. *Työn tarkastus.*

a) Lääkintöasiantuntijoiden asettaminen työ-terveydellisten olosuhteiden tarkastusta varten;

b) Ammattitarkastajain asettaminen teollisuus- ja työneuvostojen kautta.

4. *Sovintolautakuntien sekä teollisuus- ja työneuvostojen uudestaanjärjestäminen.*

a) Työläisnaisten äänioikeus ja vaalikelpoisuus;

b) Velvollisuus alistua lautakuntien päätöksiensä alle!

5. *Vankiloiden ja luostarien työn järjestäminen.*

C. Erityiset määräykset maanviljelys-työmiehiä varten.

1. *Maanviljelyslautakuntien uudestaan järjestäminen.*

a) Tilanomistajat, maanvuokraajat ja työläiset valitsevat kukin saman määrän jäseniä;

b) Lautakuntien velvollisuus ryhtyä sovittelemaan työriidoissa, yleisissä tahi yksityisissä, tilanomistajien, maanvuokraajien ja työläisten välillä;

c) Vähimmän työpalkan määrääminen julkisten viranomaisten kautta maanviljelyslautakuntien ehdotuksesta.

2. *Vuokrakontraktien määrääminen.*

a) Vuokramaksun määrääminen vuokralautakuntien tai undestaan järjestettyjen maanviljelyslautakuntien kautta;

b) Korvaus vuokraajalle vuokra-ajan päättyessä vuokramaan arvon nousemisesta;

c) Maanomistajan osallisuus nykyään laissa säädettyä suuremmassa määrässä maanvuokraajata kohdanneisiin vahinkoihin;

d) Maanomistajan etuoikeuksien poistaminen.

3. *Vakuutus maakuntien kautta ja jälleenvakuutus valtion kautta karjaruttojen, kasvitautien, rakeiden, tulvavesien ja muiden viljelystä uhkaavien vaarojen varalta.*

4. *Maksuttoman maanviljelysopetuksen järjestäminen yleisillä varoilla.*

Kokeilukenttien, malliviljelystilojen ja maanviljelyslaborioiden luominen ja kehittäminen.

5. *Maanviljelyskahujen osto kuntien kautta asukkaiden käytettäväksi.*

Kunnan maitten jättäminen työläisosuuskuntien haltuun, jotka sitoutuvat olemaan käyttämättä palkkatyöläisiä.

6. *Maksuttoman lääkärihoidon järjestäminen maalla.*

7. *Metsästyslain uudistus.*

a) Suojelusmetsämaiden poistaminen;

b) Oikeus maanviljelijöille kaikkina vuodenaikoina hävittää kasvullisuudelle vahingollisia eläimiä.

8. *Maanviljelysosuuskuntien avustaminen yleisillä varoilla.*

a) Siementen ja lannoitusainneiden ostoa varten;

b) Voinvalmistamista varten;

c) Maanviljelyskoneitten ostoa ja yhteiskäyttöä varten.

d) Tuotteiden myyntiä varten.

e) Maiden yhteisviljelystä varten.

9. *Maanviljelysluettelon järjestäminen.*

III. Kunnallinen ohjelma.

1. *Opetuksen uudistus.*

a) Tieteellinen ja maksuton opetus lapsille 14 ikävuoteen. Erityiskurssit nuorukaisia ja täysi-ikäisiä varten;

b) Ammatti- ja teollisuusopetuksen järjestäminen työläisliittojen myötävaikutuksella;

- c) Lasten ylläpito avustuksella yleisistä varoista;
- d) Kouluruokaloiden perustamiuen. Jalkineiden ja vaatteiden ajoittainen jakelu;
- e) Orpokoti. Laitos hyljättyjä sekä pahoinpideltyjä lapsia varten.

2. Uudistuksia oikeudenkäytön alalla.

Maksuton neuvonanto riidoissa tuomioistuimien ja sovintolautakuntien edessä.

3. *Työnteon järjestäminen.*

a) Vähimmän työpalkan ja pisimmän työajan määrääminen urakatöissä kunnan tarpeiksi.

b) Ammattiyhdistysten myötävaikutus työpalkkojen määräämisessä; teellisuuden ohjesääntöinen järjestäminen. Yleisten töiden tarkastelija on velvollinen valvomaan työntehtojen noudattamista;

c) Luottamusmiesten nimittäminen työväenyhdistysten kautta valvomaan työnsopimusten noudattamista;

d) Töiden vähimmän vaativalle jättämisen periaate on järkähtämättömästi toteutettava kaikkiin töihin nähden, jotka eivät vielä ole suorastaan kunnan hallussa;

e) Työväenliittojen oikeuttaminen suorittamaan urakatöitä ja takuujärjestelmän poistaminen;

f) Työpörskien tahi ainakin työnvälitystoimistojen luominen, joissa hoito on uskottu ammattiyhdistyksien tahi työläisliittojen käsiin;

g) Vähimmän työpalkan säätäminen työläisille kunnan töissä.

4. *Yleinen hyväntekeväisyys.*

a) Työläisten edustajia sairashuone- ja köyhäinhoitojehtokuntiin.

b) Köyhähoidon ja vaivaishuoneiden muuttaminen vanhuudenvakuutukseksi. Lääkäri- ja apteekkihoidon järjestäminen. Julkisten ja maksuttomien saunojen ja pesulaitosten perustaminen;

c) Kotien luominen vanhuksia ja työhönkykenemättömiä varten. Yömajoja ja ravinnonantopaikkoja työmiehille, jotka ovat työnhakumatalla.

5. *Kaikkien kunnallisten laitosten täydellinen puoleettomuus henkisiin liikkeihin nähden.*

6. *Rahalaitos.*

a) Kunnallisten varojen säästeliäs käyttäminen hallinnossa. Kuudentuhannen frangin korkeimman palkan mää-

rääminen pormestarille ja muille virkamiehille. Pormestarin edustustuskulujen rajoittaminen määrättyjen kustannusten korvaamisen;

b) Tulovero;

c) Rakentamattomien tonttien ja vuokraamattomien talojen erikoinen verottaminen.

7. *Yleishyödyllisten liikkeiden hoito.*

a) Kulkuneuvot: raitiovaunut, omnibussit, vaunut, paikallisradat tehtävät kunnallisiksi laitoksiksi tahi jätettävät useampien kuntien yhteiseen hoitoon;

b) Yleishyödylliset liikehaarat, jotka nykyään ovat yhtiöiden hallussa: valaistus, vesijohto, kauppahallit ja toripaikat, tiet, lämmitys, yleinen turvallisuus ja terveydenhoito, suorastaan kuntien haltuun tahi eri kuntien yhdessä hoidettaviksi;

c) Vakuutuspakko asukkaille tulipalon varalta valtion avustuksella;

d) Kuntien, sairaaloiden ja köyhenhoitohallitusten on rakennettava huoneita asuntoja.

Kirjallisuutta.

Tämä luettelo käsittää etupäässä työväen omain kustannuslaitosten julkaisuja sekä joitakin työväelle tarpeellisia muiden kustannuksia.

Kustantaja: Puoluetoimikunta.

Puoluekokousten pöytäkirjat.

Turun, Viipurin ja Forssan pöytäkirjat ovat loppuun myytyt.

Helsingin kokouksen (1904) pöytäkirja 1 mk. ja 1: 50.

Tampereen " (1905) " 1: 25 ja 1: 75.

Oulun " (1906) "

Torpparien edustajakokouksen (1906) pöytäkirja. 50 p.

Puolueen järjestö-säännöt. 10 p.

Jäsenkirja, jossa on puolueohjelma. 15 p.

Vaaliohjelmia, 6 mk. tuhat, järjestämisneuvoja, torppareille ja ammattijärjestöille ohjeita, puoluetilastoja y. m.

Kansa valvo kalleintasi.*

Sulo Wuolijoki: Torppari mitä vaadit.*

" Kahdeksantuntinen työpäivä. 10 p.

" Tilattomat, ketä äänestätte. 10 p.

Mikko Uotinen. Ei kahleita kansalle.* 10 p.

Väinö Voionmaa. Snellman ja köyhälistö.*

* Merkitsee loppuunmyyty.

- O. V. Kuusinen. Älkää koskeko painovapauteen.*
 Robert Ågren. Sosialidemokratia ja sen tarkoitus.*
 P. Leppänen. Työtaisteluiden järjestämisestä. 10 p.
 Lily Braun. Naiskysymys ja sosialidemokratia, muk. Ilma, 10 p.
 Väinö Jokinen. Miksi kirkko on erotettava valtiosta. 10 p.
 Jukka Pohjola. Vapaaksi vuosiorjuudesta. Palkkaussäännön poistamisesta 10 p.
 Voitto Eloranta. Torpparit eli tilanomistajain parhaat maanviljelyskoneet. 15 p.
 Yrjö Sirola. Mitä odotat uudelta eduskunnalta. Puolueen vaali-ohjelma selityksineen. 15 p.
 Aukusti Rissanen. Lyhyt vaaliopas työväelle. 15 p.
Ammattillinen liittovaliokunta.
 Max Schippel. Ammattiyhdistykset, niiden hyöty ja arvo työväenliikkeessä. 20 p.
Naisten liittohallinto.
 Hilja Pärssinen. Työläisnaiset vaalitoimintaan. 5 p.
 Anni H. Sananen ompelijattarille. 5 p.
 Naisten edustajakokousten pöytäkirja 5 60 p.
Työväen sanomalehti o. y.:
 Edvard Bellamy. Vuonna 2000. Suom. J. K. Kari. Kirjastokans. 3: 50.
 „Työmies“ 10 vuotta 1895—1905. 50 p.*
 Uuden ajan kynnyksellä. I—VIII. Kaupassa v. 1900, 1901, 1903, 1904, 1906 1 mk.
 Suvisoihtu v. 1900, 50 p. 1901, 25 p.
 Farrar. Piplia, sen arvo ja uskottavuus 3:50.
 Työväen laulukirja. 25 p. ja 40 p.
 Työväen katkismus. 30 p.
 Bracke. Alas sosialidemokratit. 25 p.
 Kössi Koskinen. Ammattiyhdistysten ja työväenyhdistysten tarkoitus. 10 p.
 Juoni. 15 p.
 Paul Kempe. Kristus ja sosialidemokratia. 20 p.
 Kuokka. Mitä Korpiselän torppari tiesi kertoa. 10 p.
 R. Ågren. Vapaus, veljeys ja tasa-arvoisuus. 15 p.
 Maa yksityisille. Henry Georgen ja Argyllin herttuan väittely. 15 p.
 E. Valpas. Mikä menettelytapa. 1 mk.
 Aatto Sirén. Pieniviljelijöiksi tilaton väestö? 10 p.
 A. H—i. Evankeliumi köyhille ja puutteenalaisille. 10 p.
 A. H. Hämäläinen. Sananen työväelle. 10 p.
 J. Löfberg. Vanhuden kynnyksellä. 10 p.
 Issaij-eff. Sosialismi ja kristinusko. Suom. Sulo Wuolijoki. 20 p.
 Paavo Leppänen. Suomen työläinen. 10 p.
 Kalle Hämäläinen. Tilaton väestö ja työväenliike. 25 p.
 Uusi vaalitapa. 15 p.
 Vallankumous, mukana olleiden muistiinpanoja. 50 p.
 Valtiopäiväjärjestys ja vaalilaki. 30 p.
 Väitelmiä sosialismista. 15 p.
 Otto Tiippa. Ensi taistelujen ajoilta 50 p.

- L. Wolkenstein. Kolmesta vuotta Pähkinälinnassa. 30 p.
M. Gorki. Toveri. Satu. 10 p.
" Kolme ystävästä 2 os. à 2 mk.
Sergei Shdanow. Koppivankilassa. 20 p.
L. Andreev. Punanen nauru. 75 p.
E. Zola. Rynnäkkö myllyä vastaan. 25 p.
K. O. Tanner. Tienraivaajat. 40 p.
J. Kock. Seitsemän päivää keskusasemalla. (Omalla kustann.)

Ammattilaisten kirjapaino o. y. Turku.

- William Morris. Ihannemaa. Suom. J. K. Kari. 2 mk.
v. Kol. Paratiisi maan päälle. Suom. J. K. Kari. 20 p.
A. B. Mäkelä. Verotuskysymyksiä. 15 p.
Wilhelm Liebknecht. Hyökkäystä ja puolustusta. 50 p.
T. Tainio. Juoppouden syitä.
A. Rylander. Kahdeksantuntinen työpäivä. 15 p.
T. Tainio muk. Minkätähden perustetaan ammattiyhdist. 20 p.
Aug. Bebel. Uskonnoillista väittelyä. 20 p.
Pahan juuret. Suom. —r—. 10 p.
J. J. Lachman. Kristinusko ja sosialismi. Suom. T. T. 25 p.
J. A. S. Muutama sana maatavijelevalle työvälle. 25 p.
A. Huotari. Kärsimysten teillä. 85 p.
Emil Lehén. Elon myrskyssä. 80 p.
Työväen kevätlehti 1899—1905.

Tampereen työväen osuuskirjapaino (Kansan Lehti).

- Karl Kautsky. Sosialismin historia.*
Robert Blatchford. Iloinen Englanti,
" Kevytmielisiä avioliittoja. 20 p.
Peter Krapotkin. Taistelu leivästä. Suom. Kaapo Murros 2: 25.
Väinö Jokinen. Uskonto yksityisasiaksi 80 p.
Työväen joululehti. 1900—1905.
Ernst Däumig. Kevätjuhla. Näytelmä Suom. Y. S. 60 p.
Monisti. Tieto ja usko 75 p.*
" Maailman rakennuksesta. 25 p.

N. R. af Ursinin julkaisuja.

- Työväenkysymyksiä I, II, III, IV ja V.
Muistelmia matkoilta pohjoiseen ja etelään.
Työväen ammatillisesta ja poliittisesta liikkeestä Euroopan suurissa sivistysmaissa.
Kommunistinen manifesti. Karl Marx ja Friedrich Engels (suom.)
Koitar. Työväen kalenteri I ja II.
Uhrautunut kansan hyväksi. Kirj. Edv. Anseele. Kust. O. Y. Sampo.
Tulevaisuutta kohti. Sosiaalipoliittisia esitelmiä. (Morris, Lassalle, Webb, Headlam, Kautsky, Zetkin, Bebel, Schmidt,) H. 2: 75. Kust. Otava.
Työväenkysymys Suomessa. H. 1: 25. Kust. Otava.
Kymenlaakson työväen sanomal. ja kirjap. osuuskunta:
August Bebel. Nainen ja sosialismi. Suom. Yrjö Sirola.
Ida Axelrod. Venäjän vallankumouspuolueet v. 1898—1903. Suom. E. A. H. 60 p.

Ranskan sisällinen tila ennen vallankumonsta 1789. 50 p.
Alma Söderhjelm. Äänioikeusas'ia Ranskan vallankumouksen aikana. 35 p.
Set Volmari. Piirteitä keskijajan yhteiskuntaoloista. 15 p.
Profeetat, edistysmiehet Israelin kansassa. 15 p.

Osuuskunta »Kehitys» (Sosialidemokraatti) Pori.

Karl Kautsky. Yhteiskunnallinen vallankumous. 6 & 7 v. & 30 p.

” Marxin taloudelliset opit. 3: 50 ja 3: 75.

G. Borg. Kristillinen kommunismi. 25 p.

Eetu Salin. Tuomiopäivän saarna. 30 p.

Viipurin Työväen (»Työn») kirjapaino ja sanomal. osuusk.:

P. Göhre. Miten pappi lääntyi sosialidemokratiksi. 35 p.

O. Lindeman Tampere.

Luutnantti Bilze. Pienen sotilaskaupungin elämästä. Suom.

Y. S. H. 1: 75.

Kössi Lindström (Kaatra). Elämästä, runoja. 2 mk.

” Runoja 1 mk. 25 p.

Boman & Karlsson Hämeenlinna.

Kössi Lindström (Kaatra). Kynnyksellä. 1: 75.

Suurlakkokuvia y. m. Työväenlauluja. 1: 50.

Jukka Pohjola. Taistelua ja epätoivoa näytelmä 1 mk.

Urho Haapanen. Työlakko, näytelmä 1 mk.

Torpparit ” 75 p.

M. P. ” Aatteen voima 1: 25.

Seth Heikkilä. Murrosajan ilmiöitä. Kertomuksia ja runoja 1: 25.

Valdemar Langlet. Vallankumonsliike Venäjällä. N:o 24—25
vihkoa & 50 p.

M. V. Vuolukka Tampere.

Karl Kautsky. Sosialidemokratia ja maatalouskysymys 1: 50.

Kaapo Murros. Suuret haaveilijat (Saint-Simon, Fourier, Owen.)

Leo Tolstoi. Aikamme orjuus. Suom. O. T. 75 p.

E. Bellamy. Yhdenvertaisuus. I.

A. W. Ricker. Jesuksen taloudellinen politiikka. 35 p.

Max Nordau. Taloudellinen valhe. Suom. Yrjö Sirola. 50 p.

August Bebel. Pois seisova sotaväki, sijaan kansanpuolustus. 75 p.

Yrjö Mäkelin. Työväen vaaliopas. 35 p.

Enrico Ferri. Sosialismi ja uuden ajan tiede. Suom. Yrjö Sirola 1: 50.

R. G. Ingersoll. Valitut teokset. 2: 75. (Uskonnollista vapaa-
aatteisuuutta!)

Eteenpäin, Kalenteri kansalle I, II ja III & 1 mk.

K. J. Gummerus, Jyväskylä.

Sosialismista ja kristinuskosta. Sosialistin ja papin kirjeenvaihto.
1 mk.

Kustannus o. y. Otava.

Henry George. Edistys ja köyhyys. Suom. Arvid Järnefelt.
11 vihkoa & 60 p.

- Bering Liisberg. Ranskan vallankumous. 1789—99 n. 25 vihkkoa á 50 p.
 T. H. Aschehoug. Yhteiskunnallisen taloustieteen historia. 2: 85.
 P. Munch. Yhteiskuntaoppi. 1: 50.
 Georg Adler. Yhteiskunnallinen kysymys. 2: 25.
 Hannes Gebhard. Torpparikysymyksestä. 50 p.
 ” Omaa maata tilattomalle väestölle 1: 50.
 Heikki Renvall. Työvälipuheen vapaus. 50 p.
 G. H. von Kock. Työmiesten kulutusyhdistyksistä Englannissa. Suom. Taavi Tainio. 50 p.
 K. J. Ståhlberg. Laki maanvuokrasta maalla selityks. 4: 75.
 ” Työttömyysvakuutuksesta. 50 p.
 ” Työriitain sovittaminen ja ratkaiseminen. 50 p.
 Kansantaloudellisen yhdistyksen esitelmäsarjat ovat myös huomattavat sekä Asuntokysymys (Vallin, Brander, Ingman, Törnqvist, Hjelt).
 Johan Skjoldborg Gyldholm. Romaani maalaistyöväen elämästä. 2: 25.
 Kaarle Halme. Herran ääni, näytelmä. 2: 50.

Werner Söderström o. y.

- Väinö Voionmaa. Sosialidemokratian vuosisata. N. 50 vihkoa. 25 p. Erittäin suositeltava teos!
 Andrew Carnegie. Liike-elämän suurvalta. (Kapitalistin ajatuksenjuoksua). 3: 50.
 Aug. Hjelt. Yleisen valtiotiedon opas. 4: 25.
 Kalle Kajander. Metsät ja yhtiöt. 1: 75.
 Maila Talvio. Pimeän pirtin hävitys. (Romaani).
 Upton Sinclair. Chikago. Nykyajan romaani. (Järkyttävä kuvaus trustisorrosta ja kamalia paljastuksia elintarpeitten väärennyksestä.) I. 1: 50.
 Minna Canth. Työmiehen vaimo. 2: 25.
 Selma Anttila. Kuvia työväen kaupungista. 2 mk.
 Santeri Alkio. Palvelusväkeä. 2: 25.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- H. Herckner. Työväenkysymys. 6 ja 8 mk. Sosialipolitiikan eri aloja valaiseva teos.
 P. Varén. Torpparikysymys Suomessa. 3 mk.

Yrjö Weilin.

- O. Kringen. Mitä sosialisti sanoo kirkosta? Suom. Yrjö Lindstedt. 50 p.
 Alarik Hernberg. Laki maanvuokrasta maalla selityks. 1: 50.
 Filip Grönvall. Vaalilaki ja valtiopäiväjärjestys. 1: 75.
Tilastollisia tietoja, jotka ovat niin tärkeitä yhteiskunnallisten parannusten tarpeellisuutta todistettaessa, on ilmestynyt tilastoliiksen päätoimiston ja teollisuus- y. m. hallitusten toimesta.
Osuustoimintaa selvittävät Pellervon vuosikirjat ja muut julkaisut.

Raittiuskirjallisuutta julkaisevat „Raittiuden ystävät“. Mainittakoon Tri Matti Helenius (Seppälä), Alkoholikysymys. Sosiologis-tilastotieteellinen tutkimus. 6 ja 8 mk.
 Luonnontieteellista, historiallista, filosofista y. m. valistavaa ja vapauttavaa kirjallisuutta on jätetty pois ettei tämä luettelo paisuisi kovin pitkäksi.
 Yhteiskuntataloudellinen aikakauskirja 5 mk. vuosikerta, valaisee alaansa kuuluvia kysymyksiä.
 Erittäin huomattava on tietysti puolueen oma, sosialistisia kysymyksiä tieteelliseltä kannalta pohtiva Sosialistinen Aikakauslehti. Hinta 4 mk. vuodessa, vanhat vuosik. 3 mk.

Työväenlehtiä

ilmestyy Helsingissä: (muualla ilm. puoluelehdet kts. s. 2).

Työmies, puolueen pää-äänenkannattaja, ilmestyy Helsingissä 6 kertaa viikossa, 8 siv. Tilaushinta koko vuodelta 10 mk., $\frac{1}{2}$ v. 5 mk., $\frac{1}{4}$ v. 2: 50 p., kuuk. 1 mk.

Kurikka, työväen pilalehti ilmestyy kahdesti kuussa ja kotiin kannettuna tai ristiksiteessä postin välityksellä koko v. 4 mk., $\frac{1}{2}$ v. 2 mk., $\frac{1}{4}$ v. 1 mk., kuuk. 35 p. ja on hinta sama koko maassa.

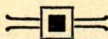
Arbetaren, ilmestyy Helsingissä 3 kertaa viikossa. Hinta koko v. 5 mk., $\frac{1}{2}$ v. 2: 50 p., $\frac{1}{4}$ v. 1: 25 p.

Sisältö.

	Sivu.
Esipuhe ja v. 1897 Turussa hyväksytty ohjelma	3.
Mitä tahtoo sosialidemokratia?	5.
Ohjelman periaatteellinen puoli selityksineen	8.
Käytännölliset vaatimukset selityksineen	22.
Työväensuojelus lainsäädäntö	33.
Kunnallinen ohjelma	39.
Maatalousohjelma	46.

Liitteitä.

A. Suomen sos.-dem. puolueen vaaliohjelma	52.
B. Ruotsin sosialistisen työväenpuolueen ohjelma	60.
C. Norjan työväenpuolueen ohjelma	65.
D. Tanskan sosialidemokratian ohjelma	69.
E. Saksan sosialidemokratisen puolueen ohjelma	72.
F. Venäjän sosialidemokratisen työväenpuolueen ohjelma	76.
G. Belgian työväenpuolueen ohjelma	82.
Kirjallisuutta	91.

Työväen kirjapaino

Helsinki, Sirkuskatu 1. Telef. 19 37

Suorittaa kaikkea kirjapainoalaan
kuuluvaa työtä aistikkaasti,
nopeaan ja kohtu hinnoilla.

SOSIALISTINEN AIKAKAUSLEHTI

Vuosikerta 1906 saadaan vielä.

Useita arvokkaita artikkeleita ja suomennoksia.
Jokaisen yhdistyksen kirjastoon välttämätön. 24
isokokoista vihkoa. **3 mk.**

V. 1907 ilmestyy lehti myös. Tilaushinta **4 mk.**

Helsinki, Työväen kirjapaino 1906.